



# GHID DE ELABORARE A PLANURILOR DE MANAGEMENT PENTRU ARII NATURALE PROTEJATE

2026

*„Ghidul de elaborare a planurilor de management pentru arii naturale protejate” a fost elaborat în cadrul proiectului „Îmbunătățirea managementului ariilor protejate din Republica Moldova prin dezvoltarea instituțională, consolidarea capacităților și restaurarea habitatelor” finanțat de Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (ADA), ca parte a Parteneriatelor Internaționale Austria și implementat de AO Societatea Ecologică „Biotica” și AO EcoContact.*

Autor:

Erika VAIDA-BELA, ProPark Fundația pentru Arii Protejate, România

Contribuții:

Dr. Ion MARIN, expert de mediu, AO EcoContact

Dr. Ala DONICA, expert de mediu, Institutul de Ecologie și Geografie al USM

Mulțumiri

Echipele de autori adresează sincere mulțumiri tuturor persoanelor implicate în proces, precum și instituțiilor de cercetare, experților și reprezentanților autorităților de mediu care au contribuit cu sugestii valoroase în procesul de elaborare și consultare.

Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția donatorului.

# Cuprins

Introducere.....	7
1 Planuri de management - format unitar pentru toate ariile naturale protejate .....	9
2 Pregătirea pentru elaborarea / revizuirea unui Plan de Management pentru o Arie Protejată.....	9
3 Etapele și durata elaborării planului de management.....	11
4 Structura Planului de Management .....	15
5 Conținutul Planului de Management – informații minime necesare.....	19
Sumar .....	19
Glosar de termeni.....	19
A. Introducere .....	22
Scopul planului de management.....	22
B. Descrierea Ariei naturale protejate.....	22
B1. Informații generale.....	22
B.2. Descrierea mediului fizic (Abiotic).....	26
B.3. Descrierea mediului biotic .....	27
B.4. Informații socio-economice și culturale .....	31
C. Evaluarea situației actuale .....	35
C.1. Valori de conservare.....	35
C.2. Presiuni și amenințări.....	37
D. Strategia de management.....	50
D1. ȚINTA PE TERMEN LUNG (VIZIUNEA) .....	50
D2. Zonarea .....	50
D3. strategia de Management .....	52
E. STRATEGIA DE IMPLEMENTARE .....	57
E1 Sistemul decizional .....	57
E2. Resurse umane .....	57
E3. Investiții (echipament și infrastructură).....	58
E4. Monitorizare.....	59
E7. strategia financiară Generală .....	59
F. ELABORAREA PLANULUI OPERAȚIONAL STRATEGIC PE 5 ANI.....	60
Acțiuni de Management.....	60
Elaborarea planului de acțiune strategică.....	61
Anexa 1. Programul și obiective specifice de Adaptare la schimbări climatice și atenuarea impactului acestora – exemplu .....	66

Anexa 2. Clasificarea amenințărilor dintr-o arie protejată conform CMP .....	68
ANEXA 3. Exemplu de Regulament al unei arii protejate.....	84

**Abrevieri**

ANP	Arie naturală protejată (arie protejată)
AN	Arie naturală
APL	Administrație Publică Locală
FI	Factori interesați
GL	Grup de lucru – grupul constituit pentru coordonarea și elaborarea planului de management
UICN (IUCN)	Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii
PM	Plan de management
UAT	Unitate administrativ teritorială

## Listă tabel

Tabel 1. Plan de acțiune și planificarea în timp pentru elaborarea unui plan de management pentru o ANP 11

Tabel 2. Structura Planului de management 15

Tabel 3. Termenii care se prezintă obligatoriu, chiar dacă sunt definiți în acte normative 19

Tabel 4 Ariile naturale la care se referă planul de management 23

Tabel 5. UAT incluse total sau parțial în ANP 24

Tabel 6. Situația suprapunerilor de arii naturale peste ANP de referință 24

Tabel 7. Statut legal și obiective de management 25

Tabel 8. Ponderea terenurilor pe tipuri de proprietate 25

Tabel 9. Fenomene extreme naturale și procese naturale asociate 27

Tabel 10. Prezentarea diversității de specii din ANP 28

Tabel 11. Specii de floră de interes de conservare 28

Tabel 12. Tabel sintetic - Specii de floră de interes pentru conservare (în baza Anexei... din Planul de management) 29

Tabel 13. Specii de faună de interes de conservare 29

Tabel 14. Comunitățile locale din ANP și alte comunități relevante (din vecinătatea sau altele) 31

Tabel 15. Utilizări ale terenurilor conform datelor Corine Land Cover 32

Tabel 16. Specii de interes conservativ din aria protejată 36

Tabel 17. Habitate de interes conservativ din ANP 36

Tabel 18. Starea habitatelor de interes conservativ din aria naturală protejată 36

Tabel 19. Analiza presiunilor și amenințărilor din AP 39

Tabel 20. Descrierea presiunilor și amenințărilor specifice schimbărilor climatice 44

Scopul ghidului este de a oferi o bază pentru elaborarea unitară a planurilor de management pentru ariile naturale protejate din Republica Moldova, într-un proces participativ de elaborare sau, după caz, de revizuire a acestor planuri.

Solicitarea inițială a beneficiarului era să se elaboreze un **Ghid de elaborare a planurilor de management pentru arii protejate în contextul schimbărilor climatice**. La propunerea celor care au participat la discuțiile legate de acest ghid, am scos din titlu sintagma "în contextul schimbărilor climatice". Acest lucru este pe deplin justificat, întrucât această presiune asupra valorilor de biodiversitate se manifestă alături de multe altele, impactul ei variind în funcție de specificul fiecărei arii. Impactul schimbărilor climatice este sau ar trebui luat în considerare în planul de management al oricărei arii naturale protejate și analizat la fel cum sunt analizate toate celelalte presiuni și amenințări. Este adevărat că schimbările climatice au fost conștientizate relative recent și că stabilirea măsurilor și acțiunilor de management necesare pentru prevenirea sau adaptarea la impacturile specifice acestei amenințări sunt uneori mai greu de identificat. Dar acest lucru nu justifică prioritizarea generalizată a schimbărilor climatice în lista amenințărilor pentru orice arie protejată. În ghid se fac recomandări privind abordarea acestei amenințări în procesul de planificare a managementului, dar propunem ca titlul ghidului să se refere la ceea ce se dorește a fi acest ghid: un document util pentru elaborarea planului de management pentru orice tip de arie protejată, prin care se propun măsuri și acțiuni de management pentru reducerea și prevenirea oricăror amenințări cu impact semnificativ asupra valorilor.

Ghidul poate servi ca îndrumar practic pentru :

1. planificarea și parcurgerea procesului de elaborare/revizuire a planului de management,
2. structurarea informației și a conținutului unui plan de management,
3. sprijinirea administratorilor de arii protejate în pregătirea și coordonarea procesului de elaborare a planului de management dacă elaborarea propriu zisă a planului se face de către o altă entitate,
4. stabilirea cadrului legal necesar pentru elaborarea unitară a planurilor de management ale ariilor naturale protejate,
5. elaborarea metodologiei și a procedurilor de evaluare și aprobare a planurilor de management de către entitățile împuternicite / autorizate să evalueze planurile.

Ghidul conține recomandările minime necesare pentru realizarea unor planuri de management de calitate, adică bine fundamentate, cu o structură și conținut logic și cu o prezentare unitară la nivel național, respectiv a unor planuri care să conțină informații relevante și propuneri justificate de măsuri și acțiuni necesare adaptării managementului la schimbările climatice.

În textul acestui ghid sunt incluse **texte evidențiate cu fond albastru care conțin note importante** și **texte evidențiate cu fond verde deschis, care se referă la recomandări**.

La baza elaborării acestui ghid a stat *Ghidul pentru Elaborarea planurilor de management pentru ariile protejate din Republica Moldova*<sup>1</sup>, care conține detalii și explicații pentru fiecare etapă de elaborare a unui plan de management și pentru fiecare capitol.

---

<sup>1</sup> Stanciu, E., Appleton, M.R., Elaborarea planurilor de management pentru ariile protejate din Republica Moldova, ProPark, 2013,

[https://www.moldsilva.gov.md/public/files/publicatii/Ghid\\_Planul\\_de\\_Management\\_al\\_Ariilor\\_Protejate\\_2013.pdf](https://www.moldsilva.gov.md/public/files/publicatii/Ghid_Planul_de_Management_al_Ariilor_Protejate_2013.pdf)

Acest ghid include:

- definiții și explicații ale unor termeni și concepte importante legate de planificarea managementului într-o AP;
- un format detaliat pentru structura și prezentarea planurilor de management, ușor de adaptat pentru orice tip de arie protejată.
- Îndrumări pas cu pas pentru elaborarea unui plan de management de calitate, bine structurat și succint.

Formatul și etapele de elaborare pot fi adaptate funcție de nevoile, dimensiunea și complexitatea ariei protejate în cauză.

**Important!**

Structura și formatul propus în acest ghid se pot utiliza și în cazul ariilor naturale/zonelor/siturilor de interes comunitar și internațional, nu numai în cazul ariilor naturale protejate de interes național. Recomandăm ca pentru toate ariile destinate conservării biodiversității, să se elaboreze planuri de management cu format unitar.

*De exemplu, siturile Natura2000/Emerald pot avea același tip de plan de management ca ariile naturale protejate declarate la nivel național.*

Pentru realizarea unitară a planurilor de management este necesară parcurgerea unor etape obligatorii, bine planificate în procesul de elaborare și de o structură minimă obligatorie, indiferent de obiectivele de management, respectiv de tipul ariei naturale sau de categoria de management<sup>2</sup>.

Abordarea unitară a planurilor de management asigură:

- structurarea unitară a informațiilor, obligând pe cei ce elaborează planuri de management la:
  - o prezentarea unui minim de informații, suficiente pentru justificarea măsurilor și acțiunilor de management propuse,
  - o structurarea informației, a măsurilor și acțiunilor de management astfel încât planurile să poată fi înțelese și de factorii interesați, mai ales de către cei afectați în mod direct de restricții;
- includerea elementelor necesare pentru evaluarea obiectivă a eficacității managementului ANP;
- posibilitatea de a colecta la nivel național și de a analiza date relevante din planurile de management pentru evaluarea contribuției ANP la conservarea biodiversității. O structură unitară definită la nivel național, va permite o digitalizare mai facilă a datelor din planurile de management și a datelor din rapoartele de management.

### **Important!**

În cazul în care autoritatea centrală responsabilă pentru ariile naturale protejate reglementează o structură și un conținut unitar pentru planurile de management, reglementarea ar trebui să se limiteze la impunerea unui minim necesar de informații, analize și conținut. Administratorul ANP și / sau specialiștii care elaborează acest document strategic ar trebui să aibă libertatea de a include în plan informații / conținut suplimentar, după cum impune specificul și nevoile fiecărei ANP.

Autoritatea centrală ar trebui să recomande elaborarea unui sumar al planului de management, pentru uzul facil al factorilor interesați.

## 2 PREGĂTIREA PENTRU ELABORAREA / REVIZUIREA UNUI PLAN DE MANAGEMENT PENTRU O ARIE NATURALĂ PROTEJATĂ

Responsabilitatea coordonării procesului de elaborare a planului de management trebuie să revină echipei de administrare a ANP sau, în cazul în care nu există o echipă de administrare dedicată, entității care are responsabilitatea legală pentru respectiva arie naturală.

Dacă se încheie un contract cu o entitate de consultanță sau o echipă de experți pentru elaborarea planului, echipa ariei trebuie să asigure coordonarea și supravegherea procesului și să se implice în mod proactiv în etapele de elaborare a strategiei de management și a planului de acțiune operațional. În acest proces angajații ariei protejate au rol foarte important, fiind necesară contribuția întregii echipe tehnice (director, specialiști și inspecți din teren/rangeri) în diverse etape ale elaborării / revizuirii planului.

---

<sup>2</sup> Stanciu E., Bucur C. Recomandări pentru sistemul național de categorii de management pentru Ariile Protejate - Normele generale pentru fiecare categorie de Arii Protejate din Republica Moldova”, Propark, 2012, [https://www.moldsilva.gov.md/public/files/publicatii/Recomandari\\_Sistemul\\_National\\_de\\_Categorii\\_a\\_Ariilor\\_Protejate.pdf](https://www.moldsilva.gov.md/public/files/publicatii/Recomandari_Sistemul_National_de_Categorii_a_Ariilor_Protejate.pdf)

Pentru pregătirea elaborării / revizuirii planului de management se recomandă constituirea unui **Grup de lucru (GL)**, format în principal din membrii echipei de administrare, reprezentanți ai entității de consultanță care va realiza planul (dacă este cazul) și experți cu diverse specializări, după cum este necesar. Experții pot fi membrii ai GL sau invitați pentru discuții pe anumite subiecte.

Grupul de lucru (GL) va avea următoarele atribuții:

- elaborarea planului de lucru și a calendarului pentru procesul de planificare de management;
- identificarea și analiza factorilor interesați;
- întocmirea termenilor de referință pentru studiile de specialitate necesare (de ex. inventarierea și cartarea speciilor și habitatelor de interes de conservare, studiu socio-economic etc.);
- constituirea de grupuri de lucru pe domenii și subdomenii de management relevante (pentru managementul conservării biodiversității, și pentru alte domenii, cum ar fi de exemplu managementul resurselor naturale din aria protejată, managementul vizitatorilor, educație pentru natură, dezvoltare durabilă a comunităților locale, altele). GLP asigură invitarea unor experți "externi" pentru fiecare domeniu, dacă este cazul. Se recomandă ca în grupurile de lucru care vor aborda aspectele legate de conservarea biodiversității și de management a resurselor naturale să fie invitați și experți în schimbări climatice.
- planificarea și asigurarea implicării factorilor interesați, în special a celor reprezentativi pentru comunitățile locale, atât prin evenimente de consultare, cât și prin sesiuni de lucru pe anumite domenii sau acțiuni de management propuse. Implicarea factorilor interesați este extrem de importantă, în special implicarea comunităților locale, a proprietarilor de terenuri și a gestionarului de resurse naturale în zonare;
- încorporarea în planul de management a contribuțiilor experților ce nu sunt în grupurile de lucru și a recomandărilor din partea factorilor interesați;
- consultarea și implicarea adecvată a consiliilor constituite la nivelul ANP (consiliul științific, consiliul tehnico-științific, consiliul consultativ și/sau de administrare, după caz, dacă acestea există);
- coordonarea elaborării planului cu structură și conținut conforme cu reglementările oficiale și a sumarului dedicat factorilor interesați și publicului larg;
- elaborarea propriu-zisă a documentului;
- depunerea spre aprobare a planului cu respectarea procedurilor legale;
- coordonarea finalizării planului dacă în procesul de aprobare se primesc comentarii / sugestii;
- elaborarea unui sumar succint al planului (sumarul planului), cu accent pe componentele de strategie a ariei protejate (viziune, obiective) și cu includerea planului operațional pentru factorii interesați și publicul larg;
- diseminarea planului și promovarea acestuia.

La începutul procesului de planificare GL pregătește procesul de planificare prin<sup>3</sup>:

- stabilirea clară a suprafeței și a ariilor protejate ce se regăsesc pe suprafața respectivă și pentru care se va întocmi planul (vezi capitolul B1. Informații generale);
- identificarea și analiza bazei legale a ANP pentru care se elaborează planul de management;
- înțelegerea procesului de planificare și clarificarea formatului și a structurii planului de management pornind de la reglementările în vigoare și ghiduri / manuale relevante existente;
- informarea autorităților relevante cu privire la începerea procesului de planificare;

---

<sup>3</sup> M.R. Appleton, "Ghid pentru elaborarea planurilor de management pentru arii protejate în Moldova", 2011, Secțiunea 4, Etapa I "Pregătirea pentru planificare".

- realizarea analizei factorilor interesați și elaborarea planului de participare / implicare;
- analiza necesarului de informații, pornind de la informațiile disponibile;
- analiza informațiilor relevante legate de aspectele administrative, de management și financiare privind aria natural protejată.

Pe baza **rezultatelor analizei factorilor interesați**, echipa va planifica și va organiza prima întâlnire consultativă, la care scopul principal va fi de a anunța începerea procesului de planificare și de a colecta informații / opinii de la participanți, relevante pentru planificare. Întâlnirea ar trebui să asigure cadrul pentru o discuție facilitată cu privire la planurile din zonă și la temerile / îngrijorările factorilor interesați legate de ANP.

### 3 ETAPELE ȘI DURATA ELABORĂRII PLANULUI DE MANAGEMENT

Detalierea etapelor procesului și durata estimată de elaborare a planului de management este listat în *Tabel 1*. Este important ca, în funcție de complexitatea ANP, să se aloce suficient timp pentru planificare.

*Tabel 1. Plan de acțiune și planificarea în timp pentru elaborarea unui plan de management pentru o ANP<sup>4</sup>*

ETAPA	Timpul necesar (luni)		Activitățile de planificare
	Min	Max	
<b>ETAPA 1</b> <b>Pregătirea pentru planificare</b>	1	2	<p><b>Planificare</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● Numirea echipei Grupului de lucru</li> <li>● Planificarea procesului</li> <li>● Stabilirea ariei / ariilor care va face obiectul planificării)</li> <li>● Identificarea și analiza bazei legale pentru aria / ariile protejate pentru care se întocmește planul și a cadrului legal în baza căruia se face managementul ariei / a ariilor</li> <li>● Asigurarea informării tuturor entităților relevante</li> <li>● Realizarea unei analize a factorilor interesați și întocmirea planului de comunicare și participare a acestora</li> <li>● Analiza necesarului de informații</li> <li>● Culegerea informațiilor administrative și financiare legate de managementul AP până în prezent, pentru a avea nivelul de referință</li> </ul> <p><b>Evenimente legate de etapa 1</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● Întâlnire / întâlniri ale GL</li> <li>● Prima / primele întâlniri cu factorii interesați pentru lansarea procesului de planificare și colectare de informații. Dacă suprafața este întinsă, se pot organiza întâlniri "regionale".</li> </ul>
<b>ETAPA 2.</b> <b>Culegerea datelor</b> Timpul alocat variază în funcție de volumul de informații deja existente. Perioada recomandată: cel puțin un an în	3	12	<p><b>Culegerea și colaționarea informațiilor</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● Întocmirea / compilarea hărților de bază (limite, suprapuneri de ANP, limite UAT-uri și alte unități de management relevante, cum ar fi de exemplu harta fondului silvic, ocoalelor silvice, a fondurilor cinegetice, a bazinelor hidrografice și a lucrărilor de regularizare existente, etc.).</li> <li>● Întocmirea și/sau asamblarea hărților preliminare sau identificarea celor existente cu ecosisteme, habitate, distribuție specii, alte valori.</li> </ul>

<sup>4</sup> M.R. Appleton, " Ghid pentru elaborarea planurilor de management pentru arii protejate în Moldova", 2011 – Anexa 1 Propunere de Plan de acțiune și program eșalonat în timp pentru elaborarea unui plan de management

<p>cazul elaborării primului plan de management, astfel încât să se poată inventaria / cartea elemente de biodiversitate în toate cele 4 sezoane.</p>		<ul style="list-style-type: none"> <li>• Identificare de informații relevante prin cercetări de birou, în special cu privire la studii legate de schimbări climatice relevante pentru zonă.</li> <li>• Realizarea unor inventarieri sau cel puțin a unor evaluări rapide în teren, în special în cazul primului plan de management al ANP .</li> <li>• Culegerea de informații de la comunitățile locale și alți factori interesați.</li> <li>• Inventarieri și cartări detaliate cel puțin pentru speciile, habitatele, ecosistemele prioritare pentru conservare.</li> <li>• Analiza datelor colectate prin monitorizările derulate în perioada de management anterioară revizuirii planului, corelat cu datele climatice locale.</li> <li>• Analiza presiunilor și amenințărilor pe baza informațiilor colectate de-a lungul perioadei de management anterioare și cu ocazia inventarierilor / cartărilor și elaborarea / actualizarea hărților cu presiuni și amenințări.</li> <li>• Crearea unor baze de date și a unui sistem de management al datelor (dacă nu există deja).</li> <li>• Colaționarea și verificarea încrucișată a rapoartelor de inventariere și analiză.</li> <li>• Asigurarea transmiterii, de către toți experții implicați, a rezultatelor inventarierilor și cartărilor în formatul solicitat, util pentru analizele necesare elaborării / revizuirii planului de management.</li> <li>• Compilarea secțiunii relevante din plan (Descriere context) - elaborarea primului draft al secțiunii de context din planul de management (GL).</li> </ul> <p><b>Evenimente legate de etapa 2</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Sesiuni de lucru cu experții implicați în această etapă</li> </ul>
<p><b>ETAPA 3</b> <b>Evaluarea situației actuale și</b> <b>ETAPA 4.</b> <b>Planificare strategică</b></p>	<p>1</p>	<p>2</p> <p><b>Evaluarea situației actuale</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Analiza tendințelor în starea de conservare a speciilor, habitatelor și ecosistemelor și a valorilor culturale de interes de conservare pe baza analizei presiunilor și amenințărilor.</li> <li>• Realizarea unor studii suplimentare pe baza rezultatelor evaluării valorilor și amenințărilor, dacă este necesar.</li> <li>• Analiza managementului anterior (dacă este cazul) pe baza evaluărilor anuale (periodice) ale eficacității managementului.</li> <li>• Analiza situației financiare și a finanțărilor viitoare.</li> <li>• Compilarea secțiunii relevante din plan (Capitolul C. Evaluarea situației actuale).</li> </ul> <p><b>Elaborarea Strategiei de management</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Elaborarea propunerii / revizuirea măsurilor de management și a zonării.</li> <li>• Definirea / redefinirea domeniilor și subdomeniilor de management.</li> <li>• Formularea obiectivelor de management strategice și a obiectivelor de management specifice într-un format SMART (obiectivul să fie S - specific, M – măsurabil, A – de atins / abordabil în sensul de realizabil, R – relevant, T – încadrat în timp) și identificarea indicatorilor.</li> <li>• Compilarea secțiunii relevante din plan (Capitolul D. Strategia de management).</li> </ul> <p><b>Evenimente legate de etapa 3 și 4</b></p>

			<ul style="list-style-type: none"> <li>• Atelierul pentru stabilirea domeniilor și a direcției strategice (pot fi stabilite de GL).</li> <li>• Atelierele de lucru pe domenii și / sau subdomenii de management, cu invitarea reprezentanților factorilor interesați (planificare participativă).</li> <li>• Atelierul de lucru pentru Zonare.</li> <li>• Consultări privind zonarea, respectiv obiectivele strategice</li> </ul>
<b>ETAPA 5</b> <b>Elaborarea planului de acțiuni (5-10 ani)</b>	1	3	<p><b>Elaborarea Planului de acțiuni</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Planificarea direcțiilor de acțiune strategice pentru realizarea obiectivelor (plan de acțiuni pe 5 ani cel puțin)</li> <li>• Identificarea indicatorilor și parametrilor specifici fiecărei direcții de acțiune</li> <li>• Stabilirea responsabilităților și a listei posibile de parteneri pe fiecare direcție de acțiune (pe cât posibil).</li> <li>• Elaborarea recomandărilor / propunerilor ce trebuie obligatoriu transpuse în Regulamentul ANP, ce se va aproba prin act normativ separat (de exemplu pentru parcurile naționale) sau care va fi anexă la planul de management (în cazul în care nu există obligația de a avea aprobare distinctă pentru acest document).</li> </ul> <p>NOTĂ: Este foarte important ca ANP să aibă un Regulament specific, clar, care reflectă aspectele relevante din planul de management și se utilizează ca document de informare a factorilor interesați cu privire la activitățile ce se pot desfășura sau sunt restricționate în ANP.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Compilarea secțiunii relevante din plan (Planul Strategic Operațional) prin completarea formularelor de planificare operațională pentru toate programele și sub-programele</li> </ul> <p><b>Evenimente legate de planificare</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ateliere de lucru cu aceleași grupuri de lucru ca la stabilirea obiectivelor de management, planificate și coordonate de GL (cel puțin o sesiune de 3-5 zile, în mod ideal în paralel, cu sesiuni comune de armonizare).</li> <li>• Atelierul de lucru pentru elaborarea / revizuirea Regulamentului ANP.</li> <li>• Sesiuni de consultări privind regulamentul.</li> </ul>
<b>ETAPA 6</b> <b>Elaborarea strategiei de implementare</b>	1	2	<p><b>Identificarea / descrierea sistemului decizional</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• analiza cadrului legal pentru definirea sistemului decizional al ANP, precum și întâlniri cu principalii factori interesați.</li> <li>• evaluarea resurselor necesare pentru implementarea planului (personal, infrastructură, echipament) - echipa de planificare în strânsă colaborare cu administratorul AP (instituția responsabilă cu administrarea și echipa de administrare) evaluează necesarul de resurse.</li> </ul> <p><b>Elaborarea Strategiei Financiare</b> - se întocmește de către echipa de planificare în strânsă colaborare cu administratorul ANP și instituția responsabilă de administrarea ariei. Procesul va necesita probabil și discuții cu principala organizație finanțatoare a ariei protejate.</p> <p><b>Elaborarea planului de monitorizare</b> – se face de către echipa de planificare în strânsă colaborare cu membri ai echipei de administrare a ANP și instituția responsabilă de administrarea ariei. Se recomandă organizarea unui atelier de lucru de cca 1 zi.</p> <p><b>Compilarea secțiunii relevante din plan</b> (Capitolul E. Strategia de implementare).</p>

<b>ETAPA 7 Elaborarea bugetului</b>	1	3	<b>Elaborarea planului financiar</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Implicarea unui expert financiar, dacă este necesar;</li> <li>• Stabilirea necesarului de fonduri pentru implementarea planului de acțiuni (surse financiare: de stat; externe; neacoperite);</li> <li>• Compilarea secțiunii relevante din plan (Capitolul E7. Strategia financiară generală - echivalentul planului de afaceri);</li> </ul>
<b>ETAPA 8 Pregătirea PM în variantă preliminară</b>	1	3	<b>Compilarea și redactarea proiectului de plan de management (PM)</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Redactarea secțiunilor introductive;</li> <li>• Colaționarea și indexarea documentațiilor suport;</li> <li>• Elaborarea primei versiuni a proiectului de PM (schița 1);</li> </ul>
<b>ETAPA 9 Consultare publică</b>	2	6	<b>Evenimente de consultare</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Organizarea mai multor evenimente de consultare pe baza primei versiuni a planului și revizuirea pe parcurs, în mai multe etape, dacă este necesar: <ul style="list-style-type: none"> <li>○ întâlniri bilaterale cu factorii interesați cheie,</li> <li>○ întâlniri pe anumite aspecte ale planului, care necesită discuții / dezbateri detaliate;</li> <li>○ întâlniri pe zone/regiuni;</li> </ul> </li> <li>• Obținerea acordurilor de la factorii interesați, conform prevederilor legale și/sau semnarea unor acorduri de parteneriat pentru implementarea planului</li> </ul> <p><b>Important:</b> Se recomandă ca, pe cât posibil, procesul de consultare să se organizeze în paralel, sau chiar ca parte a procesului de Evaluare Strategică de Mediu, conform procedurilor legale.</p> <b>Redactarea versiunii finale</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Editarea versiunii agreeate cu factorii interesați prin reflectarea concluziilor de la sesiunile de consultare a acestora.</li> <li>• Depunerea acesteia spre aprobare oficială.</li> <li>• Elaborarea versiunii finale prin încorporarea observațiilor / comentariilor primite de la autorități, dacă este cazul.</li> <li>• Depunerea versiunii finale spre aprobare oficială.</li> </ul>
<b>ETAPA 10 Publicare, diseminare și lansare</b>	1	3	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Procesarea grafică și publicarea planului</li> <li>• Realizarea unui rezumat al planului, cu redarea în principal a strategiei de management și a planului operațional și publicarea rezumatului</li> <li>• Diseminarea planului de management către factorii interesați</li> <li>• Organizarea de întâlniri pentru prezentarea și explicarea planului</li> <li>• Lansarea planului împreună cu întreaga echipă a ariei protejate.</li> </ul>
<b>TOTAL</b>	<b>12</b>	<b>36</b>	

Planul de management se structurează astfel încât să reflecte cât mai bine informațiile relevante disponibile la data elaborării și să redea succint și clar rezultatele analizelor, precum și strategia de management dorită pentru ANP. Planul trebuie să permită o bună înțelegere a legăturilor între situația actuală, tendințele de viitor, strategia de management, măsurile și acțiunile de management planificate.

Structura planului și un sumar al conținutului pe fiecare capitol se găsește în *Tabel 2*.

*Tabel 2. Structura Planului de management*

<b>Capitol</b>	<b>Întrebarea la care răspunde capitolul</b>	<b>Scurtă descriere</b>
<b>Sumar</b>	<i>Ce conține planul de management</i>	Redă succint aspectele principale din Plan, cu accent pe strategia de management
<b>A. Introducere</b>	<i>De ce este nevoie de plan de management?</i>  <i>Ce înseamnă principalii termeni utilizați în plan (cei specifici managementului unei arii protejate)?</i>	De ce este nevoie de planul de management și care sunt prevederile legale în baza cărora acesta a fost elaborat. Capitolul va conține și un glosar de termeni și abrevieri pentru a permite înțelegerea mai facilă și unitară a conținutului.
<b>B. Descrierea ANP</b>	<i>Care este situația actuală în ANP?</i>  <i>Care sunt aspectele care explică situația actuală și /sau cele care pot influența ANP pe viitor?</i>	Conține o descriere a situației actuale a ANP, ca și cum s-ar "fotografia" zona la momentul elaborării Planului de Management. Descrierea conține informații utile pentru elaborarea strategiei (Capitolul D) și a planului operațional strategic (Capitolul F). Informațiile sunt relevante pentru elaborarea celorlalte capitole din PM.
<b>B.1. Informații generale</b>	<i>La ce ANP se referă PM (dacă se referă la mai multe ANP), unde este localizată care este situația terenurilor, care sunt principalii factori interesați și cum a fost administrată ANP până în prezent?</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• denumirea ANP,</li> <li>• unde se află aria / ariile protejate și ce tipuri de terenuri includ,</li> <li>• cine sunt proprietarii și gestionarii terenurilor, resurselor naturale și a ANP,</li> <li>• cine sunt cei ce au interese legate de ANP (analiza FI),</li> <li>• ce resurse are și ce activități a desfășurat până în prezent administratorul.</li> </ul>
<b>B.2a. Mediul fizic (abiotic)</b>	<i>Care sunt caracteristicile fizice importante ale ANP, cele care influențează semnificativ managementul?</i>	B.2.a. informații relevante despre relief, rețeaua hidrografică, soluri, climă (factorii ce determină prezența habitatelor și speciilor).
<b>B.2b. Mediul biotic</b>	<i>Care sunt caracteristicile biotice importante ale ANP, cele care influențează semnificativ managementul?</i>	B.2.b. situația actuală cu privire la prezența speciilor și habitatelor în ANP.

<b>B.3. Informații socio-economice și culturale</b>	<i>Care este contextul socio-economic în ANP și în vecinătate, respectiv în comunitățile locale și cele care au terenuri / interese în ANP dar nu sunt situate pe teritoriul ANP?</i>	ANP este influențată direct de contextul socio-economic. Ceea ce se întâmplă pe plan economic și social în zonă influențează în mod semnificativ biodiversitatea. Capitolul conține informații relevante cu privire la situația socio-economică, necesare pentru a analiza situația ANP din perspectiva aceasta, pe baza tendințelor de dezvoltare, a interesului pentru terenurile și resursele naturale din zonă, a situației sistemului educațional. Aceste informații permit, de exemplu, identificarea de activități/proiecte legate de valorile naturale, care pot contribui la dezvoltarea durabilă a zonei sau stabilirea programelor de educație pentru natură. În acest capitol se acordă importanță deosebită aspectelor legate de domeniul turismului, relevante pentru managementul vizitatorilor. Aceste informații sunt deosebit de importante, întrucât interesele socio-economice pot influența semnificativ strategia și managementul AP.
<b>B.4. Informare, conștientizare, educare</b>	<i>Ce activități de conștientizare și de educație pentru natură s-au desfășurat în AP până în prezent?</i>	Ariile protejate au un rol important pentru educare și conștientizare cu privire la importanța protecției naturii. Este important să se știe ce s-a făcut până în prezent pentru a ajuta la planificarea acestui gen de activități pe viitor.
<b>B.5. Cercetare</b>	<i>Ce activități de cercetare s-au desfășurat în ANP?</i>  <i>Ce studii s-au făcut la nivel național, european, global, care ar putea furniza informații utile pentru managementul ANP.</i>	Care sunt concluziile cercetărilor efectuate până în prezent în ANP și în zona în care se află? Care sunt cercetările efectuate la nivel național sau chiar internațional, ale căror concluzii pot ajuta la o mai bună înțelegere a ceea ce se întâmplă în ANP (de exemplu studii legate de schimbări climatice, de specii și habitate care există în ANP).
<b>B.6. Principalele acțiuni de management desfășurate în ANP</b>	<i>Care sunt principalele măsuri și acțiuni de management desfășurate până în prezent în ANP?</i>	Ce s-a făcut până în prezent pentru managementul AP? Principalele rezultate ale managementului.
<b>C. Evaluarea situației</b>	<i>Care este situația actuală și care sunt tendințele în ce privește starea de conservare a valorilor pentru care a fost declarată AP?</i>	În acest capitol se analizează informațiile rezultate în urma inventarierilor trecute și prezente și a monitorizărilor din anii anteriori, monitorizări și observații făcute în legătură cu valorile de conservare și cu presiunile și amenințările din ANP. Se evaluează tendințele de viitor cu privire la starea de conservare, pentru a se fundamenta măsurile și acțiunile de conservare.
<b>C.1. Valori de conservare</b>	<i>Ce trebuie să menținem sau să îmbunătățim în ANP? – Valori</i>	Se descrie situația valorilor de interes de conservare care trebuie păstrate sau îmbunătățite. Se prioritizează valorile pentru a permite concentrarea acțiunilor de management pe cele de care depinde starea de conservare a celorlalte valori.

		În cazul siturilor Emerald, sau Natura 2000, este vorba, obligatoriu, informații legate de habitatele și speciile pentru care au fost declarate, conform Formularului Standard,
<b>C.2. Presiuni și amenințări</b>	<i>Care sunt presiunile prezente și posibilele amenințări viitoare la momentul elaborării planului și care sunt tendințele estimate ale presiunilor?</i>	Sunt analizate activitățile umane care, din cauza modului în care se desfășoară, au un impact negativ asupra valorilor sau pot avea impact negativ pe viitor. De asemenea, se analizează impactul potențial al fenomenelor naturale extreme și al riscurilor asociate. Rezultatele analizei stau la baza elaborării măsurilor de management și a zonării ariei protejate.
<b>C.3. Evaluarea situației actuale</b>	<i>Care este starea actuală și tendințele în viitor în ce privește valorile ANP?</i>	Se analizează starea de conservare a valorilor și se evaluează tendințele viitoare pe baza rezultatelor inventarierilor și monitorizărilor și a analizei presiunilor și amenințărilor.  Analiza se face în baza informațiilor de la capitolul C.1. și se poate concentra doar pe valorile prioritare de interes de conservare, luând în calcul amenințările identificate în capitolul C.2.
<b>D. Strategia de management</b>	<i>Care sunt domeniile și subdomeniile de management pe care va acționa administratorul ANP?</i>  <i>Care sunt obiectivele de management pe fiecare domeniu și subdomeniu?</i>  <i>Ce zone trebuie definite pentru a stabili măsuri de management clare pentru ANP?</i>	Natura și resursele naturale nu pot fi gestionate eficient pe termen scurt. Trebuie să descriem, împreună cu factorii interesați, care este viziunea pentru AP pe termen lung (viziune pe 20-30 de ani) și ce anume vrem să obținem pe termen mediu (obiective pe 10 ani). De asemenea, PM indică pe ce domenii se vor iniția activități/proiecte pentru realizarea obiectivelor. În cazul în care este necesar ca anumite activități să fie reglementate, se prezintă aici zona.
<b>D.1. Viziunea</b>	<i>Cum vrem să arate ANP peste 30 de ani?</i>	O viziune comună a gestionarilor ANP – cum am vrea să fie ANP peste 20-30 de ani?
<b>D.2. Zonarea</b>	<i>În ce zone din AP trebuie să impunem condiții pentru desfășurarea activităților umane astfel încât să menținem sau să îmbunătățim valorile?</i>  <i>Ce măsuri de management sunt necesare în AP.</i>	Se stabilește dacă sunt necesare măsuri speciale de management în anumite zone. Zonele cu cerințe speciale în ceea ce privește activitățile umane sunt reprezentate pe hartă. Această planificare "teritorială", din punct de vedere a măsurilor de management, este foarte importantă, întrucât zonarea este cea care indică factorilor interesați ce activități sunt permise sau interzise.  Măsurile de management se asociază adesea cu restricții pentru activitățile umane, restricții ce trebuie clar descrise în zonare și redate în Regulamentul AP.

<b>D.3. Strategia de management</b>	<i>Care este strategia pe termen mediu (10 ani), definită în baza informațiilor din capitolele B și C? Care sunt domeniile pe care se vor concentra eforturile de management și obiectivele pentru fiecare din acestea.</i>	Se descrie cum anume va fi organizat managementul, definind domeniile pe care vor fi desfășurate activitățile de management și ce anume vrem să obținem pe fiecare din aceste domenii (obiectivele generale și specifice).
<b>D.4. Planul de acțiuni</b>	<i>Ce acțiuni de management sunt necesare pentru a realiza obiectivele definite la Capitolul D.3?</i>	Ce trebuie făcut în următorii cinci ani pentru a ne asigura că vom realiza obiectivele, respectiv se menține sau se îmbunătățește starea valorilor, se reduc amenințările directe și se asigură un cadru corespunzător pentru ca zona să poată beneficia de o dezvoltare durabilă.
<b>E. Strategia de implementare a PM</b>	<i>Care sunt condițiile minime pentru ca PM să poată fi implementat în mod eficient?</i>	Capitolul redă succint sistemul de luare a deciziilor și evaluarea necesarului de resurse pentru implementarea optimă a Planului de acțiuni.
<b>E.1. Sistemul de luare a deciziilor</b>	<i>Cine ia deciziile în cazul în care trebuie modificate anumite prevederi din Planul de Management?</i>	Se descrie sistemul de guvernare relevant ANP
<b>E.2. Resurse necesare pentru implementarea PM</b>	<i>Ce resurse umane, echipamente și financiare sunt necesare pentru realizarea activităților din PM?</i>	Prezintă necesarul de resurse pentru implementarea PM în condiții optime, dar și un necesar minim obligatoriu pentru implementarea acțiunilor și măsurilor de management prioritare.
<b>E.3. Monitorizarea implementării PM</b>	<i>Cum stabilim dacă ne atingem obiectivele, dacă managementul ANP este eficient? Cum ne asigurăm că măsurile și acțiunile de management sunt adaptate, dacă acest lucru se impune, pentru atingerea obiectivelor?</i>	Conține planul de monitorizare a implementării PM, indicând cum se măsoară impactul activităților de management și succesul lor, cine trebuie să evalueze și când și cum se folosesc rezultatele monitorizării pentru a îmbunătăți măsurile de management.

Un produs important al procesului de planificare este lista de recomandări pentru măsurile de management specifice ariei protejate, ce vor trebui reflectate în Regulamentul AP. Regulamentul, care sintetizează prevederile din legislația în vigoare, trebuie să reflecte și măsurile de management specifice ariei. Un exemplu de Regulament de arie protejată se găsește în Anexa 3. Chiar dacă acest regulament se aprobă separat de planul de management, el trebuie să reflecte foarte bine prevederi importante din acest plan.

Regulamentul ANP este un act important pentru procesul de implementare a PM. Regulamentul sistematizează măsurile de management.

## 5 CONȚINUTUL PLANULUI DE MANAGEMENT – INFORMAȚII MINIME NECESARE

În acest capitol se prezintă care sunt informațiile minime necesare care ar trebui să se regăsească într-un plan de management și se fac recomandări cu privire la structurarea informațiilor. Conținutul se definește în cele care urmează pe fiecare din capitolele prezentate în Tabelul 3.

### Important

În cazul reglementării structurii și conținutului unui plan de management se recomandă să se facă o distincție cât mai clară între cerințele obligatorii și recomandările referitoare la ce fel de informații ar trebui să se regăsească în plan și cum trebuie structurate acestea.

### SUMAR

Prezentați sintetic conținutul PM și anume:

- care sunt AP la care se referă planul (tip, categorie de management și/sau obiectivele de management din actul de desemnare, suprafață)
- perioada de valabilitate și actul prin care a fost aprobat,
- strategia de management: viziune, programe și obiective strategice, subprograme și obiective specifice.

### GLOSAR DE TERMENI

Glosarul de termeni specifici este important atât pentru standardizarea conținutului, cât și pentru înțelegerea și utilizarea planului de management de către factorii interesați. Acest glosar ar trebui să includă termenii specifici domeniului de management al ariilor protejate, care nu sunt uzuali sau au un înțeles anume în acest domeniu, chiar dacă termenii / conceptele respective sunt definiți în legislația relevantă.

*Tabel 3. Termenii care se prezintă obligatoriu, chiar dacă sunt definiți în acte normative*

Activități de conservare activă	Sunt activități bine definite prin care se intervine în mod activ pentru menținerea unei valori din ANP. Conservare activă se poate face, de exemplu, prin: <ul style="list-style-type: none"><li>- activitatea de cosit manual, dacă prin acest fel de cosit se asigură condițiile necesare menținerii unei specii;</li><li>- realizarea unor mini-habitate specifice unor specii (de exemplu a unor zone inundabile amenajate);</li><li>- eradicarea speciilor invazive;</li><li>- construirea unor trecători pentru pești pentru a se asigura conectivitatea longitudinală.</li></ul>
Acțiuni de management	Acțiuni realizate de administrator și parteneri (factorii interesați) realizate prin proiecte și prin activitatea de zi cu zi a echipei de administrare, bazate pe planul de acțiune strategic din planul de management. Aici se includ: <ul style="list-style-type: none"><li>- activități desfășurate pentru a se asigura respectarea măsurilor de management (de exemplu patrulări, conștientizare cu privire la Regulament, etc.),</li><li>- activități și proiecte implementate pentru realizarea obiectivelor (inventarieri, monitorizare, activități de conservare active, conștientizare cu privire la AP și importanța conservării naturii, educație pentru natură, etc.).</li></ul>

Amenințări în ANP	<p>Amenințarea este orice activitate umană sau proces asociat unei activități umane care poate avea, sau are, un impact negativ asupra elementelor de biodiversitate, a proceselor ecologice sau valorilor culturale dintr-o ANP (așa cum a fost definită de Convenția pentru Conservarea Diversității Biologice - CBD, PoWPA, 2004)<sup>5</sup>.</p> <p>Amenințările pot fi:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>presiuni</b>, adică <i>pericol prezent</i>, care se manifestă în prezent;</li> <li>- <b>amenințări</b>, adică <i>pericole viitoare</i>, despre care se știe că vor exista în viitor.</li> </ul> <p>Acestea pot fi presiuni care se continuă în viitor sau amenințări noi.</p>
Dezvoltarea durabilă	Dezvoltarea durabilă este acea dezvoltare care răspunde nevoilor generației prezente fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi <sup>6</sup> .
Factor interesat	Un factor interesat, din perspectiva unei arii protejate, este orice individ, grup, entitate care are un interes direct sau indirect în aria protejată. Factorii interesați pot fi afectat de deciziile și acțiunile de management din aria protejată sau pot influența activitatea și politicile implementate în zona ariei protejată.
Habitat/specii de interes conservativ	Habitatele / speciile cu statut de protecție la nivel național sau/și de internațional (prin convenții semnate și adoptate de Republica Moldova).
Management adaptativ sau adaptabil	Abordare de management care permite adaptarea măsurilor și acțiunilor de management la modificări ale sistemelor naturale intervenite în perioada de aplicare a Planului de management sau chiar redefinirea acestora, dacă prin monitorizare se dovedește că acest lucru este necesar.
Măsuri de management (măsuri de conservare)	<p>Se referă la reguli, măsuri bine definite, stabilite pentru conservarea valorilor, funcție de cerințele ecologice în cazul valorilor de biodiversitate sau în funcție de ceea ce este necesar pentru conservarea valorilor de alt tip. Regulile / măsurile indică clar condițiile / limitările impuse pentru desfășurarea unor activități. Ele reglementează activitățile umane în interesul conservării valorilor din aria protejată.</p> <p>Măsurile de management se includ în Regulamentul ANP.</p> <p><i>Exemplu de măsură: cosirea pajiștilor cu valoare ridicată de conservare este permisă numai după data de 1 iulie.</i></p> <p style="text-align: center;"><b>Recomandare!</b></p> <p>Se recomandă ca administratorul ANP să anexeze la Regulament sau să publice pe pagina web explicații simple și clare pentru aceste măsuri, astfel încât factorii interesați să înțeleagă motivul pentru care se impun măsurile respective.</p>
Valorile ANP	Toate elementele de biodiversitate și cele culturale asociate sunt valori. De exemplu, toate speciile rare sunt considerate valori. Cel mai adesea, ANP are ca obiectiv conservarea doar a câtorva specii, nu a tuturor speciilor.
Valori de conservare	În cazul ariilor naturale protejate, valorile de conservare sunt acele elemente materiale și/sau imateriale pentru care s-a constituit aria protejată, cele prin

<sup>5</sup> <https://www.cbd.int/protected/pow/learnmore/goal15#tab=1>

<sup>6</sup> <https://www.are.admin.ch/en/1987-brundtland-report>

Valori de interes conservativ	menținerea sau îmbunătățirea cărora aria protejată contribuie la conservarea biodiversității și a valorilor culturale și oferă beneficii societății și individului. Valorile de conservare pot fi specii de plante și animale sălbatice periclitate, vulnerabile, endemice și/sau rare, formațiuni geomorfologice, peisaje sau elemente de peisaj de interes ecologic, științific, estetic, cultural-istoric și de altă natură, bunuri naturale de interes speologic, paleontologic, geologic, antropologic sau alte bunuri naturale existente în perimetrele ariilor naturale protejate și/sau în afara acestora, care necesită un regim special de conservare și/sau măsuri speciale de management pentru utilizarea durabilă, în vederea menținerii lor în beneficiul generațiilor prezente și viitoare. Procesele naturale din anumite ecosisteme pot fi considerate valori de conservare.
<b>Exemple de alți termeni ce pot fi incluși în glosar – dacă sunt relevanți</b>	
Ranger	Un ranger (inspector de teren) într-o ANP este un profesionist care lucrează pe teren și care se ocupă de patrule, monitorizare, aplicarea legii, management și de interacțiunea cu publicul. Rangerii sunt personalul de teren care pun în aplicare planul de management și regulamentului ANP, asigură respectarea legislației de mediu și a obiectivelor de conservare. Principalele responsabilități includ: <ul style="list-style-type: none"> <li>• patrularea pentru supravegherea activităților ce se derulează pe teritoriul ariei protejate și pentru prevenirea activităților ilegale;</li> <li>• aplicarea legislației specifice pentru aria protejată;</li> <li>• monitorizarea biodiversității și a presiunilor și amenințărilor;</li> <li>• interacțiunea cu comunitățile locale și cu vizitatorii pentru educație și conștientizare;</li> <li>• coordonarea activităților de întreținere a infrastructurii de vizitare;</li> <li>• intervenții în caz de urgență și prim ajutor;</li> <li>• sprijinirea cercetării științifice și a lucrărilor de restaurare a habitatelor.</li> </ul>
Turiști	În cazul turiștilor durata șederii într-o anumită destinație este între o noapte și maximum un an.
Vizitatori	Termenul de vizitatori îi include atât pe turiști cât și pe vizitatorii de o zi, care nu rămân peste noapte ci petrec o zi sau mai puțin în destinația respectivă

Se recomandă adăugarea și a altor termeni utilizați în plan, după cum se consideră necesar.

## A. INTRODUCERE

### SCOPUL PLANULUI DE MANAGEMENT

Planul de management (PM) al unei arii naturale protejate este documentul care descrie și evaluează situația prezentă a acesteia, definește strategia de management (viziunea, obiectivele și zonarea), indică acțiunile de management necesare și reglementează prin măsuri de management, activitățile care se pot desfășura pe teritoriul ariei în conformitate cu obiectivele de management specifice categoriei de management.

Scopul PM este stabilirea strategiei și a direcțiilor de management necesare pentru menținerea și, după caz, îmbunătățirea stării de conservare a speciilor, habitatelor și a altor elemente de interes de conservare ce au făcut obiectul instituirii regimului de arie naturală protejată.

După intrarea în vigoare PM devine document oficial cu rol de reglementare pentru administratorul ariei, precum și pentru persoanele fizice și juridice care dețin sau care administrează terenuri și alte bunuri și/sau care desfășoară activități în perimetrul și în vecinătatea ariei naturale protejate (factori interesați).

## B. DESCRIEREA ARIEI NATURALE PROTEJATE

### Important!

În cazul în care ANP pentru care se elaborează PM se suprapune total sau parțial cu mai multe ANP, se elaborează un **plan de management integrat**. Zonarea se va face astfel încât să se respecte recomandările pentru ariile naturale cele mai restrictive.

### B1. INFORMAȚII GENERALE

Se prezintă **informațiile de bază pentru toate ANP** ce fac obiectul planului de management, respectiv cele incluse, parțial incluse, suprapuse peste ANP de referință.

Dacă planul se referă la mai multe ANP, se recomandă prezentarea tabelară, indicând care este ANP de referință sau ANP "principală".

Informațiile minime includ în acest capitol, structurate după cum se recomandă în subcapitole, sunt:

- Date de identificare ale ariei protejate (ariilor protejate) la care se referă planul: denumire, cod, suprafață, tip, categorie de management – [Tabel 4](#).
- Administratorul: entitatea care asigură managementul în prezent și, dacă este cazul, instituția sau organizația căreia îi aparține.
- Localizare:
  - amplasare – hărți (țară, regiune, ANP), coordonate GIS;
  - lista unităților teritorial administrative ce se suprapun pe teritoriul ariilor protejate din planul de management (dacă planul de management este un plan integrat) - [Tabel 5](#)
  - uprapuneri de ANP, în cazul în care planul se referă la mai multe arii protejate – [Tabel 6](#).
- Limitele (hotarele) ANP prezentate în formatul cerut de autoritatea națională.
- Vecinătăți și arii protejate din vecinătate, inclusiv coridoarele ecologice cu aceste arii protejate – dacă au fost identificate, inclusiv o hartă cu ariile protejate învecinate.
- Statut legal și obiectivele de management definite (dacă obiectivele au fost definite prin actul legal de înființare) - [Tabel 7](#)
- Suprafața totală la care face referire PM, în cazul în care anumite obiective de management fac referire și la teritorii din afara limitelor ANP. Această situație poate apărea dacă planul de management va recomanda măsuri și în afara teritoriului ariei protejate (de exemplu, recomandarea de a se construi scări de pești la o lucrare hidrotehnică din afara ariei protejate, aflată în amonte, care blochează migrația unei specii de pești de interes de conservare)
- Situația juridică a terenurilor incluse în ANP - [Tabel 8](#).

## Recomandare

Dacă se dorește prezentarea unui scurt istoric descriptiv al ANP, cu alte informații decât cele ce se prezintă structurat în acest capitol, se recomandă ca istoricul să fie inclus într-o anexă pentru a nu încărca partea principală a planului.

### B1.1 DATE DE IDENTIFICARE

Se enumeră și se descriu tabelar ANP la care se referă PM – *Tabel 4*

*Tabel 4 Ariile naturale la care se referă planul de management*

Aria naturală protejată (denumire)	Cod	Suprafața	Tipul AP	Categoria de management (IUCN)	Administrator
1. ANP	MD00		Ex. Parc Național	II	
2. Zonă Umedă			Sit Ramsar	IV	
3. Rezervația biosferei			Sit al Patrimoniului Universal UNESCO		
4. Situl Emerald ....	MD00				

Explicații la *Tabel 4*:

**Codul** - se poate referi la identificator unic alocat la nivel național sau codul din WDPA (World Database for Protected Areas)<sup>7</sup>.

**Tipul ariei naturale** se referă la tipul definit în legislația națională și reflectă nivelul de interes al ANP (definite prin legea cadru referitoare la ariile naturale protejate<sup>8</sup>):

- tipurile de arii protejate de interes național sunt: rezervație științifică; parc național; monument al naturii; rezervație naturală; rezervație peisajeră (de peisaj geografic); rezervație de resurse; arie cu management multifuncțional;
- tipurile de interes internațional preluate în legislație sunt: rezervație a biosferei (Programul UNESCO), zonă umedă de importanță internațională (Convenția Ramsar).

Siturile rețelei Emerald/Natura2000 care se suprapun total sau parțial pe aria / ariile naturale protejate care fac obiectul planului de management, deși au cadru legal distinct de cel al ariilor protejate, ar trebui incluse în acest tabel și luate în considerare în planul de management.

Sistemul de **categorii de management pentru arii protejate** este definit prin *Ghidului de utilizare a categoriilor de management pentru arii protejate* publicat de IUCN, disponibil în limba română<sup>9</sup> și în limba engleză<sup>10</sup>.

Recomandări pentru identificarea corectă a categoriei de management este deosebit de utilă pentru stabilirea obiectivelor de management și pentru analize /evidențe la nivel național<sup>11</sup>.

<sup>7</sup> <https://www.protectedplanet.net/en/thematic-areas/wdpa?tab=WDPA>

<sup>8</sup> [Legea nr. 1538/1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat](#)

<sup>9</sup> <https://propark.ro/ro/publicatii/ghidul-privind-aplicarea-categoriilor-de-management-al-ariilor-protejate-75.html>

<sup>10</sup> <https://propark.ro/en/publicatii/guidelines-for-applied-protected-area-management-categories-797.html>

<sup>11</sup> Stanciu E., Bucur C., *Recomandări pentru sistemul național de categorii de management pentru Ariile Protejate - Normele generale pentru fiecare categorie de Arii Protejate din Republica Moldova*, Propark, 2012

### Important

O arie protejată poate avea mai multe tipuri asociate, adică poate fi de interes național și de interes internațional. Fiecare tip de AP se poate asocia cu o categorie de management diferită, dar în planul de management se va ține cont de categoria cea mai restrictivă.

## B1.2 LOCALIZARE ȘI SUPRAPUNERI DE ANP. VECINĂȚĂȚI

Localizarea se prezintă prin coordonatele de identificare geospațială și pe **hărți**: pe harta țării, a regiunii și pe o hartă detaliată, care cuprinde limitele UAT-urile peste care se suprapune total sau parțial ANP.

Se enumeră UAT-urile și raioanele peste care se suprapun ariile naturale vizate de Planul de management.

Tabel 5. UAT incluse total sau parțial în ANP

Unitatea Administrativ Teritorială	Teritoriu în ANP 1		Teritoriu în ANP 2		Total Teritoriu în ANP	
	Suprafață	%	Suprafață	%	Suprafață	%

Planul va reda o situație clară cu privire la suprapunerea ariilor protejate la care se referă, după modelul prezentat în Tabel 6. De asemenea, dacă ANP la care se referă PM se suprapune cu ANP ce au PM distincte, acest lucru se prezintă aici, indicând actul normativ de aprobare a PM ale ANP suprapuse.

În cazul suprapunerii cu ANP care vor constitui obiectul acestui PM, ANP de referință va fi, de preferat, cea cu suprafața cea mai mare.

Tabel 6. Situația suprapunerilor de arii naturale peste ANP de referință

Nr.	Arie naturală cu care se suprapune ANP de referință	Suprapunere	Suprafață totală suprapusă cu aria protejată de referință [ha]	Procentul ANP din aria naturală protejată de referință [%]
1.	ANP de referință:	De referință		100%
2.	ANP ...	integral		
3.	Situl Emerald/Natura2000 ...	parțial		

Explicații Tabel 6:

### Suprapunere

În dreptul ariei protejate principale / de referință, se trece "ANP de referință"

Pentru celelalte ANP la care – eventual – face referire planul de management sunt posibile următoarele situații de suprapunere:

- integral suprapusă – când ANP se află în interiorul ANP de referință, caz în care în ultima coloană se trece procentul pe care-l reprezintă suprafața ANP inclus din suprafața ANP de referință,
- parțial suprapusă – ANP în cauză este parțial suprapusă, având suprafețe și în afara ANP de referință, caz în care se prezintă suprafața care se suprapune cu ANP de referință și ce procent reprezintă aceasta din suprafața totală a ANP de referință.

### Important

În cazul în care planul de management se elaborează pentru mai multe arii protejate suprapuse, planul va fi unul integrat.

Dacă se elaborează un plan de management pentru mai multe arii protejate care nu se suprapun deloc, se recomandă ca planul să fie structurat pe secțiuni distincte pentru fiecare AP.

**Ariile naturale din vecinătate** se prezintă pe o hartă distinctă, mai ales dacă este importantă analizarea legăturii dintre ariile protejate prin coridoare ecologice.

### B1.3 LIMITE ȘI STATUT LEGAL

PM va conține o referință și descriere clară a limitelor, extrase din acte normative. Se face trimitere la actul normativ prin care au fost adoptate limitele.

Se face trimitere la limitele vectoriale ale ariei/ariilor naturale protejate (site-ul oficial) și se descarcă limitele respective pentru referință, indicându-se data accesării acestora, în conformitate cu legislația în vigoare.

Descrierea limitelor, dacă se consideră necesară în format text, se include într-o anexă. Dacă nu există un site oficial pentru limite, sau accesul la site prezintă probleme, se recomandă descrierea detaliată a limitelor într-o anexă.

Se redă tabelar statutul legal al AP și succint principalele obiective, dacă acestea au fost stabilite prin actul de constituire.

*Tabel 7. Statut legal și obiective de management*

ANP	Tipul ANP (preluat din tabelul 4)	Actul / Actele de instituire a statutului de ANP (tip, nr, data)			Principalele obiective de management stabilite la declarare
		Felul actului normativ	Nr	Data	
ANP 1					Obiectiv 1
					Obiectiv 2..

Se precizează la acest capitol dacă limitele ANP au fost preluate în cadastru bunurilor imobiliare.

#### Important!

Dacă limitele ANP nu sunt reflectate în cadastru și în cărțile funciare / actele de proprietate ale terenurilor, planul de management va prevedea o acțiune în acest sens în Planul de acțiuni.

### B1.4 SITUAȚIA JURIDICĂ A TERENURILOR

Se va prezenta situația juridică actuală pentru terenurile aflate pe suprafața ariei naturale protejate, prin centralizarea datelor referitoare la tipul de proprietate, după cum urmează:

*Tabel 8. Ponderea terenurilor pe tipuri de proprietate*

Domeniu	Procent din suprafața vizată de PM [%]	Procent din suprafața vizată de PM în intravilan [%]	Procent din suprafața vizată de PM în extravilan [%]
Total domeniul public (DP), din care:			
- domeniul public al statului			

- domeniul public al UAT			
- domeniul privat al UAT			
Proprietate privată (PP)			
Proprietate necunoscută - Total procent pentru care nu se cunoaște încadrarea în domeniul public sau privat			

Dacă există informații mai detaliate cu privire la terenurile proprietate publică și privată (pe categorii de gestionari și de proprietari), situația se redă tabelar într-o anexă.

### B1.5 SUPRAFAȚA TOTALĂ LA CARE SE REFERĂ PLANUL DE MANAGEMENT

La acest capitol se definește și suprafața la care face referire planul de management, avându-se în vedere următoarele situații posibile:

- AN suprapuse peste ANP de referință acoperă o suprafață mai întinsă decât ANP de referință, caz în care planul de management se referă la întreaga suprafață acoperită de ANP;
- anumite aspecte legate de ANP impun luarea în considerare a unor suprafețe din afara ariei / ariilor naturale protejate, cum ar fi de exemplu, extinderea zonei cu infrastructură de recreere pentru a integra ANP în strategia de turism a zonei sau, dacă unul din obiectivele ANP este conservarea peisajului, se definește suprafața astfel încât să se poată face recomandări pentru eventuale investiții ce pot avea impact asupra peisajului.

Dacă suprafața planului de management diferă de cea a ANP, se prezintă acest lucru pe o hartă distinctă, cu titlu clar (de exemplu: *Harta suprafeței relevante pentru managementul recreerii sau Harta suprafeței relevante pentru conservarea peisajului*)

### B.2. DESCRIEREA MEDIULUI FIZIC (ABIOTIC)

Se vor descrie foarte succint caracteristicile / elementele care sunt semnificative din perspectiva managementului ariei protejate, care pot influența în mod direct acțiunile sau măsurile de management. Se va face referire la aspecte legate de geologie, soluri, relief, hidrologie, climă, unități de peisaje geografice etc.

Se vor prezenta hărți ale mediului abiotic numai dacă sunt indispensabile actului de management al ariei protejate, iar dacă se consideră necesară prezentarea mai multor hărți detaliate, recomandăm ca acestea să fie puse în anexă.

Spre exemplu, descrierea contextului hidrologic este obligatorie în cazul unei ANP care s-a constituit pentru o mlaștină sau o zonă umedă.

Este important să fie prezentate informații legate de fenomene naturale care au un rol în declanșarea / menținerea unor procese naturale importante pentru obiectivele de conservare ale ANP, cum ar fi, de exemplu: procese geomorfologice (alunecări de teren, eroziune, surpare etc.), viiturile pe râuri/fluviu, precipitații extreme care pot duce la inundații pluviale rapide, modificări majore ale albiilor pe cursurile de apă sau pe versanți, vânturi puternice care pot produce rupturi / doborâturi în păduri, călduri extreme care pot reduce rezerva de apă. Prezentarea fenomenelor (extreme) naturale considerate importante pentru declanșarea / menținerea proceselor naturale sau care pot afecta semnificativ valorile se poate face tabelar – vezi *Tabel 9*.

Tabel 9. Fenomene extreme naturale și procese naturale asociate

Fenomen natural	Frecvență și intensitate în trecut (anii în care s-a manifestat, intensitate)	Proces natural asociat
Ex. Viituri	2021 martie – 3 locuri zone	Regenerare naturală a zonelor inundabile și a vegetației forestiere pe cca ...
Ex. Chiciura	2002 octombrie – zona ...	Proces de regenerare naturală a pădurii: doborâturi / rupturi (... ha) urmate de înmulțirea gândacilor de scoarță ( <i>Ipidae</i> ) și a altor specii, uscarea arborilor atacați (suplimentar pe ... ha) și regenerare naturală pe cca ... ha <sup>12</sup>

Pentru descrierea situației referitoare la schimbările climatice, se vor analiza studii și surse de date relevante pentru zonă. Se recomandă:

- extragerea de informații relevante din publicațiile științifice legate de schimbări climatice relevante pentru AP;
- colectarea datelor meteo anuale și multianuale (temperatura aerului, intensitatea și cantitatea de precipitații, etc);
- colectare de informații legate de intensitatea și durata perioadelor de etiaj și a secetelor hidrologice cu repercusiuni negative asupra biodiversității acvatice și calității apei nivelul apelor, viituri, inundații;
- colectarea informațiilor privind frecvența și intensitatea secetelor și a riscurilor asociate;
- colectarea de informații legate de evoluția nivelului de colmatare a lacurilor;
- descrierea situației cu privire la incendiile cauzate natural;
- dacă se dispune de amenajamente silvice pe câteva zeci de ani, se pot compara date relevante din mai multe amenajamente pentru a vedea, de exemplu, dacă au apărut modificări în compoziția arboretelor regenerate natural.

### B.3. DESCRIEREA MEDIULUI BIOTIC

Acest capitol cuprinde informații generale cu privire la mediul biotic, nu doar valorile de interes de conservare. Descrierea detaliată a valorilor biotice de interes de conservare și prioritizarea lor pentru management se va face la capitolul C. *Evaluare*.

#### B3.1 BIOGEOGRAFIE ȘI UNITĂȚI ECOLOGICE

Prezentarea contextului ecologic al regiunii:

- A. din ce regiune (regiuni) biogeografice face parte și care sunt caracteristicile biogeografice importante. Există numeroase clasificări ale regiunilor biogeografice. Poate fi utilizată, de exemplu, clasificarea recomandată de Uniunea Europeană<sup>13</sup>

<sup>12</sup> Detalierea descrierii depinde de informațiile disponibile.

<sup>13</sup> "Biogeographical regions in Europe" – European Environment Agency (EEA)

Disponibilă pe site-ul: <https://www.eea.europa.eu/>

- B. principalele **unități ecologice** (complexe naturale, habitate, ecosisteme, peisaje). Planul va include o hartă și o descriere a fiecărei unități ecologice majore. Aceasta este una din cele mai importante secțiuni ale unui plan de management, dar care este de multe ori trecută cu vederea și neînțeleasă.<sup>14</sup>

Autoritatea centrală care este responsabilă pentru sistemul de arii protejate va decide ce unități ecologice ar trebui definite prin planurile de management, astfel încât planurile să fie unitare din acest punct de vedere.

- A. Se prezintă numărul total de specii inventariate / cunoscute a fi prezente pe teritoriul planului de management - exemplu în Tabel 10.

Tabel 10. Prezentarea diversității de specii din ANP

Taxon	Familia	Genul	Nr. total specii prezente în ANP
	Brassicaceae	Crambe	

### Important!

Nu se enumeră în această secțiune toate speciile în această secțiune!

## B3.2 FLORA

Informația minimă necesară:

Includeți un tabel cu „speciile de interes pentru conservare”

- a. lista **speciilor de interes de conservare din arie**, respectiv a speciilor care sunt protejate prin legislația națională, care sunt incluse în tratatele internaționale ca specii care necesită o protecție specială, care sunt incluse pe listele roșii de specii amenințate (la nivel național, regional sau global) și care sunt endemice sau au o arie foarte mică de răspândire. Se prezintă în formă tabelară – vezi [Tabel 11](#). Coloanele se definesc după criteriile utilizate în Republica Moldova ([vezi și Tabel 12](#)).

Tabel 11. Specii de floră de interes de conservare

Grup Taxonomic / Specie	Numele comun în română	Cartea roșie Republica Moldova	Lista Roșie Globală IUCN	Endemism
Ordinul:				
Familia:				
	<i>Specia ....</i>			
	<i>Specia ....</i>			
Familia				
	<i>Specia</i>			
Ordinul:				

<sup>14</sup> Stanciu, E., Appleton, M.R., Elaborarea planurilor de management pentru ariile protejate din Republica Moldova, ProPark, 2013.

Subordinul:				
Familia:				
	<i>Specia</i>			

### Important!

În cazul în care ANP are multe specii de interes de conservare, nu se pune aici lista completă a speciilor, ci într-o anexă. În acest caz se prezintă doar un tabel sintetic, pe modelul

*Tabel 12. Tabel sintetic - Specii de floră de interes pentru conservare (în baza Anexei... din Planul de management)*

Desemnarea pentru conservare conform:	Număr specii	Lista speciilor (se înșiră la fiecare categorie, dacă se dorește acest lucru)
Lista Roșie globală IUCN		
Cartea Roșie a Republicii Moldova		
Convenția CITES, Anexa II		
Convenția de la Berna, Anexa 1		
Lista Europeană Corine		
Lista Corine din Republica Moldova		
<i>Locus classicus</i> și specii de plante locale endemice		
Specii endemice pentru Republica Moldova		
Specii rare de plante		
Specii importante pentru conservare, care nu sunt incluse în alte liste		
Specii de interes deosebit pentru comunitățile locale (cultural)		

#### C. lista speciilor sensibile / vulnerabile la schimbări climatice

Se vor identifica speciile ce pot deveni specii indicatoare pentru schimbările climatice. Acestea pot fi alese din lista speciilor de interes de conservare sau dintre speciile comune.

#### D. hartă de distribuție pentru speciile considerate prioritare pentru conservare.

### B3.3 FAUNA

Informații minime necesare:

- A. Lista **speciilor de interes de conservare din ANP**, respectiv a speciilor care sunt protejate prin legislația națională, care sunt incluse în tratatele internaționale ca specii care necesită o protecție specială, care sunt incluse pe listele roșii de specii amenințate (la nivel național, regional sau global) și care sunt endemice sau au o arie foarte mică de răspândire – vezi *Tabel 13*. Coloanele se definesc după criteriile utilizate în Republica Moldova.

*Tabel 13. Specii de faună de interes de conservare*

Grup Taxonomic / Specie	Numele comun în română	Cartea roșie Republica Moldova	Lista Roșie Globală IUCN	Endemism
Ordinul:				
Familia:				
	<i>Specia ....</i>			
	<i>Specia ....</i>			
Familia				
	<i>Specia</i>			
Ordinul:				
Subordinul:				
Familia:				
	<i>Specia</i>			

**B. lista speciilor sensibile / vulnerabile la schimbări climatice**

Se vor identifica speciile ce pot deveni specii indicatoare pentru schimbările climatice. Acestea pot fi alese din lista speciilor de interes de conservare sau dintre speciile comune.

- C. hărți de distribuție pentru speciile considerate prioritare pentru conservare** (dacă există informații și sunt relevante) .

**B3.4 ALTE SPECII**

Includeți pe scurt informații despre alte specii cunoscute din aria protejată, de ex. din regnul Fungi sau Protista (alge, licheni, mușchi).

**B3.5 SPECII ALOGENE**

Se va enumera și descrie pe scurt despre speciile alogene, fie animale, plante, ciuperci sau microorganisme cu potențial ridicat de expansiune sau deja clasificați ca specii alogene invazive.

#### B.4. INFORMAȚII SOCIO-ECONOMICE ȘI CULTURALE

Această secțiune are rolul de a oferi informații importante despre istoria și cultura ariei, despre oamenii care trăiesc în cadrul și în jurul ei, și despre modul în care aceștia utilizează resursele ariei.

Pentru multe arii protejate înțelegerea mediului antropoc este esențială în planificare pentru a evita eventuale impacturi inacceptabile asupra populației, pentru a reduce presiunile și amenințările, a permite cooperarea și participarea și a asigura sustenabilitatea economică a sitului.

De obicei există mult mai puține informații disponibile despre mediul antropoc decât despre mediul natural al unei arii protejate. De aceea poate fi necesar să se aloce timp și resurse pentru studii în acest sens. Volumul de informații care ar trebui incluse depinde de contextul specific al ariei protejate și de categoria și scopul său general. Informațiile furnizate ar trebui să fie proporționale cu importanța lor pentru managementul ariei protejate. Nu este nevoie să căutați informații de dragul informațiilor sau pentru a realiza studii sociale foarte detaliate dacă informația nu este relevantă pentru managementul ariei.

Următoarele sub-secțiuni sunt recomandate, dar pot fi modificate în funcție de cerințele și condițiile locale.

##### B4.1 ARHEOLOGIE ȘI ISTORIE

Această secțiune ar trebui să ofere lista și scurtă informație despre orice situri culturale, arheologice sau istorice înregistrate în aria protejată. Dacă este nevoie poate fi inclusă o secțiune narativă care să ofere detalii și explicații.

##### B4.2 COMUNITĂȚILE ȘI POPULAȚIILE LOCALE

Se prezintă informații despre principalele așezări din cadrul sau din apropierea, cu date date și informații demografice – vezi *Tabel 14* Se anexează o hartă cu limitele AP, zonarea și cu așezările prezentate în tabel

*Tabel 14. Comunitățile locale din ANP și alte comunități relevante (din vecinătatea sau altele)*

Localitate	Suprafața aflată în administrarea Parcului (ha)	Sate care aparțin de comună	Populație
Orașul			
Comuna			
Sat			
TOTAL			

##### B4.3 CULTURA LOCALĂ

Descriere elemente de importanță culturală pentru aria protejată și orice caracteristici culturale speciale ale populației locale, cu accent pe aspectele care au sau ar putea avea o importanță deosebită pentru managementul ariei protejate și al resurselor sale: caracteristici etnice, limbă, credințe, tradiții, artă, arhitectură, practici culturale, forme tradiționale de utilizare a terenului și resurselor etc. Descrieri mai detaliate, dacă sunt considerate necesare, se prezintă în anexă.

##### B4.4 MIJLOACE DE TRAI ȘI ECONOMIA LOCALĂ

Dacă aria protejată este importantă ca sursă de venit și mijloace de trai pentru populația locală, includeți mai multe informații succinte, pe cât posibil tabelar, cu eventuale detalii prezentate într-o anexă. Acestea ar putea include:

- Principala sursă de mijloace de trai pentru gospodăriile din comunitățile aflate în interiorul și în jurul ariei protejate.
- Contribuția proporțională a diferitelor tipuri de mijloace de trai la economia locală.
- Măsura în care gospodăriile și economia locală depind de resursele din aria protejată.
- Contribuția generală a ariei protejate la economia locală (prin furnizarea de bunuri, servicii, locuri de muncă etc.)

Dacă datele nu sunt disponibile, se va face studiu socio-economic de către specialiști, cu date relevante pentru ANP cerute de administratorul ANP.

#### B4.5 UTILIZAREA TERENULUI ȘI A RESURSELOR

Situația utilizării terenurilor se prezintă tabelar și pe hartă, în baza datelor de cartare realizate pentru întocmirea PM și cu alte informații relevante (Corine Land Cover - CLC, hărți elaborate de instituții relevante).

*Tabel 15. Utilizări ale terenurilor conform datelor Corine Land Cover*

Clasă CLC	Descriere	Suprafață totală ocupată-hectare	Ponderea din suprafața ariei protejate %
112	Localități cu structură discontinuă		
121	Zone industriale, comerciale		
122	Drumuri		
n			

Se va prezenta utilizarea și gestionarea terenurilor aflate în ANP în formă tabelară sau rata de procent față de suprafața totală al ANP (teren fondul apelor, teren fond forestier, păduri în gestionarea APL, pajiști și pășuni, teren agricol, etc.).

Se descrie utilizarea resurselor naturale ale ANP, pe cât posibil cu informații privind specii de interes conservativ și cantitățile recoltate și înțelegerile pe baza cărora este permisă utilizarea (contracte legale, acorduri neoficiale, drepturi tradiționale recunoscute etc.), sau dacă utilizarea este ilegală.

Dacă există informații despre măsura în care populația locală depinde de resursele din AP pentru a-și asigura mijloacele de trai, acestea se includ într- prezentare cât mai succintă.

Se pot defini sub-secțiuni, după cum urmează:

#### AGRICULTURĂ ȘI HORTICULTURĂ

Dacă activitățile agricole și de horticultură au loc în interiorul ariei protejate, includeți informații sumare (dacă se cunosc) despre: recoltele cultivate; locații; recolte obținute; utilizări / piețe de desfacere; valori; legalitatea activităților; detalii privind fermierii.

#### PĂȘUNATUL

Dacă pășunatul are loc în interiorul ANP, includeți informații sumare (dacă se cunosc) despre: zonele folosite pentru pășunat; numărul și tipul șeptelurilor, perioadele de pășunat; accesul la apă, reglementări, legalitatea pășunatului; contracte pentru pășunat; crescători de vite autorizați.

#### CULESUL PRODUSELOR NELEMNAOSE

Conform cadrului legal se interzice folosința neautorizată a florei sălbatice din ANP. Dacă această activitate are loc în interiorul ariei protejate, se includ informații sumare (dacă se cunosc) despre: speciile culese; locații; perioade; cantități; culegători autorizați; nr. de autorizații pentru regiuni din interiorul și vecinătatea ANP; reglementări; valoarea produselor culese; piața de desfacere / utilizări pentru produsele culese.

#### MANAGEMENT FORESTIER ȘI EXPLOATAREA LEMNULUI

Dacă activitățile silvice au loc în interiorul ariei protejate, includeți informații sumare (dacă se cunosc) despre: suprafețe; tipul de practici silvice; autoritatea de reglementare; legalitatea activităților silvice; existența unor planuri de amenajament silvic; volume recoltate; valori; programe de plantare și reîmpădurire; piețe de desfacere / utilizări pentru produsele forestiere.

Dacă este relevant includeți și o secțiune specială pentru extragerea lemnului de foc, incluzând informații sumare (dacă se cunosc) despre: autoritatea de reglementare; cererea pentru lemn de foc; cantități și specii extrase; valori; legalitatea activităților; persoane care au dreptul să adune lemn de foc; utilizări / piețe de desfacere (lemnul este adunat pentru a fi folosit pe plan local sau pentru vânzare); necesarul mediu de lemn de foc pe gospodărie pe an.

Se anexează harta ce prezintă limitele ocoalelor silvice și se vor colecta hărțile cu informații silvice detaliate relevante pentru conservarea biodiversității (la nivel de unități amenajistice), în format electronic.

#### VÂNĂTOARE, PESCUIT, BRACONAJ

Dacă au loc activități de vânatoare sau pescuit (legale sau ilegale) includeți informații sumare (dacă se cunosc) despre: speciile vâdate / pescuite; sezoane; zone; autoritatea de reglementare; existența unor planuri oficiale de vânatoare / pescuit; metode de stabilire a cotelor; legalitatea acțiunilor de vânatoare / pescuit; persoane sau grupuri care au aceste drepturi; metode utilizate pentru vânatoare / pescuit; cantități vâdate / pescuite (legal și ilegal); utilizări / piețe de desfacere; valori.

Se anexează harta fondurilor cinegetice și fișe cu informații detaliate, utile pentru managementul AP.

#### EXTRACȚIA DE SUBSTANȚE MINERALE ȘI DE APĂ

Dacă au loc operații de extracție a unor minerale sau de extragere a apei, includeți informații sumare (dacă se cunosc) despre: autoritățile de reglementare; sisteme de contractare / acordare de licențe; locații; materiale extrase; legalitate; cote și cantități; utilizări / piețe de desfacere; valori.

---

### B4.6 INFRASTRUCTURĂ ȘI DEZVOLTARE

Se prezintă tabelar și pe hartă principalele elemente de infrastructură publică, privată, industrială și socială din ANP.

Elementele de infrastructură pot include: drumuri și rețele de transport, sisteme de alimentare cu energie electrică, sistemele de apă și canalizare, sistemele de irigare, rețele de utilități și comunicații (conducte, cabluri electrice, stâlpi de telefonie mobilă etc.), elemente majore de infrastructură industrială, comercială sau minieră (baraje, mine, fabrici, sonde de petrol etc.). Infrastructura pentru recreere va fi prezentată în secțiunea separată.

Dacă există așezări și comunități în ANP se poate include informații despre infrastructura publică socială (școli, instituții medicale etc.) dacă sunt relevante pentru managementul ANP.

---

### B4.7 RECREERE ȘI TURISM

Dacă ANP are și utilizări de recreere și turism, includeți informații despre următoarele subiecte:

- A. atracții, oportunități și facilități
- B. capacitatea de primire a vizitatorilor/turiștilor
- C. aspecte economice legate de recreere și turism

#### ATRAȚII, OPORTUNITĂȚI ȘI FACILITĂȚI

Se prezintă oportunitățile pentru turism și recreere care există și sunt încurajate în aria protejată și în zona limitrofă. Acestea pot include drumeții, mersul cu bicicleta pe munte, vizite la muzee, sporturi în aer liber, observarea animalelor sălbatice etc.

Se prezintă infrastructura de turism și recreere existentă, precizându-se în responsabilitatea cui se află administrarea lor. Aceasta poate include rețele de poteci marcate, centre pentru turiști, unități de cazare, parcări etc.

Datele se prezintă succint, tabelar, cu detalii în anexe, dacă este necesar.

#### VIZITATORI ȘI TURIȘTI

Dacă sunt disponibile, se prezintă statistici privind numărul de turiști și vizitatori, tipul de vizite și originile și „profilurile” turiștilor.

#### ASPECTE ECONOMICE

Dacă există date, se includ informații privind veniturile generate de turism și recreere, atât pentru aria protejată cât și pentru comunitățile și întreprinderile locale. Se face referire, pe cât posibil, la venituri generate de activități sau oportunități legate de AP.

---

#### B4.8 EDUCAȚIE, CONȘTIENTIZARE, INFORMARE

Dacă AP este folosită în prezent pentru activități de educare și conștientizare, oficiale sau nu, explicați cum este utilizat, cine sunt cei care îl utilizează și prezentați pe scurt facilitățile, programele și activitățile oferite.

---

#### B4.9 CERCETARE

Dacă situl este folosit în prezent pentru activități de cercetare științifică, prezentați instituțiile care îl utilizează și tipurile de cercetare desfășurată (o listă detaliată pentru referințe poate fi inclusă în Anexe).

---

#### B4.10 ISTORICUL RECENT AL MANAGEMENTULUI

Se prezintă pe scurt managementul recent al ANP. Evidențiați principalele lucrări derulate și cele mai importante realizări de la înființare.

## C. EVALUAREA SITUAȚIEI ACTUALE

Secțiunea de evaluare din plan reprezintă legătura dintre descriere și strategia de conservare, respectiv de management al ANP. Această secțiune va oferi informații legate de:

- Valorile ANP: specii, habitate și alte valori de interes conservativ.
- Amenințările și presiunile la adresa valorilor.
- Capacitatea actuală de conservare a acestor valori și de reducere sau atenuare a amenințărilor (capacitatea de management).
- Situația financiară a ANP.

### C.1. VALORI DE CONSERVARE

Se prezintă succint situația valorilor de interes conservativ pornind de la informațiile colectate cu ocazia inventarierilor și cartărilor, respectiv de la rezultatele monitorizărilor din anii anteriori (dacă există asemenea date).

În situația în care ANP are numeroase valori de interes de conservare, se recomandă **prioritizarea** acestora pentru acțiunile și măsurile de management. Se vor alege / prioritiza acele valori prin a căror conservare se asigură **menținerea / îmbunătățirea stării** de conservare cât mai multor valori pentru care a fost declarată ANP. De exemplu, în cazul speciilor se vor prioritiza *specii umbrelă*, *specii cheie*, *specii indicatoare* și *specii endemice*, la care se adaugă specii de interes special pentru comunitățile locale. Aceste liste sunt specifice pentru fiecare AP și ar trebui stabilite împreună cu experții care pot indica ce specii pot fi încadrate în aceste categorii din lista speciilor de interes conservativ ale AP.

În acest subcapitol se prezintă informațiile existente / colectate pentru valorile pentru care se dețin informații, dar se indică și lista celor pentru care încă nu există informațiile necesare pentru stabilirea măsurilor și acțiunilor de conservare, pentru a se putea planifica în Planul de acțiuni activitățile de inventariere / cartare.

#### Important!

Acest capitol se referă doar la valorile de conservare, nu la toate valorile ariei protejate, așa cum se descriu succint la capitolul B.

Inventarierile / cartările se vor face în primul rând pentru valorile de biodiversitate prioritizate pentru asigurarea unui management eficace a ANP.

#### C1.1 VALORI DE CONSERVARE NATURALE (SPECII, HABITATE, ECOSISTEME)

Se vor descrie succint valorile de conservare (vezi Glosar), respectiv habitatele, speciile și/sau alte elemente de interes conservativ, pentru care a fost desemnată aria naturală protejată. Dacă abordarea de management de conservare se va face la nivel de ecosisteme, se prezintă și acestea.

În cadrul acestui subcapitol, se vor prezenta următoarele:

- a) **Atribute biologice unice**, tipuri de vegetație și forme de relief – scurtă descriere, eventual hartă
- b) **Zone esențiale pentru protecția integrității ecologice** a ariei protejate ca întreg (inclusiv zonele critice pentru menținerea proceselor naturale, a circuitului și calității apei) - scurtă descriere și hartă
- c) **Specii de interes conservativ și starea lor** –
- d) *Tabel 16*

În lista speciile de interes conservativ se vor include și acelea care sunt de interes pentru comunitățile locale.

*Tabel 16. Specii de interes conservativ din aria protejată*

Nr. crt.	Denumire științifică	Statut de prezență temporal <sup>1</sup>	Statut de prezență spațial <sup>2</sup>	Abundență <sup>3</sup>	Mărimea populației <sup>4</sup>	Perioada de colectare a datelor din teren (lună/an)	Alte informații relevante
1	2	3	4	5	6	7	8

<sup>1</sup> Rezident, odihnă și hrănire/pasaj, iernare, reproducere.

<sup>2</sup> Marginală, izolată, larg răspândită.

<sup>3</sup> Prezență certă (atunci când prezența speciei este certă, dar fără a putea preciza alte detalii), prezență incertă, foarte rar, comună, rară etc.

<sup>4</sup> Se vor utiliza intervalele de estimare a mărimii populației unei specii din cadrul anexei [nr. 4](#) la prezentul ghid.

Hărțile distribuției speciilor vor fi prezentate în anexe pentru toate speciile pentru care se realizează evaluarea stării de conservare a biodiversității.

e) **alte specii de interes conservativ** relevante pentru aria naturală protejată: plante și animale rare, endemice, amenințate sau periclitare care există în AP, dar pentru care încă nu sunt date

f) **habitate de interes de conservare** – [Tabel 17](#)

Se vor prezenta hărți ce se consideră relevante pentru planificarea managementului, fără a dubla hărțile prezentate în capitolul B, la descrierea generală a valorilor naturale.

*Tabel 17. Habitate de interes conservativ din ANP*

Nr. crt.	Cod habitat	Denumire habitat	Suprafața	Menționate în documentul de instituire [Se va bifa.]	Nou-identificate în AP [Se va bifa.]
1	2	3	4	5	6

Harta distribuției tipurilor de habitate va fi furnizată pentru toate tipurile de habitate pentru care se realizează evaluarea stării de conservare a biodiversității și va fi prezentată în Anexă. În cadrul PM se va prezenta o singură hartă, care va cuprinde toate tipurile de habitate din aria naturală protejată. Pentru fiecare tip de habitat, distribuția va fi întotdeauna reprezentată ca poligon.

Pentru habitatele din coloana 5 - [Tabel 17](#) care nu au fost identificate pe teren se va menționa doar că în perioada efectuării studiilor habitatul nu a fost identificat.

Pentru fiecare tip de habitat se va realiza și prezenta autorității de mediu un fișier GIS, tip "\*.shp", tip poligon, cuprinzând distribuția habitatului la nivelul ariei naturale protejate.

Pentru fiecare habitat se vor prezenta datele specifice ale tipului de habitat la nivelul ariei naturale protejate: distribuția habitatului în aria naturală protejată, suprafața acestuia, exprimată în hectare, ponderea lui în cadrul ariei naturale protejate, exprimată în procente, statutul de prezență, starea de conservare la nivel de sit, perioada de colectare a datelor din teren, conform [Tabel 18](#).

*Tabel 18. Starea habitatelor de interes conservativ din aria naturală protejată*

Cod Habitat	Denumire habitat	Pondere [%]	Suprafața [ha]	Stare de conservare la nivel de arie naturală protejată	Perioada colectării datelor


- g) **Specii, habitate și ecosisteme care sunt în mod special sensibile sau vulnerabile** față de utilizările și activitățile umane
- h) **Specii, habitate, ecosisteme sensibile la schimbările climatice** sau de alte modificări ale factorilor de mediu.
- i) **Alte elemente de interes conservativ** pentru care a fost instituită aria naturală protejată, cum ar fi forme de relief și formațiuni geologice rare și neobișnuite.

#### C1.2 VALORI COMUNITARE ȘI CULTURALE

Se descriu și se reprezintă pe hartă zone și resurse vitale pentru comunitățile locale (din punct de vedere economic, cultural sau din alte puncte de vedere):

- Exemple deosebite de peisaje modificate și dovezi privind utilizarea sustenabilă a resurselor naturale
- Situri arheologice, culturale sau istorice importante
- Centre ale culturii tradiționale care păstrează legături strânse între comunități și mediul local

#### C2.2. VALORI TURISTICE ȘI DE RECREERE

Se descriu și se întocmește hartă (după caz):

- Siturile pentru recreere și turism: locurile frumoase căutate de oameni, zone cunoscute pentru anumite activități de recreere
- Locuri importante la nivel local sau național datorită încărcăturii lor culturale (locuri unde au avut loc bătălii importante, locuri menționate în cărți sau poezii celebre, casele memoriale ale unor eroi celebri etc.)
- Locuri utilizate frecvent pentru activități de educație sau cercetare
- Exemple speciale de bune practici sau de management pentru anumite aspecte

#### C2.3 VALORI ECONOMICE ȘI DE DEZVOLTARE (MIJLOACE DE TRAI, INFRASTRUCTURĂ, INDUSTRIE, AFACERI)

Evaluarea ar trebui să evidențieze:

- Mijloacele de trai și activitățile economice pe care se bazează economia locală și care sunt compatibile cu conservarea și cu managementul ariei protejate
- Oportunitățile existente pentru dezvoltarea durabilă și favorabilă pentru mediu a zonei.

#### ALTE VALORI

Poate fi necesar să se adauge și alte puncte pentru a evidenția alte valori specifice.

#### C.2. PRESIUNI ȘI AMENINȚĂRI

Presiunile și amenințările se analizează de către GL împreună experți implicați în proces, utilizând *Tabel 19*.

Propunem modelul elaborat de Parteneriatul pentru Măsurile de Conservare (Conservation Measures Partnership – CMP) pentru că este un sistem de clasificare util și cuprinzător pentru amenințările la adresa biodiversității, care asigură un cadru bun pentru identificarea tuturor amenințărilor posibile.

**Important!**

Dacă se utilizează un alt sistem de clasificare a presiunilor și amenințărilor, se recomandă să se facă corespondența cu sistemul IUCN pentru că din punct de vedere al unui manager de ANP sistemul IUCN este logic structurat. Analiza după sistemul de clasificare dorit (de exemplu cel folosit pentru formularele Standard ale siturilor Natura 2000) se poate face într-o anexă, iar în tabelul de mai jos să se redea presiunile și amenințările structurate astfel încât să se poată stabili măsuri și acțiuni de management fundamentate pentru adresarea acestora de către administratorul ANP.

Clasificarea din tabelul de mai jos include spații pentru o evaluare numerică a fiecărei amenințări, după cum urmează:

- 0 Nu este o amenințare
- 1 Presiune/amenințare minoră care necesită monitorizare dar nu și acțiuni specifice de management
- 2 Presiune/amenințare moderată care necesită acțiuni specifice de management, care însă nu sunt de urgență majoră. Presiunea încă nu este atât de mare sau intensă încât să afecteze major speciile asupra cărora are impact.
- 3 Presiune/amenințare majoră care necesită acțiuni de management specifice urgente. Se alege această opțiune dacă presiunea / amenințarea este foarte mare, adică riscă să afecteze semnificativ valorile pe suprafețele unde este prezentă. Este vorba de acțiuni care au impact negativ major asupra vreunui factor important pentru specia sau habitatul de interes conservativ (de exemplu, adâncirea artificială a albiei unui râu ar distruge mare parte din locurile de reproducere și adăpost ale unei specii. O amenințare majoră iminentă poate fi aprobarea unui proiect care va permite, de exemplu, contruirea unei clădiri de 10 etaje într-o zonă de peisaj tradițional important pentru AP.

Pentru o presiune care este evaluată ca fiind minoră la data întocmirii planului, se va evalua în coloana amenințare stadiul în care ar ajunge presiunea dacă nu se ia nici o măsură de management. De exemplu, dacă acum există o presiune minoră de suprapășunat pe un habitat de pășune important (deci valoarea 1 în coloana presiune), în coloana amenințări se estimează evoluția suprapășunatului pe viitor dacă nu se ia acum nici o măsură. Va rămâne mică (valoare 1) sau se va intensifica (2 sau 3)? Pentru management această evaluare este importantă: chiar dacă acum presiunea este mică, trebuie luate măsuri în perioada de valabilitate a planului de management, ca situația să nu se agraveze.

GL va completa acest formular, stabilind de comun acord un grad de amenințare (0, 1, 2 sau 3) pentru ANP la momentul actual și peste 5 ani, dacă nu se ia nici o măsură pentru reducerea acelei amenințări. De asemenea echipa ar trebui să adauge detalii specifice pentru fiecare amenințare identificată: localizare, impact actual sau potențial, cauze. Pentru finalizarea evaluării echipa ar trebui să ia în considerare și rezultatele evaluărilor participative ale amenințărilor realizate cu factorii interesați. Odată ce evaluarea a fost finalizată ar trebui folosită ca punct de pornire pentru descrierea amenințărilor din planul de management. Orice amenințare care a fost cotate cu gradul 2 sau 3 trebuie menționată în evaluarea amenințărilor din planul de management.

### **Important!**

Fiecare presiune / amenințările dintr-o aria protejată poate afecta concomitent mai multe valori. Multe din acțiunile și măsurile de management urmăresc reducerea sau chiar eliminarea presiunilor și prevenirea amenințărilor viitoare (care încă nu au devenit presiuni). Ca urmare, gruparea din tabelul propus în acest ghid permite o înțelegere relativ facilă a situației din ANP și o prioritizare corespunzătoare a acțiunilor de management.

### **Legenda:**

P – Presiune

A – Amenințare

Intensitate estimată a amenințării directe (a presiunii sau amenințării)

0 – nu este o amenințare	1 – presiune / amenințare redusă / slabă	2 – presiune / amenințare medie	3 – presiune / amenințare - ridicată
--------------------------	--	---------------------------------	--------------------------------------

Se vor descrie toate detaliile cunoscute, care pot ajuta la identificarea măsurilor și acțiunilor de management. Tabelul explicativ al categoriilor și subcategoriilor de amenințări se prezintă în [Anexa 2. Clasificarea amenințărilor dintr-o arie protejată conform CMP.](#)

Tabel 19. Analiza presiunilor și amenințărilor din AP

Presiunea / amenințarea identificată	Valoarea la care se face referire	Explicații	Nivel impact estimat	
			P	A
<b>A. Utilizarea terenurilor și a apelor</b>				
<b>1. Zone rezidențiale, comerciale și de recreere</b>				
<b>1.1 Zone rezidențiale</b>				
Presiune 1 (detaliere)	Toate valorile afectate în diverse părți ale AP	<i>Localizare:</i> <i>Impact (actual / potential):</i> <i>Cauza: dacă se cunoaște</i>		
Presiune 2 (detaliere)	Toate valorile afectate în diverse părți ale AP	<i>Localizare:</i> <i>Impact (actual / potential):</i> <i>Cauza: dacă se cunoaște</i>		
<b>1.2. Zone comerciale și industriale</b>				
<b>1.3 Zone de recreere și turism</b>				
<b>2. Agricultură și Acvacultură</b>				
<b>2.1 Culturi nelemnoase anuale și perene</b>				
<b>2.2. Plantații pentru lemn și celuloză</b>				
<b>2.3 Creșterea animalelor terestre , creșterea animalelor de fermă și a turmelor</b>				

Presiunea / amenințarea identificată	Valoarea la care se face referire	Explicații	Nivel impact estimat	
			P	A
<b>2.4 Acvacultură marină și de apă dulce</b>				
<b>3. Producția de energie și minerit</b>				
<b>3.1 Explorarea și extracția petrolului și gazelor</b>				
<b>3.2 Industria minieră și extractivă</b>				
<b>3.3 Energie regenerabilă</b>				
<b>4. Coridoare de transport, servicii și securitate</b>				
<b>4.1 Drumuri, trasee și căi ferate</b>				
<b>4.2 Linii de utilități și servicii</b>				
<b>4.3 Căi de transport maritim</b>				
<b>4.4 Activități atmosferice și spațiale</b>				
<b>4.5 Garduri și ziduri</b>				
<b>B. Utilizarea și gestionarea speciilor și ecosistemelor</b>				
<b>5. Utilizarea și controlul resurselor biologice</b>				
<b>5.1 Vânătoare, colectare și control al animalelor terestre</b>				
<b>5.2 Colectarea, recoltarea și controlul plantelor și ciupercilor terestre</b>				
<b>5.3 Exploatarea forestieră, recoltarea și controlul arborilor</b>				

Presiunea / amenințarea identificată	Valoarea la care se face referire	Explicații	Nivel impact estimat	
			P	A
<b>5.4 Pescuitul, recoltarea și controlul speciilor acvatice</b>				
<b>6. Intruziunea și tulburările cauzate de oameni</b>				
<b>6.1 Activități recreative</b>				
<b>6.2 Conflicte, tulburări civile activități de securitate</b>				
<b>6.3 Alte perturbări umane</b>				
<b>7. Managementul și modificări ale sistemelor naturale</b>				
<b>7.1 Incendiu și gestionarea incendiilor</b>				
<b>7.2 Baraje și gestionarea/utilizarea apei</b>				
<b>7.3 Gestionarea solului și a sedimentelor</b>				
<b>7.4 Gestionarea vremii și a climei</b>				
<b>7.5 Gestionarea sistemului biologic</b>				
<b>7.6 Eliminarea / reducerea managementului uman</b>				
<b>C. Surse suplimentare de stres</b>				
<b>8. Specii invazive și alte specii, gene și agenți patogeni problematici</b>				
<b>8.1 Specii invazive non-native/alogene</b>				
<b>8.2 Specii native problematice</b>				
<b>8.3 Material genetic introdus</b>				
<b>8.4 Agenți patogeni</b>				

Presiunea / amenințarea identificată	Valoarea la care se face referire	Explicații	Nivel impact estimat	
			P	A
<b>9. Poluare</b>				
<b>9.1 Poluarea cauzată de apă și alți efluenți</b>				
<b>9.2 Gunoi și deșeuri solide</b>				
<b>9.3 Poluanți aerieni</b>				
<b>9.4 Emisiile de energie</b>				
<b>10. Dezastre naturale</b>				
<b>10.1 Evenimente geologice</b>				
<b>10.2 Evenimente meteorologice severe</b>				
<b>11. Schimbări climatice</b>				
<b>11.1 Schimbări în regimurile fizice și chimice</b>				
		<i>Impact (actual / potential): vezi precizarea de sub tabel</i>		
<b>11.2 Modificări ale regimurilor de temperatură</b>				
		<i>Impact (actual / potential): vezi precizarea de sub tabel</i>		
<b>11.3 Modificări ale precipitațiilor și ale regimurilor hidrologice</b>				
		<i>Impact (actual / potential): vezi precizarea de sub tabel</i>		
<b>12. Amenințări necunoscute</b>				

### Important!

În ce privește impactul presiunilor menționate la categoria 11, la descrierea / estimarea impactului se vor utiliza date relevante din monitărizarile realizate la nivelul AP și/sau pe regiunea în care se află AP pentru:

- a descrie / estima dacă s-au produs mutări și modificări ale habitatelor (schimbări majore în compoziția și localizarea habitatelor)

- a preciza dacă au apărut specii noi pe teritoriul AP și/sau se observă o schimbare în distribuția speciilor, pe cât posibil impacturile specifice fiecărei presiuni:

Se va realiza **harta presiunilor și amenințărilor și intensității acestora** cu date colectate pe teren, cu ocazia inventarierilor de specii și habitate și/sau în urma cartării directe a presiunilor pe teren.

Se vor realiza seturi de date geospațiale cuprinzând presiunile și amenințările asupra speciilor/habitatelor din aria naturală protejată. Fișierele vor fi de tip "\*.shp", poligon, în Proiecția stereografică 1970.

Pentru fiecare presiune/amenințare asupra elementelor de interes conservativ, care poate fi reprezentată ca poligon se va realiza un fișier "\*.shp".

În ce privește categoria de amenințări 11. *Schimbări climatice*, descrierea subcategoriilor recomandate de CMP se redă în *Tabel 20*

*Tabel 20. Descrierea presiunilor și amenințărilor specifice schimbărilor climatice*

<b>11.1 Modificări ale regimurilor fizice și chimice</b>	<b>Tip de modificare</b>	<b>Direcția și magnitudinea schimbării</b>	<b>Aspect al schimbării</b>	Modificări la scară largă ale condițiilor abiotice ale ecosistemelor.	Include în primul rând modificările mediului geofizic, în special ale apei și aerului.	
	<i>modificări ale CO2 atmosferic care afectează creșterea plantelor, pierderea sedimentelor, modificări ale acoperirii noroase, deplasarea zonei minime de oxigen acvatic</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Compoziția chimică (de exemplu, nivelurile de O2 în apă, nivelurile de CO2 în atmosferă)</li> <li>- Regimul sedimentelor</li> <li>- Modele de vânt</li> <li>- Acoperirea cu nori</li> <li>- Altele (specificați)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Creștere</li> <li>- Creștere extremă</li> <li>- Scădere</li> <li>- Scădere extremă</li> <li>- Creștere și scădere</li> <li>- Altele (descrieți)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Intensitatea evenimentelor</li> <li>- Frecvența evenimentelor</li> <li>- Sincronizarea evenimentelor</li> <li>- Mediile / tendințele pe termen mai lung</li> <li>- Variabilitatea pe termen mai lung</li> <li>- Modele fenologice pe termen mai lung</li> <li>- Altele (descrieți)</li> </ul>		
<b>11.2 Modificări ale regimurilor de temperatură</b>	<b>Tip de modificare</b>	<b>Direcția și magnitudinea schimbării</b>	<b>Aspect al schimbării</b>	Schimbări la scară largă ale temperaturii medii, variabilității, sezonalityții	Pierderea stratului de zăpadă este adesea o combinație a schimbării temperaturii și a	

	<i>valuri de căldură, valuri de frig, cicluri de îngheț-dezghet, pierderea stratului de zăpadă</i>	- Regimul temperaturii (de exemplu, valuri de căldură, perioade reci) - Regimul de gheață/zăpadă (de exemplu, topirea gheții, a stratului de zăpadă sau a permafrostului) - Altele (specificați)	- Creștere - Creștere extremă - Scădere - Scădere extremă - Creștere și scădere - Altele (descrieți)	- Intensitatea evenimentelor - Frecvența evenimentelor - Sincronizarea evenimentelor - Mediile / tendințele pe termen mai lung - Variabilitatea pe termen mai lung - Modele fenologice pe termen mai lung - Altele (descrieți)	și extremelor, inclusiv schimbări ale temperaturilor extreme, creșterea temperaturii medii de vară și scăderea temperaturii minime de iarnă/primăvară.	regimurilor de precipitații, dar este atribuită aici, în special atunci când problema este schimbarea temperaturii peste punctul de îngheț, mai degrabă decât lipsa precipitațiilor.
<b>11.3 Modificări ale precipitațiilor și ale regimurilor hidrologice</b>		<b>Tip de modificare</b>	<b>Direcția și magnitudinea schimbării</b>	<b>Aspect al schimbării</b>	Schimbări la scară largă în media, variabilitatea, sezonalitatea și extremele precipitațiilor, inclusiv scăderea sau creșterea precipitațiilor, schimbări în calendarul precipitațiilor, schimbări în forma precipitațiilor (de exemplu, zăpadă vs ploaie), schimbări în ratele de evapotranspirație și ciclurile hidrologice, precum și secete și inundații.	Impactul anumitor fenomene de furtună este menționat la <i>punctul 10.2 Fenomene meteorologice severe.</i>
	<i>regimul precipitațiilor, secete, calendarul ploilor, reducerea acumulării de zăpadă, creșterea gravității inundațiilor, micșorarea sau pierderea lacurilor</i>	- Regimul precipitațiilor - Regimul hidrologic - Nivelurile de apă (de exemplu, micșorarea lacurilor) - Altele (specificați)	- Creștere - Creștere extremă - Scădere - Scădere extremă - Creștere și scădere - Altele (descrieți)	- Intensitatea evenimentelor - Frecvența evenimentelor - Sincronizarea evenimentelor - Mediile / tendințele pe termen mai lung - Variabilitatea pe termen mai lung - Modele fenologice pe termen mai lung		

				- Altele ( <i>descrieți</i> )	
Având în vedere că subcategoria 10.2 s-ar putea interpreta ca suprapunându-se cu subcategoria 11.3, se redă aici explicația care le diferențiază.					
<b>10.2 Evenimente meteorologice severe</b>	<b>Tip de modificare</b>	<b>Direcția și magnitudinea schimbării</b>	<b>Aspect al schimbării</b>	Fenomene meteorologice specifice care pot avea efecte catastrofale asupra speciilor și ecosistemelor vulnerabile.	Există o suprapunere potențială între un eveniment specific de furtună, care ar intra aici, și modificările regimurilor de furtună, care ar intra în 11.3 <i>Modificări ale precipitațiilor și ale regimurilor hidrologice</i> . Însă chiar și un uragan "normal" sau o secetă pot distruge o mică populație de specii rămase. Unele inundații ar putea fi legate de evenimente geologice, dar propunem să plasăm toate inundațiile aici.
	<i>furtunide ploaie / vânt, uragane / cicloane / taifunuri, furtuni de grindină, viscole, furtuni de praf, inundații</i>				

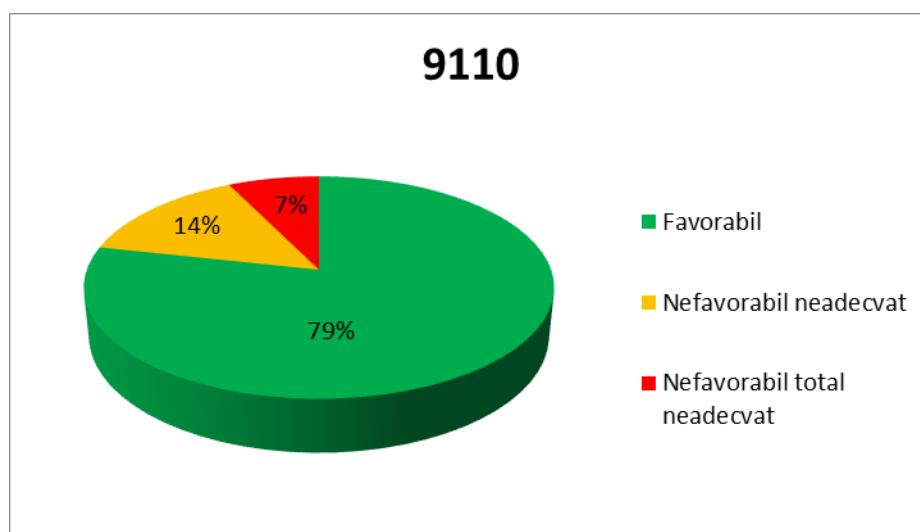
Pentru a atenua impactul schimbărilor climatice asupra valorilor naturale ale ariei protejate, gestionarea va trebui să se concentreze atât pe monitorizarea schimbărilor de mediu, cât și pe creșterea rezilienței. Strategiile de gestionare adaptivă, cum ar fi reconstrucția zonelor umede, pășunatul controlat și reîmpădurirea cu specii rezistente la secetă, ar putea juca un rol esențial în conservare

### C.3.1. EXEMPLU: EVALUAREA STĂRII DE CONSERVARE A HABITATELOR DE INTERES CONSERVATIV

În cadrul activităților de cartare și evaluare a habitatelor, starea de conservare se va stabili la nivel de poligon/sector de habitat, acest indicator fiind prezentat în fișierul GIS al fiecărui tip de habitat (vezi subcapitolul IV.4.2.1. din prezentul Ghid, câmpul 4). În baza acestora, în cadrul Planului de management se va prezenta o situație centralizată la nivel de arie naturală protejată a stării de conservare a fiecărui habitat, conform tabelului următor:

#### Exemplificare evaluare stare de conservare habitat Natura2000:

Starea actuală de conservare a habitatului 9110– Păduri de fag de tip *Luzulo-Fagetum*



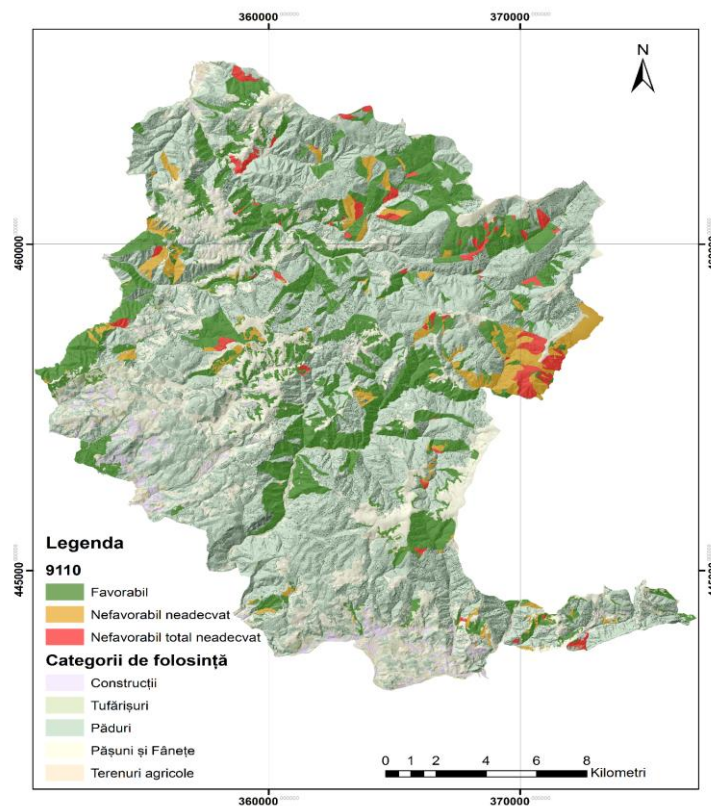
Ponderea stării de conservare pentru habitatul 9110 la nivelul ANP

Evaluarea stării de conservare pentru habitatul 9110

Parametrii	Indicatorii	Observații
Aria de repartiție naturală	Favorabil	Arealul studiat se află atât în regiunea alpină cât și în cea continentală
Suprafața acoperită	Favorabil	Considerăm că e aceeași ca și la momentul desemnării sitului neexistând perturbări majore în cuprinsul sitului
Structura și funcționalitatea	Nefavorabil neadekvat	Statutul nefavorabil neadekvat se datorează: -proporției mari de specii pioniere în arboretele tinere (mesteacan, plop termurător, salcie căprească) - factorilor abiotici precum doborâturi și rupturi de vânt -introducerii speciilor de rășinoase în completarea regenerărilor naturale de fag (în proporție de până la 70%)

	<b>Nefavorabil total neadecvat</b>	Statutul total neadecvat a fost atribuit arboretelor în care proporția de rășinoase introduse pe cale artificială depășește 70%
Perspectivă viitoare		Perspectivă viitoare sunt bune în contextul în care se respectă ansamblul lucrărilor silvice corespunzătoare.
Statut de conservare la nivel de arie protejată		Favorabil

**Figură 1 Exemplu de hartă pentru evaluarea stării de conservare pentru habitatul 9110**



### **C3.2. EVALUAREA CAPACITĂȚII DE MANAGEMENT, A SISTEMULUI DECIZIONAL ȘI ADMINISTRĂRII**

#### **EVALUAREA MANAGEMENTULUI ARIEI PROTEJATE PÂNĂ ÎN PREZENT**

Planul ar trebui să includă o scurtă descriere narativă a modului în care a fost gestionată aria protejată până în prezent. Ar trebui să evidențieze principalele realizări dar și eșecurile și greșelile.

#### **EVALUAREA CAPACITĂȚII ȘI CAPABILITĂȚII STRUCTURII ACTUALE DE MANAGEMENT**

Această secțiune ar trebui să ofere o analiză corectă a capabilității actuale a autorității de management, a partenerilor săi și a părților interesate de a menține valorile și a face față amenințărilor. Aspectele prezentate în mod normal includ:

- Caracterul adecvat și corespunzător al structurilor de guvernare (sistemului de decizie specific AP)
- Disponibilitatea resurselor financiare pentru management
- Disponibilitatea resurselor fizice
- Numărul și capacitatea angajaților
- Nivelul de conștientizare, cooperare și sprijin din partea părților interesate locale.

- Nivelul de conștientizare și sprijin din partea instituțiilor și autorităților, a factorilor de decizie.

### C3.3 EVALUAREA SITUAȚIEI FINANCIARE ACTUALE

Acest capitol va prezenta concluziile ce derivă din analiza resurselor financiare actuale și preconizate pentru anii viitori. Formatul prezentat în acest ghid include o secțiune financiară separată în planul de management (vezi Etapa 7), dar este important ca această evaluare să fie inclusă și în secțiunea de față, deoarece problemele financiare sunt de obicei considerate (nu întotdeauna corect) ca principalele cauze ale problemelor legate de capacitatea de management. Această evaluare ar trebui să includă următoarele:

**Situația financiară curentă.** Includeți un rezumat al veniturilor și cheltuielilor pentru aria protejată, preferabil pe o perioadă de 5 sau mai mulți ani. Un grafic simplu va ilustra foarte bine aceasta.

**Constrângerile financiare și urmările lor.** Includeți o prezentare pe scurt a problemelor care limitează finanțarea sitului, managementul financiar și viabilitatea financiară. Acestea pot fi legate de sumele primite ca finanțări, sursele de finanțare, sustenabilitatea finanțărilor, posibilitatea de auto-finanțare, probleme legate de bugetele interne și managementul financiar. Includeți exemple ale modului în care lipsa fondurilor a limitat capacitatea de protecție și gestionare a ariei protejate.

**Principalele surse de finanțare.** Principalele surse ar trebui enumerate și analizate pe scurt. Acestea includ probabil finanțările directe de la guvern, finanțări din proiecte și fonduri nerambursabile și finanțări obținute local (de ex. din taxele de intrare).

**Realizări și oportunități legate de finanțare.** Includeți informații despre principalele realizări în sensul îmbunătățirii situației financiare a ariei protejate și despre potențialele oportunități concrete pentru îmbunătățirea acestei situații. Ar trebui să fie analizate oportunitățile realiste și nu să fie enumerată o listă de posibilități teoretice.

## D. STRATEGIA DE MANAGEMENT

### D1. ȚINTA PE TERMEN LUNG (VIZIUNEA)

Planul de management ar trebui să definească situația, starea sau condiția ideală viitoare a ariei protejate prin elaborarea unei „Ținte pe termen lung”, care să prezinte o direcție clară, coerentă pentru managementul ariei și o direcție de focalizare pentru restul planului. În mod ideal o Viziune a Ariei Protejate ar trebui:

- Să descrie tipul de arie protejată pe care planul încearcă să-l obțină pe termen lung (probabil 20 de ani).
- Să fie o declarație pe termen lung ale cărei principii de bază nu se vor modifica probabil semnificativ de-a lungul timpului. Ar trebui să asigure continuitate procesului de management sustenabil al parcului.
- Să facă referire la principalele bunuri și valori ale ariei.
- Să inspire și să recunoască implicarea părților interesate.

### D2. ZONAREA

#### ASPECTE GENERALE

Zonarea se va face în conformitate cu prevederile legale în ANP pentru care se impun anumite tipuri de zone.

Zonarea este un instrument de management important, foarte util într-o ANP. Reprezintă unul din principalele instrumente strategice pentru managementul ariilor naturale protejate și ar trebui să stea în centrul planului de management. Se recomandă zonare în orice tip de arie protejată, în care zonarea permită o mai ușoară înțelegere a măsurilor de management de către toți factorii interesați.

Zonarea trebuie înțeleasă ca o strategie spațială pentru arie; ea definește ce activități sau procese pot avea loc sau nu în diferite sectoare fizice ale ariei. Planul de management ar trebui să includă:

- O denumire și definiție a fiecărei categorii de zone, chiar dacă acestea există deja într-un act normativ
- Un set clar de reguli pentru fiecare zonă, pe baza celor definite în legislația națională privind ariile naturale protejate, la care se vor adăuga mai multe detalii pentru nevoile specifice ale ANP respective. Regulile pot fi exprimate ca activități interzise și activități permise și eventuale restricții aplicabile activităților permise.
- O hartă detaliată a zonelor, cu o legendă clară.

Recomandăm includerea în planul de management a unui tabel sintetic al zonării (matrice de zonare), după modelul din Tabel 21. Tabelul prezintă ce activități sunt permise în diferitele zone.

#### **Important!**

Denumirile zonelor în acest tabel sunt generice. Aceste denumiri se vor adapta la prevederile legale din Republica Moldova / cerințele autorității centrale / specificul AP.

**Tabel 21. Exemplu de prezentare sintetică a unei zonări și a măsurilor de management aferente zonelor - exemplu**

<b>Exemplu de matrice de zonare</b>					
Zonele prezentate aici sunt sone definite generic, nu pe cele din legislația actuală a Republicii Moldova. Matricea de zonare va fi adaptată la cerințele legislației, pentru ariile pentru care există zonare impusă de acte normative.					
ZONA	Zona A (Zona nucleu) de non-intervenție	Zona B de utilizare minimă	Zona C de utilizare durabilă	Zona D de utilizare intensivă	NOTE
ACTIVITATE					
<b>Facilități de acces</b>					
Amenajare infrastructură de acces pentru patrulare	✓	✓	✓	✓	
Amenajare poteci / trasee pentru localnici și pentru drumeții		✓	✓	✓	
Construcția de drumuri (de orice tip) și poduri			✓	✓	Doar cu coordonarea Agenției de Mediu
Patrularea serviciilor / inspecțiilor pentru securitatea națională / regională sau a poliției de frontieră	(✓)	✓	✓	✓	Patrulele trebuie să aibă ordine de misiune coordonate cu ANP
Înlăturare sau prevenirea efectelor fenomenelor naturale extreme	(✓)	(✓)	✓	✓	
<b>Utilizarea resurselor și agricultură</b>					
Recoltare de produse lemnoase		(✓)	✓	✓	Doar autorizate.
Recoltare de produse nelemnoase			✓	✓	Doar autorizate și coordonate de specialiști
Management cinegetic				✓	Doar autorizate și coordonate de specialiști
Prevenirea și combaterea efectelor gradațiilor de insecte în ecosisteme forestiere	(✓)	(✓)	✓	✓	Doar autorizate și coordonate de specialiști
Cariere și lutării			✓	✓	Doar autorizate și coordonate
Pescuit sportiv și agrement			✓	✓	Doar cu permis pentru speciile și perioadele admise
Cultivarea terenurilor agricole				✓	
Utilizarea pajiștilor ca pășuni			✓	✓	Doar pentru uz local, cu anumite reglementări
Creșterea animalelor și împrejmuirea terenurilor pentru ferme				✓	Doar pentru uz local
<b>Turism și recreere</b>					
Turism cu volum și impact mic		✓	✓	✓	Cu folosirea doar a potecilor și locurilor amenajate și respectarea reglementărilor din planul de management (de exemplu, a numărului maxim de vizitatori pe grup, respectiv a numărului maxim de vizitatori pe zi sau pe alte perioade de timp).
Turism cu volum și impact mediu			✓	✓	Cu folosirea potecilor și locurilor amenajate, precum și a reglementărilor din planul de management (de exemplu, a numărului maxim de vizitatori pe grup, respectiv a numărului maxim de vizitatori pe zi sau pe alte perioade de timp).
campare		✓	✓	✓	Cu respectarea reglementării AP
Campinguri amenajate			✓	✓	Cu facilități de bază
Hoteluri, pensiuni turistice				✓	Doar cu coordonarea Agenției de Mediu
Stațiuni, pensiuni turistice				✓	

Zone de eco-turism în cadrul comunităților locale			✓	✓	
<b>Activități ale autorității ANP</b>					
Cercetare științifică	✓	✓	✓	✓	Doar cu permis și coordonare
Patrularea rangerilor	✓	✓	✓	✓	
Stații și sub-stații pentru rangeri			✓	✓	
Stații de monitorizare a climei și biodiversității	✓	✓	✓	✓	
Centre de informare			✓	✓	
<b>Infrastructură socială, de dezvoltare și administrativă</b>					
Clădiri cu scop de administrare a ANP		(✓)	✓	✓	
Eliminarea și reciclarea deșeurilor				✓	Doar pe amplasamentele autorizate
Teren sub construcții/Case de locuit				✓	
Fântâni, extragerea apei, irigații			✓	✓	Doar pentru uz local
Piețe, magazine, alte mici afaceri				✓	
Infrastructură publică și comunitară				✓	
Stații de alimentare cu carburanți, parcuri fotovoltaice și eoliene				✓	Doar pe amplasamentele autorizate, cu evaluarea Impactului asupra mediului și a biodiversității
Sub-stații electrice, linii electrice			✓	✓	Doar cu Evaluarea Impactului asupra mediului și a biodiversității

Explicație: (✓) – permis doar în mod excepțional, dacă există deja sau studiile arată necesitatea activității respective și cu respectarea condițiilor impuse prin planul de management și regulamentul (de exemplu, în cazul în care se fac lucrări de combatere a insectelor ce s-au înmulțit în masă, în zonele de non-intervenție, se evită pe cât posibil extragerea lemnului deja afectat).

### Important!

**Zonarea este un instrument de management** foarte important pentru managementul unei AP. Prin harta zonării și descrierea clară a activităților permise sau interzise într-o zonă, se comunică succint factorilor interesați care sunt măsurile de conservare necesare în AP. Ca urmare, zonare ar trebui să se facă în orice AP unde acest lucru este util / necesar.

Dacă există excepții de la regulile stabilite pentru o anumită zonă, acestea se prezintă clar și se explică motivul acceptării.

### Recomandare

Autoritatea centrală responsabilă pentru arii protejate definește tipuri de zone obligatorii pentru anumite tipuri sau categorii de AP, se recomandă ca zonarea să nu fie interzisă în celelalte tipuri / categorii de AP.

### Recomandare

Dacă autoritatea centrală responsabilă pentru arii protejate definește tipuri de zone obligatorii pentru anumite tipuri sau categorii de AP, se recomandă ca zonarea să nu fie interzisă în celelalte tipuri / categorii de AP.

Strategia de management reprezintă secțiunea centrală a PM. Ar trebui să cuprindă direcții clare pentru viitor privind managementul și protecția sitului, care să rezulte în mod logic și detaliat din descriere și evaluare. Strategia de management ar trebui să arate cum vor fi menținute și întărite valorile sitului și cum vor fi reduse sau atenuate amenințările.

### D3.1 PROGRAME ȘI OBIECTIVE STRATEGICE

Pe baza evaluării, a declarației privind viziunea și a zonării, următoarea etapă constă în definirea unui set de Programe de management, fiecare din ele abordând o temă majoră și fiecare având o țintă care trebuie atinsă pentru ca viziunea să poată fi atinsă.

Fiecare program de management ar trebui să includă:

- a) Un titlu simplu, dar pe cât posibil descriptiv al programului;
- b) Obiectivul strategic al programului: ținta / scopul, descris astfel încât să arate direcția spre care trebuie să se îndrepte programul pe durata de viață a planului (10 ani).
- c) O justificare sau o expunere succintă a motivelor pentru care este necesar programul respectiv, care să prezinte cât mai clar direcția generală pe care o va urma programul de management.

Titlurile (sau temele) programelor de management tind să fie similare pentru majoritatea ariilor protejate.

Un set tipic de programe de management ar fi următorul:

- Conservarea valorilor naturale (specii, habitate, ecosisteme, elemente naturale, servicii de mediu)
- Conservarea patrimoniului cultural și/sau a peisajului istoric
- Dezvoltarea socio-economică și utilizarea durabilă
- Managementul vizitatorilor și recreere
- Conștientizare și educație pentru natură
- Administrarea / Managementul AP (Sistem decizional, administrare, management și finanțare)

#### **Important!**

Având în vedere problemele generate de schimbări climatice în zona în care se află AP, GLP va analiza necesitatea și oportunitatea definirii unui program de management suplimentar: *Adaptarea la schimbări climatice și atenuarea impactului acestora*.

Dacă nu se consideră necesară definirea unui program distinct, măsurile și acțiunile de adaptare la și atenuare a impactul schimbărilor climatice se vor defini la fiecare din programele de mai sus.

Un exemplu de program sau sub-program ***Adaptarea la schimbări climatice și atenuarea impactului acestora*** se prezintă în Anexa 1.

**Adaptarea la schimbări climatice și atenuarea impactului acestora** se va asigura în PM după cum urmează:

**Tabel 22 Recomandări pentru ca PM să asigure adaptarea la schimbări climatice și atenuarea impactului acestora**

Recomandare	Descriere	Programul de management în care se va ține cont de recomandare
1. Obiective de management permit adaptabilitate	Obiectivele de management vor fi astfel formulate încât să permită flexibilitate pentru a se putea ține cont de impactul schimbărilor climatice, permițând ajustări pe baza datelor emergente. Adaptabilitatea este absolut necesară pentru a se asigura posibilități de testare a unor abordări de management diferite/alternative.	Toate programele de management
2. Adaptarea acțiunilor prioritare la nivel de ecosistem (EbA <sup>15</sup> ):	Prioritizați acțiuni de reconstrucție ecologică/refacere a integrității ecosistemelor precum împădurirea, refacerea zonelor umede, creșterea conectivității și menținerea coridoarelor ecologice pentru a spori reziliența la factorii de stres climatici.	Conservarea valorilor naturale
3. Planificarea de măsuri și acțiuni de management al conservării la nivel de peisaj, cu accent pe conectivitate și asigurarea de refugii.	a. asigurarea conectivității. Menținerea / îmbunătățirea conectivității poate deveni obiectiv specific de sine stătător pentru a asigura	Conservarea valorilor naturale

<sup>15</sup> EbA– Ecosystem based Adaptation sau Nature-based Solutions for Adaptation, adică Adaptarea la nivel de ecosisteme sau Soluții bazate pe natură pentru adaptare, implică o gamă largă de activități de management a ecosistemelor, cum ar fi managementul durabil a pădurilor, pășunilor și zonelor umede, care sporesc rezistența și reduc vulnerabilitatea oamenilor și a mediului la schimbările climatice. Surse: 1) <https://iucn.org/resources/issues-brief/ecosystem-based-adaptation>, 2) <https://iucn.org/resources/information-brief/loss-and-damage-ecosystem-integrity-and-nature-based-solutions-launch>, 3) Friends of EbA. (2022). Ecosystem-based Adaptation and the successful implementation and achievement of the Sustainable Development Goals.

	<p>migrația speciilor și spațiul necesar schimbării habitatelor ca răspuns la schimbările climatice.</p> <p>b. realizarea de scenarii pentru identificarea și protejarea refugiilor și a zonelor care vor deveni esențiale în viitor pentru speciile ce își vor modifica distribuția.</p>	
<p>4. Prevederea unor acțiuni de management care să contribuie la diminuarea impactului schimbărilor climatice pe următoarele componente principale:</p>	<p>a. reconstrucție ecologică, pentru a spori capacitatea habitatelor de a stoca dioxid de carbon și de a minimiza emisiile de gaze cu efect de seră.</p> <p>b. reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră generate de activitățile din aria protejată prin măsuri legate de utilizarea energiei regenerabile, gestionarea deșeurilor, dezvoltarea infrastructurii sustenabile, transportul ecologic și turismul responsabil. Este important ca măsurile să fie incluse în planuri de amenajare teritorială (ex. PUG) și în alte planuri strategice sectoriale (nivel local).</p> <p>c. educație și informare privind schimbările climatice, adresate personalului, turiștilor și comunității locale;</p> <p>d.</p>	<p>Conservarea valorilor naturale</p> <p>Conservarea patrimoniului cultural și/sau a peisajului istoric;</p> <p>Dezvoltarea socio-economică și utilizarea durabilă;</p> <p>Managementul vizitatorilor și recreere;</p> <p>Administrarea / Managementul AP</p> <p>Conștientizare și educație pentru natură;</p> <p>Administrarea / Managementul AP</p>

AP pot avea programe diferite de management, în funcție de condițiile și cerințele locale. Se recomandă adoptarea unui număr limitat de programe. În mod normal șase programe ar trebui să fie suficiente și pentru AP cele mai complexe; opt este numărul maxim absolut.

Orice AP va avea în mod obligatoriu următoarele programe:

- Conservarea valorilor naturale (specii, habitate, ecosisteme, elemente naturale, servicii de mediu)
- Conștientizare și educație pentru natură
- Administrarea / Managementul AP (Sistem decizional, administrare, management și finanțare)

### D3.2. SUB-PROGRAME ȘI OBIECTIVE SPECIFICE

Programul de management poate fi împărțit într-un set de sub-programe, fiecare dintre acestea abordând un subiect specific de management din cadrul programului. Unele formate de plan de management numesc aceste sub-programe „Proiecte”.

Fiecare sub-program trebuie să aibă un obiectiv clar. Obiectivele sunt declarații specifice care exprimă în detaliu rezultatele dorite ale sub-programului care trebuie obținute pentru implementarea cu succes a planului de management. Dacă obiectivele nu sunt clar formulate și exprimate, sau oferă îndrumări vagi pentru manageri, planul nu va fi convingător, și în consecință managementul poate să nu reușească să asigure viitorul dorit al ariei protejate.

Obiectivele pentru fiecare sub-program ar trebui în mod ideal să fie SMART. Aceasta înseamnă:

- **Specifice (precise).** Obiectivele ar trebui să prezinte o țintă clară, nu doar să exprime o dorință vagă. Un punct slab tipic al unor planuri de management este că au prea multe „aspirații”. Declarațiile cu sens de aspirații pot fi adecvate ca și ținte generale, dar realizarea lor prin acțiuni de management necesită obiective mai specifice. Obiectivele de acest gen pot genera probleme deoarece îi permit fiecărui grup de utilizatori să le interpreteze conform propriilor priorități. O modalitate bună de a determina dacă obiectivul este specific este de a pune întrebarea: „*toți cei care ar citi obiectivul i-ar da același înțeles?*”
- **Măsurabile.** Obiectivele ar trebui să fie destul de flexibile încât să poată fi ajustate și adaptate. Managerii trebuie să poată aprecia dacă activitățile de management își ating rezultatele dorite, iar acest lucru este posibil doar dacă obiectivele sunt cuantificate, sau prezentate ca un rezultat care poate fi cumva măsurat.
- **Ajustabile.** Obiectivele ar trebui să fie destul de flexibile încât să poată fi ajustate și adaptate. Un obiectiv prea rigid și exact nu le permite managerilor flexibilitatea esențială pentru a reacționa la condițiile locale în schimbare. Detaliile precise privind acțiunile ce trebuie întreprinse pot fi incluse în planurile operaționale și în planurile de lucru anuale.
- **Realistice (să poată fi atinse).** Obiectivele ar trebui să exprime ceea ce este practic posibil. Obiectivele respective trebuie să poată fi atinse în contextul de management al ariei protejate și al constrângerilor cu care se confruntă managerii. Din acest motiv idealurile exprimate în viziune vor trebui concretizate pentru a aborda realitățile practice existente.
- **Încadrate în Timp.** Timpul alocat pentru atingerea obiectivelor este perioada de cinci ani a planului, dar dacă trebuie atinse într-un interval mai scurt acest lucru trebuie specificat clar. Răspunderea managerilor față de părțile interesate ar trebui să fie evaluată prin prisma termenelor acțiunilor întreprinse pentru implementarea planului.

## E. STRATEGIA DE IMPLEMENTARE

Capitolul stabilește / descrie elementele necesare pentru implementarea și finanțarea planului.

### E1 SISTEMUL DECIZIONAL

Se descrie succint sistemul decizional căruia i se supune AP: cine are responsabilitatea aprobării strategiei AP (a planului de management) și ce prevede legea în acest sens (de exemplu dacă prevede consultare și acord din partea unor autorități, instituții, alte entități), cine are dreptul de decizie cu privire la modificarea / actualizarea Planului de Acțiune Strategic (Operaționale), etc.

La această secțiune se vor descrie:

- rolul consiliului științific, tehnico-științific, consultativ de administrare, după caz, cu menționarea în special a deciziilor pe care le pot lua și a obligațiilor de implicare în planificarea și managementul AP conform prevederilor legale (dacă este cazul),
- sistemul de decizie intern al AP, cu referire la implicarea factorilor interesați cheie în implementarea PM.

Echipa de planificare analizează legislația relevantă pentru AP și determină care este sistemul decizional care se aplică în prezent ariei. Se va consulta cu factorii interesați pentru a discuta eventuale posibilități de participare mai activă a acestora în managementul și monitorizarea ariei protejate.

Se va propune un sistem de decizie pentru implementarea PM al AP, indicând modul în care se vor lua deciziile de management și care va fi nivelul de implicare a factorilor interesați în implementarea măsurilor și realizarea acțiunilor de management.

Secțiunea privind sistemul decizional din planul de management ar trebui:

- Să schițeze structura generală a sistemului decizional recomandat și să explice prin ce diferă de sistemul actual.
- Să descrie rolurile și responsabilitățile administrației.
- Să descrie rolurile, responsabilitățile și autoritatea de luare a deciziilor ale altor entități implicate în sistemul de decizie al ariei.
- Să includă termenii de referință pentru consiliile AP Termenii de Referință ar trebui să includă membri, responsabilități, cerințe privind întâlnirile și raportarea, dacă aceste aspecte nu sunt prevăzute într-un act normativ. Termenii de referință se includ într-o anexă..
- Să definească metodele prin care colaborează factorii interesați în sistemul decizional, de exemplu programe de întâlniri, metode de raportare, analiza progresului anual înregistrat în sensul atingerii obiectivelor planului de management.
- Să definească modul în care cetățenii au dreptul să obțină informații și să participe la luarea deciziilor în legătură cu AP (sau cu anumite zone din cadrul acesteia).

### E2. RESURSE UMANE

În această secțiune a planului se propun modificările legate de numărul de angajați, structură și capacități necesare pentru implementarea strategiei de management. Includerea acestor informații în plan nu înseamnă neapărat că vor fi respectate toate cerințele privind personalul, dar este util să se definească varianta ideală ca punct de pornire pentru solicitările de suplimentare a numărului de angajați și de acces la instruire. Acest lucru este important și pentru planificarea financiară. Secțiunea privind resursele umane va include propunerea legată de resursele umane, prezentând într-o anexă următoarele:

- o organigramă pentru administrația viitoare a ariei protejate (poate fi aceeași cu cea existentă, dacă nu sunt necesare modificări),
- termeni de referință pe scurt pentru fiecare poziție principală,
- politici de recrutare (de exemplu politica de a recruta cât mai mulți angajați din rândul comunității locale),
- nevoi și priorități de instruire, dacă au fost stabilite. Dacă nu s-a realizat o evaluare, se propune realizarea evaluării competențelor cu o anumită periodicitate.

Poate fi util să se includă și un program de personal pe 10 ani care să prezinte modificările estimate ca număr de angajați și poziții pe perioada planului de dezvoltare pe termen lung. Un format potențial este prezentat în Tabel 23.

**Tabel 23 Plan de personal pentru un plan de management pe 10 ani**

Poziții	Număr de angajați pe pozițiile respective (echivalent normă întreagă)									
	An 1	An 2	An 3	An 4	An 5	An 6	An 7	An 8	An 9	An 10
<b>Angajați permanenți</b>										
Directori										
Personal tehnic										
Personal de suport/administrativ										
Personal de teren (rangeri)										
<b>Angajați pe bază de colaborare / ocazionali / voluntari</b>										
Personal tehnic / profesional										
Personal de suport/administrativ										
Personal de teren										
Voluntari										

### E3. INVESTIȚII (ECHIPAMENT ȘI INFRASTRUCTURĂ)

Planul poate include și o secțiune care să enumere principalele investiții în echipamente și infrastructură care vor fi probabil necesare pentru a veni în sprijinul implementării sale (de exemplu construcția punct de informare, echiparea unui centru comunitar). Poate fi inclus un plan de achiziții pe 10 ani, care să arate și perioada în care va fi nevoie de fiecare investiție pe durata planului de management (vezi Tabel 24). Acesta poate ajuta la planificarea financiară și la elaborarea unor propuneri de finanțare pentru construcția acelor elemente de infrastructură.

**Tabel 24 Formatul planului de achiziții**

Element	Anul în care va fi necesar									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<b>Infrastructură permanentă</b>										
Element 1										
Element 2										
Element 3										
Element 4										
<b>Elemente de capital</b>										

Element A										
Element B										
etc.										

#### E4. MONITORIZARE

Se va elabora un plan de monitorizare a eficacității managementului AP pentru următoarele teme principale:

- Starea ariei protejate și a speciilor, habitatelor și ecosistemelor din cadrul ei (pe baza estimării valorilor din Partea C)
- Amenințări la adresa valorilor ariei protejate (pe baza evaluării amenințărilor din Partea C)
- Utilizarea ariei protejate și a resurselor sale (dacă este relevant)
- Condiții socio-economice și culturale locale (dacă sunt relevante)
- Implementarea planului de management.

Planul ar trebui să identifice indicatori credibili și ușor de monitorizat pentru fiecare din aceste teme. Indicatorul este ceea ce se măsoară prin monitorizare. Începutul unui program de monitorizare măsoară nivelul de referință pentru fiecare indicator identificat. Fiecare indicator este apoi măsurat periodic în același fel pentru a furniza informații care să ajute managementul și protecția ariei.

#### E7. STRATEGIA FINANCIARĂ GENERALĂ

Dacă se include aici strategia financiară generală, aceasta ar trebui să cuprindă următoarele sub-secțiuni:

##### PREVIZIUNI FINANCIARE

Această secțiune ar trebui să includă:

- O estimare a nevoilor financiare reale pentru a menține și a gestiona aria protejată operativ și eficient pentru următorii 10 ani, cu valori probabile anuale. Care sunt sumele minime necesare? Care sunt sumele optime necesare? Aceste estimări ar trebui să țină cont de creșterile deja identificate ale numărului de angajați, infrastructurii și echipamentelor.
- Identificarea surselor de finanțare disponibile în prezent pentru acoperirea costurilor, a sumelor oferite sau obținute și a siguranței acestor surse.
- O estimare a golului de finanțare ca diferență între sumele necesare și cele disponibile și o evaluare a constrângerilor care limitează obținerea nivelului adecvat de finanțare.

Aceste informații pot fi prezentate sintetic într-o formă simplă cum ar fi Tabelul 25 .

**Tabel 25 Format de prezentare a costurilor și veniturilor estimate**

Categorie	Buget									
	An 1	An 2	An 3	An 4	An 5	An 6	An 7	An 8	An 9	An 10
<b>Costuri estimate</b>										
Personal										
Elemente de capital										
Întreținere și funcționare										
<b>TOTAL</b>										

<b>Venituri estimate</b>										
Sprijin guvernamental direct pentru aria protejată										
Subvenții, proiecte etc. 1. 2. 3. etc.										
Venituri obținute și păstrate la sit 1. Taxe de intrare 2. Vânzări de lemn de foc etc.										
Alte surse 1. 2. etc.										
<b>TOTAL</b>										
<b>Sold (+ or -)</b>										

#### STRATEGIA DE FINANȚARE

Strategia de finanțare ar trebui să explice ce măsuri sunt necesare pentru a asigura suportul financiar pentru aria protejată și planul de management pe următorii zece ani. Trebuie să precizeze sursele de finanțare potențiale și măsurile ce vor fi necesare pentru a asigura accesarea lor, de exemplu schimbări necesare în regulile financiare, întocmirea unor contracte de concesiune, nevoia de a stabili taxe pentru colectarea produselor forestiere altele decât lemnul sau cerința de a încheia un acord comun de finanțare între autoritățile publice locale responsabile pentru o arie protejată. O mare parte din aceste informații ar putea fi prezentate sub formă de tabel, cum ar fi Tabel 26 .

**Tabel 26 Prezentare pe scurt a principalelor surse de finanțare pentru o arie naturală protejată**

Surse noi de fonduri pentru a acoperi deficitul existent	Valoarea țintă a fondurilor noi care ar trebui obținute	Programe și activități pentru care vor fi utilizate fondurile	Măsuri necesare pentru mobilizarea fondurilor
TOTAL SUME DIN FINANȚĂRI			

#### F. ELABORAREA PLANULUI OPERAȚIONAL STRATEGIC PE 5 ANI

Planul operațional este un plan pe 5 ani pentru implementarea sub-programelor de management și a obiectivelor stabilite în Partea D (Strategia de Management) și pentru a face operațională strategia de implementare identificată în Partea E.

#### ACȚIUNI DE MANAGEMENT

ACȚIUNILE reprezintă setul de sarcini și operații necesare pentru atingerea obiectivului fiecărui sub-program.

- Fiecare acțiune trebuie să fie legată în mod logic de procesul de planificare care a avut loc; descrierea, evaluarea, viziunea, programul de lucru, ținta, sub-programul și obiectivul.
- Luată împreună, acțiunile ar trebui să garanteze atingerea obiectivului Sub-programului la care se referă.
- Acțiunile ar trebui să abordeze problemele și amenințările definite în Secțiunea de Evaluare. Trebuie să existe cel puțin o acțiune pentru fiecare amenințare.
- Fiecare acțiune ar trebui să fie suficient de precisă pentru ca orice manager sau angajat să o poată înțelege în același sens general. De exemplu o acțiune care spune „Desfășurarea unui program de educație în școli” ar putea fi înțeleasă în multe feluri. Pe când o acțiune care spune „Derularea unei vizite educaționale în fiecare școală din localitate în fiecare an” ar fi înțeleasă în același mod de oricine ar implementa acțiunea respectivă.
- Fiecare acțiune trebuie să descrie ce este de făcut și trebuie să fie suficient de precisă pentru ca un manager să poată alocă personal și resurse pentru realizarea ei.

---

#### ELABORAREA PLANULUI DE ACȚIUNE STRATEGICĂ

Acțiunile (pachetele de activități) identificate pentru fiecare sub-program ar trebui prezentate sub forma unui plan de acțiuni pe 5 ani în formatul prezentat în Tabelul 27. Chiar dacă formatul recomandat aici nu corespunde cu eventuale cerințe legale specifice Republicii Moldova, considerăm foarte important să se respecte cel puțin două principii de bază:

- acțiunile să fie definite astfel încât să fie clar la îndeplinirea cărui obiectiv specific contribuie și/sau
- să fie strâns corelate cu presiunile și amenințările identificate în secțiunea [C.2. Presiuni și amenințări](#)
- să fie prioritizate, pentru a permite gestionarului ariei protejate să planifice și să organizeze cât mai bine resursele disponibile pentru implementarea planului de management.

**În cele ce urmează se descrie formularul propus de acest ghid, cu recomandarea ca, înainte de adoptarea ghidului prin act normativ, autoritatea responsabilă să decidă forma finală a Planului de Acțiune.**

Fiecare formular cuprinde următoarele informații

- **Denumirea programului (domeniului de management) și obiectivul programului.** Acest obiectiv ca fi unul general (nu va fi obiectiv SMART), dacă programul este complex și trebuie să fie împărțit în sub-programe. Dar dacă programul nu este subdivizat, va fi un obiectiv SMART (pe cât posibil).
- **Numele și numărul Sub-programului și Obiectivului specific** (dacă programul este împărțit în sub-programe). Acestea se trec în capul de tabel al formularului.
- **Descrierea acțiunii/măsurii necesare.**
- **Un indicator de finalizare.** Acesta ar trebui să reprezinte un mod măsurabil de a evalua dacă și când acțiunea a fost finalizată. Indicatorii sunt importanți pentru monitorizarea succesului implementării planului de management și de asemenea pentru calcularea costurilor implementării acțiunii. Ori de câte ori este posibil indicatorul trebuie folosit pentru a obține o specificație cuantificabilă a cerinței (de ex. „elaborarea și tipărirea a 5000 de broșuri color A4”; „crearea a 24 km de poteci”; „câte o întâlnire lunară de o jumătate de zi pentru 20 de persoane”; „o clădire de 100 m<sup>2</sup>”; „5 cursuri de instruire de câte 2 zile fiecare pentru 10 persoane”).
- **Prioritizarea acțiunilor.** Dacă resursele de management sunt limitate este esențial să se identifice care acțiuni sunt cel mai important de finalizat și care ar putea fi amânate sau chiar anulate dacă e nevoie. Fiecărei acțiuni i se atribuie un nivel de prioritate:

- **Prioritate 1:** Acțiunile esențiale care TREBUIE realizate pe durata planului. Se folosește pentru acele acțiuni care sunt esențiale pentru atingerea obiectivului.
- **Prioritate 2:** Acțiunile importante care AR TREBUI să fie realizate. Dacă nu sunt realizate trebuie să existe un motiv serios pentru aceasta.
- **Prioritate 3:** Acțiunile de dorit care POT fi realizate dacă rămân disponibile timp și resurse după finalizarea activităților de Prioritate 1 și 2.

Prioritatea 1 ar trebui alocată doar celor mai importante acțiuni: ar trebui să se urmărească o distribuție egală a celor trei categorii.

- **Indicarea anilor în care trebuie finalizată acțiunea.** Acest lucru se face bifând căsuțele pentru perioadele relevante (de ex. 6 luni).
- **Atribuirea responsabilității principale pentru implementarea activității.** Aceasta ar trebui să indice care entitate (fie ea instituție sau alt tip de entitate, chiar ONG) va avea rolul principal în implementarea activității. Pentru multe activități aceasta va fi echipa de management a Ariei Protejate, dar în unele cazuri pentru implementare va fi nevoie de cooperarea directă a altor părți interesate și este recomandată implicarea altor factori interesați (management participativ).

Recomandăm ca măsurile de management, adică acele reguli care se impun prin Regulamentul AP, să fie evidențiate într-un tabel separat. Modelul este recomandat în **Tabelul 27**.

#### **Important!**

Pentru a atenua impactul schimbărilor climatice asupra valorilor naturale ale ariei protejate, planul de acțiune strategic va pune accent pe monitorizarea schimbărilor de mediu și pe măsuri și acțiuni care să ducă la creșterea rezilienței AP și să contribuie la reducerea schimbărilor climatice. Strategiile de management adaptativ, cum ar fi reconstrucția zonelor umede, pășunatul controlat și reîmpădurirea cu specii rezistente la secetă, ar putea juca un rol esențial în conservare.

**Tabel 27 Format for plan de acțiuni**

PROGRAM DE MANAGEMENT ȘI ȚINTĂ			Numărul Programului ex 2.					
SUB-PROGRAM ȘI OBIECTIV			Numărul sub-programului ex. 2.3					
ACȚIUNE DE MANAGEMENT Numărul și descrierea	Specificație cuantificată/Indicator de finalizare	Prioritate	Implementare în perioada (calendar pe ani sau semestre)					Responsabil pentru implementare
			An 1	An 2	An 3	An 4	An 5	
2.3.1								
2.3.2								
2.3.3 etc.								

**Tabelul 28. Măsurile de management necesare pentru îndeplinirea obiectivelor de management**

**Măsurile necesare implementării Planului de management al ANP  
pentru perioada .....**

*(mii lei)*

Nr. crt.	Denumirea măsurii	Termenul de realizare	Instituția responsabilă	Indicatorii de monitorizare	Costul total	inclusiv:		
						alocațiile bugetare	sursele externe	bugetul neacoperit
<b>1.</b>	<b>Obiectivul general 1.</b>							
<b>1.1.</b>	<b>Obiectivul specific 1.1.</b>							
1.1.1.	Măsura							

Nr. crt.	Denumirea măsurii	Termenul de realizare	Instituția responsabilă	Indicatorii de monitorizare	Costul total	inclusiv:		
						alocațiile bugetare	sursele externe	bugetul neacoperit



**Programul:** Adaptarea la schimbările climatice și atenuarea impactului acestora

**Obiectiv general:** Creșterea rezistenței la schimbările climatice a Comunităților locale și participarea activă la practici de management durabile, cu menținerea în același timp biodiversitatea și practicile tradiționale.

**Justificare:** Biodiversitatea ariilor protejate din Moldova este sensibilă la schimbările climatice. Acestea includ modificări ale distribuției speciilor, creșterea riscului de secete extinse, deșertificare, inundații și alunecări de teren, precum și provocări pentru practicile agricole tradiționale. Populația locală, profund legată de ciclurile naturale, se confruntă cu posibile perturbări în asigurarea mijloacelor de subsistență. Dezvoltarea durabilă și măsurile de adaptare la schimbările climatice sunt esențiale pentru atenuarea acestor riscuri. Dezvoltarea pe viitor trebuie să fie condusă de comunitate, asigurându-se că populația locală beneficiază de eforturile de adaptare la schimbările climatice, păstrând în același timp patrimoniul ecologic și cultural al zonei.

#### **Subprograme:**

##### **4.1. Dezvoltarea infrastructurii rezistente la schimbările climatice**

*Obiectiv specific: Adaptarea infrastructurilor locale, cum ar fi drumurile, casele și amenajările agricole, pentru a rezista la efectele legate de climă, cum ar fi inundațiile și alunecările de teren.*

*Exemple de acțiuni de management:*

- *Încorporarea tehnicilor de construcție tradiționale, adaptate la climă, în infrastructura satelor.*
- *Înființarea unor sisteme agricole rezistente la schimbările climatice și gestionarea apei.*

##### **4.2. Biodiversitatea și adaptarea bazată pe ecosisteme**

*Obiectiv specific: Protejarea și refacerea ecosistemelor care sunt vulnerabile la impactul schimbărilor climatice, sprijinind în același timp mijloacele de subsistență ale comunităților.*

*Exemple de acțiuni de management:*

- *Punerea în aplicare a programelor de reîmpădurire folosind specii indigene, rezistente la schimbările climatice.*
- *Protecția ecosistemelor vitale, cum ar fi zonele umede, pentru a preveni inundațiile și a promova reținerea apei.*

##### **4.3. Energie durabilă și reducerea emisiilor**

*Obiectiv specific: Introducerea surselor de energie durabile care reduc emisiile de carbon în comunitatea locală.*

*Exemple de acțiuni de management:*

- *Instalarea de panouri solare pentru facilitățile și locuințele comunității.*
- *Realizarea de proiecte hidroenergetice la scară mică, compatibile cu sensibilitatea ecologică a zonei.*

##### **4.4. Implicarea comunității în monitorizarea climei**

*Obiectiv specific: Implicarea comunităților locale în monitorizarea impactului climatic și a modificărilor biodiversității.*

*Exemple de acțiuni de management:*

- *Instruirea populației locale pentru a participa la colectarea datelor climatice (temperatură, precipitații, modificări ale biodiversității).*
- *Integrarea cunoștințelor tradiționale în strategiile de adaptare la schimbările climatice pentru a asigura relevanța și proprietatea comunității.*

#### **4.5. Promovarea practicilor tradiționale rezistente la schimbările climatice**

*Obiectiv specific: Sporirea utilizării cunoștințelor tradiționale în agricultură și gestionarea resurselor pentru a se adapta la noile condiții climatice.*

*Exemple de acțiuni de management:*

- *Sprijinirea practicilor agroforestiere tradiționale care contribuie la conservarea solului și la reziliența la schimbările climatice*
- *Promovarea utilizării culturilor locale care sunt mai rezistente la schimbarea condițiilor climatice.*

Versiunea 4, decembrie 2024

Recomandăm utilizarea acestei clasificări pentru a răspunde nevoilor practice ale gestionarilor de arii protejate. Dacă se dorește utilizarea altor clasificări ale amenințărilor directe, autoritatea centrală va decide care va fi aceasta. Recomandarea este ca structurarea amenințărilor directe să fie astfel făcută, încât gestionarul să înțeleagă ușor ce presiuni și amenințări ar trebui să reducă, ce valori vor beneficia din reducerea acestora.

Dacă se dorește adoptarea sistemului de amenințări stabilit de Comisia Europeană pentru siturile Natura 2000 pentru speciile și habitatele de interes comunitar (Natura 2000), recomandăm gruparea acestora în planul de management după criteriile promovate de CMP și IUCN, așa cum se prezintă în [Anexa 2. Clasificarea amenințărilor dintr-o arie protejată conform CMP](#), grupare care răspunde cerințelor de management concrete.

**Notă:** Traducerea este realizată cu instrumentul DeepL și verificată, dar este posibil să fie nevoie de adaptarea formulărilor la specificul Republicii Moldova.

**Important:**

- Conținutul tabelului de mai jos a fost generat pentru a acoperi, pe cât posibil, situații diverse la nivel global, uneori cu exemple sau specificări importante pentru biodiversitatea globală. La preluarea în planul de management al unei arii protejate se pot șterge aspectele nerelevante.
- Se recomandă să se detalieze fiecare sub-categorie relevantă pentru aria protejată prin descrierea pe linii noi, separate, a presiunilor și amenințărilor specifice ce se încadrează la subcategoria respectivă.
- dacă se dorește adaptarea tabelului de mai jos pentru Republica Moldova, se recomandă ca acest lucru să se facă cu implicarea specialiștilor relevanți și să se adopte un conținut cât mai acoperitor posibil, având în vedere și ceea ce s-a putea întâmpla în viitor.

IUCN - Clasificarea amenințărilor directe CMP v 4.0			Propuneri de nivel 4	Definiție	Expunere
L1	L2	(exemple, nu exhaustive)			
<b>0 Clasa de amenințare</b>					
<b>A. Utilizarea terenurilor și a apelor</b>				Utilizarea de către oameni a suprafețelor terestre sau acvatice, cu o amprentă spațială substanțială. Includ efecte ce derivă din construirea lor (de exemplu conversia ecosistemului), utilizarea continuă și abandonul.	Această clasă include atât efectele de conversie/degradare a ecosistemului generate de extinderea și prezența continuă a acestor activități, dar nu include efectele de poluare asociate acestora. Amenințările din 1. <i>Zone rezidențiale, comerciale și de recreere</i> și 2. <i>Agricultură și acvacultură</i> sunt în general legate de o zonă definită și relativ compactă, ceea ce le diferențiază de cele din 4. <i>Coridoare de transport, servicii și securitate</i> , care au o amprentă lungă și îngustă, și 6. <i>Intruziuni și perturbări umane</i> , care nu au o amprentă explicită. Clasificările standard ale acoperirii terenurilor pot fi adesea utilizate pentru a evalua tensiunile generate de aceste amenințări directe.
<b>1. Zone rezidențiale, comerciale și de recreere</b>				Așezări umane, zone industriale și alte utilizări non-agricole ale terenurilor, care au o amprentă substanțială.	Există o suprapunere potențială între amenințările din aceste categorii. De exemplu, un complex hotelier turistic dintr-un oraș ar trebui să facă parte din categoria 1.1 sau 1.3? În general, majoritatea activităților din interiorul unei zone municipale definite ar trebui să facă parte din categoria 1.1, în timp ce categoriile 1.2

				și 1.3 sunt mai degrabă pentru dezvoltări independente în spații naturale.
	<b>1.1 Zone rezidențiale</b>			
		zone urbane, suburbii, sate, locuințe rurale, case de vacanță, zone comerciale, birouri, școli, spitale, lăcașuri de cult	Orașe, localități și așezări care includ dezvoltări fără locuințe, integrate de obicei cu locuințe.	Această categorie se împletește oarecum arbitrar cu 1.2 Zone comerciale și industriale. Cu toate acestea, ca regulă generală, dacă oamenii locuiesc în zona în cauză sau direct în jurul acesteia, aceasta ar trebui să intre în această categorie. Facilitățile turistice din cadrul unei zone municipale ar trebui, în general, să intre aici și nu în 1.3 Zone de recreere și turism.
	<b>1.2 Zone comerciale și industriale</b>			
		parcuri de birouri izolate, centre comerciale izolate, uzine de producție, baze militare, centrale pe cărbune sau nucleare, stații de epurare a apelor uzate, depozite de deșeuri, triaje, porturi, aeroporturi, recuperarea terenurilor pentru dezvoltare industrială	Fabrici și alte centre comerciale.	Porturile și aeroporturile fac parte din această categorie, în timp ce căile de navigație și rutele de zbor fac parte din categoria 4. <i>Coridoare de transport, servicii și securitate.</i> Barajele hidroelectrice NU sunt incluse aici, ci la 7.2 <i>Baraje și gestionarea/utilizarea apei.</i>
	<b>1.3 Zone de recreere și turism</b>			
		facilități pentru vizitatori în parcuri, campinguri, terenuri de fotbal sau alte terenuri de sport, zone de schi, terenuri de golf, facilități de plajă, docuri de pescuit, porturi, atracții turistice culturale, facilități de pelerinaj, cimitire	Situri turistice și de recreere cu o amprentă spațială substanțială care nu sunt pe deplin integrate în zonele municipale.	Această categorie se concentrează pe amprenta spațială a zonelor și facilităților de recreere, în timp ce 6.1 <i>Activități de recreere</i> se concentrează pe efectele de perturbare generate de activitățile de recreere. Există o linie fină între zonele rezidențiale și zonele turistice/de agrement; conform discuției de mai sus, dacă zona turistică se află în interiorul limitelor municipale, aceasta aparține probabil categoriei 1.1 <i>Zone rezidențiale</i> . Traseele și alte caracteristici turistice liniare fac parte din 4.1. <i>Drumuri, trasee și căi ferate.</i>
	<b>2. Agricultură și acvacultură</b>			
			Agricultură și creșterea animalelor, inclusiv extinderea, intensificarea sau practicile agricole cu o amprentă spațială; include plantațiile de arbori, maricultura și acvacultura.	Prezentul ordin se concentrează pe amprenta și operațiunile acestor activități. Amenințările de poluare din agricultură și acvacultură (de exemplu, deriva erbicidelor sau scurgerea îngrășămintelor) ar trebui incluse în categoria corespunzătoare de la punctul 9. <i>Poluarea.</i>
	<b>2.1 Culturi nelemnoase anuale și perene</b>			
		ferme, parcele de tip swidden, livezi, podgorii, sisteme agroforestiere mixte, culturi energetice și biocombustibili, practici de fânare care deranjează	Specificații cultura (culturile) cultivată (cultivate) și sistemul de producție.	Culturi plantate pentru hrană, furaje, fibre, combustibil sau alte utilizări.
				"Cultivarea itinerantă" se referă la sistemele în care terenurile sunt cultivate temporar și apoi abandonate pentru o perioadă de timp, nu la rotația culturilor sau la perioadele ocazionale de repaus pe terenurile cu culturi anuale. Culturile cultivate în sere în cadrul fermei sunt incluse aici; cele cultivate în sere urbane, în ferme verticale sau în "fabrici" de interior (de exemplu, salatele) ar trebui incluse în 1.2 <i>Zone comerciale și industriale.</i>

		<i>păsările cuibăritoare</i>			
	<b>2.2 Plantații de lemn și celuloză</b>		Specificați pomii	Arbori plantați pentru lemn sau fibre în afara pădurilor naturale, adesea cu specii alogene.	Dacă este vorba despre una sau două specii de lemn care sunt plantate într-un ciclu de rotație, locul este aici. Dacă este vorba despre mai multe specii sau de plantări de îmbogățire într-un sistem cvasi-natural, aceasta se încadrează la punctul 5.3 <i>Exploatarea forestieră, recoltarea și controlul arborilor.</i>
		<i>Plantații de tec, eucalipt sau salcâm, plantații de celuloză sau fibre, loturi de lemn de foc, ferme de pomi de Crăciun</i>	și tipul de sistem de producție.		
	<b>2.3 Creșterea animalelor terestre, creșterea animalelor de fermă și a turmelor</b>		Specificați animalul (animalele) care este	Animale terestre domestice crescute într-un singur loc pe baza resurselor agricole sau nelocale (agricultură); de asemenea, animale domestice sau semidomestice lăsate să se plimbe în zone seminaturale (fermă) sau în sălbăticie și susținute de habitate naturale (păstorit).	În agricultură, animalele sunt ținute în captivitate strictă; în creșterea animalelor, acestea sunt lăsate să se plimbe în zone mai mari și mai naturale, iar în creșterea turmelor ele folosesc habitate naturale. În cazul în care câteva animale sunt amestecate într-un sistem de cultură subzistentă, acesta se încadrează la 2.1 <i>Culturi anuale și perene nelemnoase.</i> Căutarea de resurse nelemnoase pentru animalele hrănite la grajd se încadrează la 5.2 <i>Recoltarea, colectarea și controlul plantelor și ciupercilor terestre.</i> Cultivarea de plante pentru consumul animal intră sub incidența secțiunii 2.1 <i>Culturi anuale și perene nelemnoase.</i> Producția de carne din ferme de animale în fabrici se încadrează la 1.2 <i>Zone comerciale și industriale.</i>
		<i>depozite de hrană pentru bovine, ferme de produse lactate, crescătorii de bovine, ferme de pui, păstorit de capre, ferme de vânat, apicultură</i>	(sunt) crescut(e) și tipul de sistem de producție.		
	<b>2.4 Acvacultură marină și de apă dulce</b>		Specificați taxonii produși și tipul de sistem de producție.	Specii acvatice crescute pentru recoltare în corpuri de apă artificiale (analog cu "agricultura"terestră), în incinte în ape naturale (analog cu "creșterea animalelor") sau în ape naturale neînchise (analog cu "păstoritul").	Poate părea ciudat să vorbim despre "agricultură, creșterea animalelor și creșterea turmelor" într-un mediu acvatic, dar din punctul de vedere al unui conservacionist, efectele fiecăruia sunt în general analoage cu cele ale omologilor lor terestre. Pentru comoditate, includem în această categorie creșterea plantelor acvatice, a algei și a altor specii non-animale. Rețineți că producerea de organisme acvatice pentru pescuitul comercial sau recreativ se încadrează aici și nu la 5.4 <i>Pescuit, recoltare și control al speciilor acvatice.</i> Producerea acestora în scopuri de conservare sau restaurare se încadrează la 7.5 <i>Gestionarea sistemelor biologice.</i> Problemele cauzate de evadarea animalelor invazive sau problematice, încrucișarea cu speciile indigene, transmiterea bolilor și poluarea din acvacultură trebuie codificate în categoriile corespunzătoare din C. <i>Surse suplimentare de stres.</i>
		<i>iazuri piscicole în ferme, producția de caviar în iazuri artificiale, producția de scoici în țarcuri în apă naturală, nisetru de crescătorie, paturi de crustacee înșămânțate, paturi artificiale de alge</i>			
<b>3. Producția de energie și minerit</b>				Exploatarea resurselor non-biologice, adesea pe o suprafață întinsă de teren / mare.	Acest ordin conține activități care sunt în general mai dispersate decât siturile industriale din 1.2 <i>Zone comerciale și industriale.</i> Deși "produc" energie din punct de vedere tehnic, centralele electrice și rafinăriile de petrol sunt situri industriale compacte care fac parte din 1.2 <i>Zone comerciale și industriale.</i> Diferitele forme de utilizare a apei (de exemplu, barajele pentru hidroenergie) ar putea fi plasate în această ordine, dar par mai degrabă legate de alte amenințări care implică modificări ale regimurilor hidrologice. Prin urmare, acestea ar trebui plasate la 7.2 <i>Baraje și gestionarea/utilizarea apei.</i>
	<b>3.1 Explorarea și extracția petrolului și gazelor</b>			Explorarea și extragerea petrolului și	Rafinăriile de petrol, porturile de gaz GPL și alte activități cu o amprentă compactă sunt incluse în

		<i>sonde petroliere, fracturare hidraulică, foraj de gaze naturale la mare adâncime</i>		a altor hidrocarburi lichide.	<i>1.2 Zone comerciale și industriale. Conductele de petrol și gaze se încadrează în 4.2 Linii de utilități și servicii. Deversările de petrol care au loc la locul de foraj sau de la petroliere sau conducte ar trebui să intre în 9.1 Poluare transmisă prin apă și alți efluenți.</i>
	<b>3.2 Industria minieră și extractivă</b>		Specificați substanța (substanțele) exploatăată (exploatate)	Explorarea, dezvoltarea și producția de minerale și roci.	Este o chestiune de judecată dacă despădurirea cauzată de exploatarea minieră în bandă ar trebui să fie inclusă în această categorie sau în 5.3 Exploatarea forestieră, recoltarea și controlul arborilor - depinde dacă motivația principală pentru despădurire este accesul la arbori sau la minerale. Sedimentele sau scurgerile de substanțe chimice toxice provenite din minerit ar trebui plasate la 9.1 Poluarea cauzată de apă și alți efluenți, dacă reprezintă principala amenințare a unei operațiuni miniere.
		<i>mine de cărbune, exploatarea zăcămintelor minerale, mine de calcar, cariere de piatră, exploatarea nisipului sau a argilei, decopertarea solului fertil</i>	.		
	<b>3.3 Energie regenerabilă</b>			Explorarea, dezvoltarea și producerea de energie regenerabilă.	Producția de energie regenerabilă cu o amprentă compactă (de exemplu, concentratoarele solare) ar putea fi plasată la 1.2 Zone comerciale și industriale, dar noi propunem ca acestea să fie plasate aici pentru a fi în concordanță cu alte forme de energie regenerabilă. Energia hidroelectrică ar trebui plasată la 7.2 Baraje și gestionarea/utilizarea apei. Cultivarea biocombustibililor ar trebui să fie inclusă la 2.1 Culturi nelemnoase anuale sau perene sau 2.2. Plantații de lemn și celuloză. Producția de peleți de lemn din păduri naturale ar trebui să figureze la 5.3 Exploatarea forestieră, recoltarea și controlul arborilor.
		<i>producția de energie geotermală, baraje și hidrocentrale, fermele solare, fermele eoliene (inclusiv păsări sau lilieci care zboară în mori de vânt)</i>			
<b>4. Coridoare de transport, servicii și securitate</b>				Infrastructură liniară, cum ar fi coridoarele de servicii și transport lungi, înguste, inclusiv efectele asociate cu utilizarea lor (de ex. mortalitatea cauzată de vehicule, restricționarea deplasării speciilor).	Acest ordin se concentrează asupra coridoarelor din afara așezărilor umane și a dezvoltărilor industriale. Aceste coridoare creează presiuni specifice asupra biodiversității, incluzând în special pierderea și fragmentarea habitatelor și uciderea directă a faunei sălbatice și conduc la alte amenințări, inclusiv răspândirea fermelor, a speciilor invazive și a braconierilor (dar rețineți că nu spunem că aceste amenințări care bat la ușă ar trebui codificate aici). Permeabilitatea se referă la măsura în care elementul creează o barieră în calea deplasării și fragmentează astfel ecosistemul și/sau populațiile de specii de interes.
	<b>4.1 Drumuri, trasee și căi ferate</b>			Transport pe șosele și șine dedicate.	Dacă principala amenințare este poluarea cauzată de drumuri, aceasta se încadrează în categoria corespunzătoare din 9. Poluare. Vehiculele de teren sunt tratate în categoria corespunzătoare din 6. Intrusii umane și perturbări. În cazul în care există drumuri mici asociate cu o linie majoră de utilități, acestea aparțin categoriei 4.2. Linii de utilități și servicii. Din de vedere tehnic, o rețea compactă de trasee de pe un amplasament ar putea fi inclusă în 1.3 Zone de recreere și turism iar drumețiile sau ciclismul de pe un traseu fac parte din 6.1 Activități recreative. Acestea fiind spuse, marea majoritate a traseelor liniare ar trebui să se regăsească aici, în măsura în care sunt considerate o amenințare, deși efectele perturbatoare ale utilizatorilor traseelor se regăsesc în continuare la 6.1 Activități recreative.
		<i>autostrăzi, drumuri principale și secundare, drumuri forestiere, trasee pentru drumeții sau ciclism, poduri și șosele, coliziuni ale vehiculelorcu animale sălbatice, sisteme de transport public, căi ferate</i>			
	<b>4.2 Linii de utilități și servicii</b>			Transportul de energie și resurse.	Rețelele de telefonie mobilă și alte rețele de comunicații aparțin acestei zone. În cazul în care

		<i>fire electrice și telefonice, apeducte, conducte de petrol și gaze, electrocutarea animalelor sălbatice pe liniile electrice</i>			există linii mici de utilități care utilizează un drum, acestea trebuie incluse la <i>4.1 Drumuri, trasee și căi ferate</i> . Deversările de petrol de la conducte ar trebui să se regăsească la <i>9.1 Poluarea prin apă și alți efluenți</i> . Erbicidele care curg sau se scurg în derivă de la tratarea dreptului de trecere trebuie incluse în categoria corespunzătoare de la <i>9. Poluare</i> .
	<b>4.3 Căi de transport maritim</b>			Transportul pe și în căile navigabile de apă de suprafață.	Această categorie include toate navele mari care se deplasează pe apă (adică atât în interiorul, cât și în afara "culoarelor" desemnate). Această categorie include dragarea și alte activități care mențin culoarele de navigație. Dragarea în alte scopuri face parte din categoria <i>7.3 Gestionarea solului și a sedimentelor</i> . Deteriorarea ancorelor de către ambarcațiunile de scufundări face parte din <i>6.1 Activități recreative</i> .
		<i>întreținerea canalelor de navigație, a canalelor, a căilor de navigație, navele care se lovesc de balene, valurile de la navele de marfă</i>			
	<b>4.4 Activități atmosferice și spațiale</b>			Transport aerian și spațial și alte activități.	Aeroporturile fac parte din <i>1.2 Zone comerciale și industriale</i> .
		<i>traietorii de zbor, avioane care lovesc păsări, drone comerciale sau militare, baloane legate</i>			
	<b>4.5 Garduri și ziduri</b>			Bariere în calea circulației.	Gardurile de mici dimensiuni pot fi încorporate ca parte a caselor sau a altor elemente, însă gardurile perimetrice de mari dimensiuni din jurul caselor, fabricilor sau fermelor sau gardurile liniare de-a lungul drumurilor ar trebui să fie plasate aici, deoarece aceste elemente ale peisajului ar putea fi gestionate cu sau fără garduri. Chiar și împrejuririle concepute pentru a proteja anumite specii de animale sălbatice (de exemplu, în jurul unui parc de vânătoare) pot reprezenta o amenințare pentru alte specii.
		<i>garduri de frontieră, garduri în jurul câmpurilor agricole, garduri sau bariere fonice de-a lungul drumurilor, garduri pentru arii protejate, garduri pentru combaterea bolilor</i>			
<b>B. Utilizarea și gestionarea speciilor și ecosistemelor</b>				Utilizarea de către oameni a resurselor biologice și perturbare prin prezență umană sau acțiuni de management în sisteme naturale.	Acțiunile de către om din acest grup nu "intenționează", în general, să transforme ecosistemul, deși cele mai distructive forme de exploatare forestieră, pescuit sau construcție de baraje pot avea acest rezultat. De obicei, aceste utilizări nu au o amprentă spațială mare, cu excepția celor mai intense forme de extragere a resurselor sau de gestionare a ecosistemului.
<b>5. Utilizarea și controlul resurselor biologice</b>				Utilizarea pentru consum (EN consumptive use) a resurselor biologice "sălbatice", inclusiv efectele recoltării deliberate sau accidentale a și persecutarea anumitor specii.	Utilizarea pentru consum înseamnă că resursa este scoasă din sistem sau distrusă; mai multe persoane nu pot utiliza aceeași resursă, așa cum ar putea face în cadrul <i>6. Intrusii și perturbări umane</i> . Amenințările din această clasă pot afecta speciile vizate (recoltarea copacilor sau a speciilor de pești dorite) sau pot afecta în mod intenționat sau neintenționat speciile secundare "capturi accidentale" (păsări cuibăritoare ucise de exploatarea forestieră, țestoase prinse în plasele de pescuit) și ecosistemele (recife de corali distruse de pescuitul cu traule). Persecuția/controlul implică rănirea sauuciderea speciilor deoarece acestea sunt considerate indezirabile. Deși s-ar putea argumenta că locul lor este la punctul <i>7.5 Gestionarea sistemului biologic</i> , având în vedere că este dificil să se facă distincția întreuciderea elefanților care jefuiesc culturile sau vânătoarea de foci în scopul

				controlului prădătorilor și vânătoarea acestor specii, propunem ca toate cazurile de ucidere sau capturare a speciilor de animale să fie incluse la <i>punctul 5.1 Vânătoare, recoltare și control al animalelor terestre sau la punctul 5.4. Pescuitul, recoltarea și controlul speciilor acvatice</i> . De asemenea, rădirea arborilor ar trebui să fie considerată, în general, ca un tratament silvicultural la <i>5.3 Exploatarea, recoltarea și controlul arborilor</i> . Nivelurile de comercializare și clasificările utilizării finale provin din <i>Sistemul de clasificare a utilizării generale și a comercializării</i> din Lista roșie a IUCN ( <i>versiunea 1.0</i> ).
	<b>5.1 Vânătoare, colectare și control al animalelor terestre</b>	Specificați taxonii vânați / colectați / controlați.	Vânătoarea sau prinderea cu capcane a animalelor sălbatice terestre în scopuri comerciale, recreative, de subzistență, de cercetare sau culturale, sau uciderea acestora din motive de persecuție sau control; include recoltarea neletală a produselor animale și mortalitatea accidentală/captura accidentală.	Această categorie se concentrează asupra animalelor care trăiesc în principal într-un mediu terestru. Evident, există unele specii care trăiesc la granița dintre terestru și acvatic. Vânătoarea de vidre, castori, amfibieni, urși polari, pinguini, păsări acvatice și păsări de mare ar trebui (oarecum arbitrar) să intre aici. Vânătoarea de foci, balene și alte mamifere marine, precum și de broaște țestoase de apă dulce și marine ar trebui incluse la <i>5.4 Pescuit, recoltare și control al speciilor acvatice</i> . Da, majoritatea oamenilor "culeg" miere, ouă, insecte sau alte ținte care se mișcă lent, mai degrabă decât să le "vâneze". Dar pare mai curat să se mențină toate produsele de origine animală ca fiind vânaute. Persecutarea animalelor se încadrează, de asemenea, aici, ca și uciderea animalelor pentru a gestiona numărul populației lor, impactul asupra ecosistemului sau asupra altor specii, sau impactul lor asupra culturilor, animalelor de fermă sau populațiilor umane (de exemplu, din cauza conflictului om-animale sălbatice).
	<b>5.2 Colectarea, recoltarea și controlul plantelor și ciupercilor terestre</b>	Precizați taxonii colectați / recoltați / controlați.	Recoltarea plantelor, ciupercilor și a altor produse nelemnoase/non-animale în scopuri comerciale, de recreere, de subzistență, de cercetare sau culturale, sau din motive de persecuție sau control; include recoltarea produselor neletale și mortalitatea accidentală/captura accidentală.	Această categorie se concentrează pe plante, ciuperci și toate celelalte specii terestre neanimale (de exemplu, cromozomi), cu excepția arborilor forestieri care sunt tratați la <i>punctul 5.3 Exploatarea forestieră, recoltarea și controlul arborilor</i> . Include metode de recoltare letale și neletale, cum ar fi tăierea sevei. De asemenea, include controlul plantelor și al altor specii pentru a gestiona impactul acestora asupra ecosistemului, a altor specii sau a operațiunilor agricole sau forestiere.
	<i>vânătoarea de subzistență, colectarea de pene sau piei utilizate în ceremoniile tradiționale, vânătoarea comercială de carne sălbatică, vânătoarea de trofee, prinderea blănurilor, colectarea de insecte, comerțul cu animale de companie, colectarea de miere sau ouă, persecuția șerpilor, sacrificarea căprioarelor, uciderea animalelor care distrug culturile</i>			
	<i>colectarea fructelor, ciupercilor, orhideelor, rattanului, lichenilor sau ierburilor sălbatice pentru medicina tradițională, colectarea de furaje pentru animalele hrănite pe grajduri, recoltarea biomasei nelemnoase, recoltarea cauciucului sau a siropului de arțar, controlul plantelor gazdă pentru combaterea bolilor lemnului</i>			

	<b>5.3 Exploatarea forestieră, recoltarea și controlul arborilor</b>	Specificații taxonii care sunt înregistrați / recoltați / controlați.	Recoltarea arborilor și a altei vegetații lemnoase pentru lemn, fibre sau combustibil, inclusiv pregătirea terenului și alte practici de gestionare forestieră; include tăierile neletale și mortalitatea accidentală/prinderea accidentală.	Tăierea arborilor pentru defrișarea terenurilor agricole se încadrează în categoria corespunzătoare din 2. <i>Agricultură și acvacultură</i> . Dacă este vorba de câteva specii de lemn care sunt plantate în cadrul unui ciclu de rotație, aceasta se încadrează la 2.2 <i>Plantații de lemn și celuloză</i> . Dacă este vorba despre mai multe specii sau de plantații de îmbogățire într-un sistem cvasi-natural, aparține acestei categorii. De asemenea, include exploatarea forestieră pentru gestionarea sau controlul pădurilor, cu excepția cazului în care este în principal pentru gestionarea incendiilor, care aparține secțiunii 7.1 <i>Incendii și gestionarea incendiilor</i> .
	<b>5.4 Pescuitul, recoltarea și controlul speciilor acvatice</b>	Specificații taxonii pescuiți / recoltați / controlați.  Specificații uneltele de pescuit utilizate conform <a href="#">Clasificării statistice internaționale</a> <a href="#">standard a uneltelor de pescuit</a> .	Recoltarea animalelor sau plantelor sălbatice acvatice în scopuri comerciale, recreative, de subzistență, de cercetare sau culturale, sau din motive de persecuție sau de control; include recoltarea de produse neletale și mortalitatea accidentală/captura accidentală.	Această categorie se concentrează pe toate tipurile de specii care se găsesc în principal într-un mediu acvatic. Evident, există unele specii care trăiesc la granița dintre terestru și acvatic. Vânătoarea de vidre, castori, amfibieni, urși polari, pinguini, păsări acvatice și păsări de mare ar trebui (oarecum arbitrar) să intre în categoria 5.1 <i>Vânătoare și colectare de animale terestre</i> . Vânătoarea focilor, a balenelor și a altor mamifere marine, precum și a țestoaselor marine și de apă dulce se încadrează aici.
<b>6. Intruziunea și tulburările cauzate de oameni</b>			Activități umane care modifică, perturbă și distrug ecosistemele și speciile asociate prin utilizări non-consumatoare (EN non-consumptive) ale ariilor și resurselor biologice.	Utilizarea neconsumatoare înseamnă că resursa nu este eliminată - mai multe persoane pot utiliza aceeași resursă (de exemplu, observarea păsărilor). De obicei, aceste amenințări nu distrug permanent ecosistemele, cu excepția unor manifestări extrem de grave. Poluarea cauzată de aceste activități face parte din categoria corespunzătoare din 9. <i>Poluarea</i> .
	<b>6.1 Activități recreative</b>	Specificații activitățile recreative.	Persoane care petrec timp în zone naturale sau călătoresc cu vehicule în afara coridoarelor de transport stabilite, de obicei din motive recreative.	Această categorie nu include efectele directe sau indirecte ale utilizării consumatoare a biodiversității - de exemplu, vânătoarea și exploatarea forestieră sau impactul perturbațiilor provocate de tăietorii de lemne sau de vânători ar fi incluse în categoria corespunzătoare din secțiunea 5. <i>Utilizarea și controlul resurselor biologice</i> . Vehiculele care nu pot fi recreative, ambarcațiunile și alte mișcări umane în coridoarele de transport stabilite se încadrează în categoria 4. <i>Coridoare de transport, servicii și securitate</i> , cu excepția prezenței utilizatorilor de trasee atât pe trasee,

		<i>bărci pentru scufundări, bărci pentru observarea balenelor, observatori de păsări, animale de companie în zonele de agrement</i>		cât și în afara acestora, care se încadrează aici. Dezvoltarea de facilități turistice sau de recreere permanente (cum ar fi hoteluri și stațiuni) ar trebui să fie inclusă în categoria 1.3 <i>Zone turistice și de recreere</i> , mai degrabă decât aici.
	<b>6.2 Conflicte, tulburări civile activități de securitate</b>			Această categorie se concentrează asupra activităților militare sau de securitate care au un impact major asupra habitatelor naturale, dar care nu sunt limitate permanent la o singură zonă. Bazele militare permanente ar trebui încadrate la 1.2 <i>Zone comerciale și industriale</i> . Alte activități militare ar putea fi atribuite mai bine altor categorii. De exemplu, vânatoarea anumitor animale de către soldații care trăiesc în afara terenului se încadrează la 5.1 <i>Vânătoare, colectare și control al animalelor terestre</i> . Gardurile de securitate permanente se încadrează la 4.5 <i>Garduri și ziduri</i> .
		<i>conflicte armate, revolte, exerciții de pregătire militară, patrulă de frontieră, activități de menținere a păcii, tabere de gherilă, mine de teren abandonate, defrișări, testarea munițiilor</i>	Acțiuni în zone naturale desfășurate de forțe oficiale sau paramilitare fără o amprentă permanentă.	
	<b>6.3 Alte perturbări umane</b>			Această categorie este utilizată atunci când prezența umană este principalul factor de stres al activității. Aceasta nu este utilizată dacă prezența umană face parte dintr-o altă amenințare, cum ar fi vânatoarea sau exploatarea forestieră.
		<i>contrabandă cu droguri sau migrații ale oamenilor prin zone naturale, furt de animale, colectarea apei în gospodărie, spălatul în râuri, festivaluri, pelerinaje, cercetarea speciilor, cercetarea arheologică, vandalism</i>	Persoane care petrec timp sau călătoresc în medii naturale din alte motive decât activitățile de recreere sau de conflict/securitate	
<b>7. Managementul și modificări ale sistemelor naturale</b>				Acest ordin se referă în principal la schimbările provocate de om în procesele naturale ale ecosistemelor, cum ar fi incendiile, hidrologia și sedimentarea, mai degrabă decât la utilizarea terenurilor. Prin urmare, nu include amenințările legate de infrastructură (1. <i>Dezvoltare rezidențială și comercială</i> și 4. <i>Coridoare de transport, servicii și securitate</i> ) sau agricultură (care ar trebui să se regăsească în rubrica 2. <i>Agricultură și acvacultură</i> ). Aceasta include, de asemenea, eliminarea acțiunilor de gestionare de care depind acum ecosistemele și speciile.
	<b>7.1 Incendiu și gestionarea incendiilor</b>		Acțiuni umane care modifică structura, compoziția sau regimul ecosistemului, pentru îmbunătățirea deliberată a bunăstării umane sau în beneficiul anumitor specii. Categoria include atât construirea de structuri permanente sau de utilizare îndelungată și operarea lor, cât și practici de management mai tranzitorii.	
			Acțiuni de gestionare care suprimă sau cresc	Această categorie se concentrează pe activitățile umane care conduc fie la insuficiența, fie la

		<i>stingerea incendiilor pentru protejarea locuințelor, gestionarea necorespunzătoare a incendiilor, construirea de parazăpezi, incendii agricole evitate, incendii provocate, focuri de tabără, incendii pentru vânătoare</i>		frecvența și/sau intensitatea incendiilor.	excesul de foc în ecosistemul în cauză. În cazul în care focul scapă de pe terenurile agricole stabilite, acesta aparține acestei categorii, în cazul în care focul este utilizat pentru a defrișa noi terenuri agricole, acesta aparține categoriei corespunzătoare din 2. <i>Agricultură și acvacultură</i> . Aceasta include, de asemenea, incendiile "naturale" dăunătoare din sistemele care și-au pierdut rezistența naturală. În timp ce suprimarea practicilor tradiționale sau culturale de stingere a incendiilor ar putea fi plasată la 7.6 <i>Eliminarea/reducerea managementului uman</i> , sugerăm menținerea acestora aici pentru a avea toate amenințările legate de incendii într-o singură categorie. De asemenea, rădirea sau modificarea în alt mod a pădurilor, în principal din motive de gestionare a incendiilor, aparține, de asemenea, acestei categorii.
	<b>7.2 Baraje și gestionarea/utilizarea apei</b>			Acțiuni de gestionare care modifică nivelurile, debitele și compoziția apei.	Această categorie se concentrează asupra activităților umane care alterează sau fragmentează habitatele acvatice, modifică debitele și compoziția chimică a apei și/sau duc la lipsa sau excesul de apă în ecosistemul în cauză. Barajele hidroelectrice ar fi putut fi incluse și în 3.3 <i>Energie regenerabilă</i> , dar sunt plasate aici pentru a păstra toate barajele împreună. Dragarea și canalizarea pentru transportul maritim se încadrează la 4.3 <i>Căi de navigație</i> ; alte activități de dragare se încadrează la 7.3 <i>Gestionarea pământului și a sedimentelor</i> .
		<i>construcția de baraje, operarea barajelor, diguri și baraje, canalizare, canalizări pentru autostrăzi, adăugarea de drenuri în zonele umede pentru combaterea țânțarilor, îndepărtarea barajelor naturale de castori, încurajarea barajelor de castori, zone de captare a apei, garduri de zăpadă, recoltarea rouă, prelevări de apă de suprafață, pomparea apelor subterane, creșterea umidității din cauza utilizării apei de către oameni, desalinizarea apei, lacuri artificiale, păsări înecate în rezervoare artificiale, stații de tratare a apei, adăugarea de var în lacurile acide</i>			
	<b>7.3 Gestionarea solului și a sedimentelor</b>			Acțiuni de gestionare care modifică mediul geofizic și/sau schimbă regimul sedimentelor.	Excesul de sedimente în sine face parte din categoria corespunzătoare din 9. <i>Poluarea</i> . Reducerea sedimentelor cauzate de baraje ar trebui să fie atribuită la 7.2 Baraje și gestionarea / utilizarea apei. Este un pic arbitrar dacă modificările liniei de țărm aparțin acestei rubrici sau rubricii 7.2 <i>Baraje și gestionarea/utilizarea apei</i> . Ca regulă generală, dacă modificările vizează controlul apei, acestea aparțin secțiunii 7.2, în timp ce dacă acestea vizează controlul sedimentelor sau al terenului, ele aparțin acestei
		<i>stabilizarea dunelor, împrejmuirea cu sedimente, blindajul țărmului, gropile de plajă, remedierea poluării solului, regenerarea minelor,</i>			

		<i>recuperarea terenurilor, dragarea (cu excepția căilor de navigație)</i>			secțiuni. Deși sedimentele sunt transportate atât de vânt, cât și de apă, toată gestionarea sedimentelor este plasată aici.
	<b>7.4 Gestionarea vremii și a climei</b>			Acțiuni de gestionare care modifică structura și procesele atmosferice.	Aceasta este o categorie care se extinde rapid și care va cuprinde probabil multe acțiuni noi pe măsură ce încercăm să atenuăm schimbările climatice și să ne adaptăm la acestea. Instalațiile de captare a carbonului cu o amprentă limitată se încadrează probabil la <i>1.2 Zone comerciale și industriale</i> împreună cu alte fabrici și centrale electrice.
		<i>provocarea artificială a formării norilor, prevenirea înghețului, "fertilizarea" cu fier a oceanelor, eliberarea de particule reflectorizante în atmosferă, nuanțe ale punctului Lagrange, captarea carbonului (cu excepția infrastructurii)</i>			
	<b>7.5 Gestionarea sistemului biologic</b>		Specificați ecosistemul sau specia și practica de gestionare asociată.	Acțiuni de gestionare care modifică sistemele biotice, inclusiv acțiuni de conservare care pot avea efecte dăunătoare asupra altor specii sau ecosisteme care nu sunt vizate.	Această categorie se suprapune în mod potențial complicat cu alte câteva categorii. Având în vedere că este dificil să se facă distincția între uciderea elefanților care jefuiesc culturile sau vânătoarea focilor în scopul controlului prădătorilor și vânătoarea acestor specii, propunem să plasăm toate uciderile sau capturile de specii de animale la <i>5.1 Vânătoare, recoltare și control al animalelor terestre sau 5.4. Pescuitul, recoltarea și controlul speciilor acvatice</i> . De asemenea, rădarea arborilor ar trebui să fie considerată, în general, ca tratament silvicultural la <i>5.3 Exploatarea, recoltarea și controlul arborilor</i> sau la <i>7.1 Gestionarea incendiilor</i> , în funcție de scopul acțiunii. În cele din urmă, propunem ca popularea cu specii de pești și vânat să fie inclusă fie la <i>8.1 Specii invazive non-native/alogene</i> fie <i>8.2 Specii native problematice</i> . Rețineți că această acțiune poate avea loc la scări diferite - de exemplu, repararea crăpăturilor din case ar putea elimina un habitat cheie pentru gecko.
		<i>cosirea ierbii, utilizarea vitelor pentru a imita procesele naturale de pășunat, îndepărtarea mărăcinilor din cursurile de apă, închiderea peșterilor, crearea de recife artificiale, migrația asistată, hrănitoare pentru păsări, bariere electrice pentru a opri trecerea peștilor invazivi</i>			
	<b>7.6 Eliminarea / reducerea managementului uman</b>		Specificați ecosistemul sau specia și acțiunea de gestionare care se elimină.	Absența sau reducerea regimurilor de gestionare actuale sau istorice importante pentru menținerea principalelor atribute ecologice dorite ale ecosistemelor sau speciilor. Include regimurile menținute istoric de personalul ariilor protejate, de agricultori și crescători de animale, de populații indigene, de proprietari de terenuri private sau de orice alt administrator de resurse.	Deși există numeroase dezbateri cu privire la rolul și oportunitatea acțiunilor umane în modelarea sistemelor "naturale", este clar că multe ecosisteme și specii depind de întreținerea umană pentru a imita condițiile naturale și a menține atributele cheie. Această amenințare reflectă pierderea acestor regimuri directe de întreținere. Această categorie trebuie aplicată cu prudență - ea nu este menită să acopere lipsa acțiunilor de conservare într-un sit, ci se referă mai degrabă la cazurile în care o acțiune istorică de gestionare a fost redusă sau eliminată din cauza, de exemplu, a finanțării, a constrângerilor instituționale sau a lipsei de putere a actorilor indigeni. Această categorie nu include acțiunile indirecte de conservare, cum ar fi lipsa de informare sau lipsa unei politici adecvate. După cum s-a menționat mai sus, suprimarea practicilor tradiționale de stingere a incendiilor
		<i>lipsa cositului pajiștilor, încetarea pășunatului, îndepărtarea animalelor și, prin urmare, pierderea bălegarului, oprirea controlului prădătorilor, reducerea sau pierderea gestionării indigene a ecosistemelor-cheie, încetarea hrănirii suplimentare a păsărilor de pradă</i>			

					ar trebui codificată la 7.1 <i>Foc și gestionarea incendiilor</i> , iar suprimarea practicilor tradiționale de gestionare a apei ar trebui codificată la 7.2 <i>Baraje și gestionarea/utilizarea apei</i> .
<b>C. Surse suplimentare de stres</b>			Factori de stres în sisteme naturale care au fost modificate de efectele unor activități umane curente sau trecute.		Multe dintre intrările din această clasă sunt rezultatul unor amenințări directe. De exemplu, practicile agricole sau transportul maritim comercial ar putea duce la apariția speciilor invazive, la poluarea cu substanțe chimice toxice sau la eliberarea de gaze cu efect de seră care determină schimbările climatice. Există însă multe situații în care speciile invazive, poluarea sau impactul schimbărilor climatice ar putea constitui o problemă într-o zonă de proiect, dar nu este clar care este sursa acestor amenințări. De asemenea, este adesea util să se ia în considerare separat intrările din această categorie în orice exercițiu de prioritizare a amenințărilor, deoarece acestea pot fi adesea abordate cu acțiuni de conservare separate. În alte cazuri (de exemplu, speciile native problematice, fenomene geologice sau de furtună), aceste intrări reprezintă surse "naturale" de stres care trebuie totuși luate în considerare în sistemele naturale foarte modificate.
<b>8. Specii invazive și alte specii, gene și agenți patogeni problematici</b>			Amenințări generate de plante și animale alogene și native, agenți patogeni/microbi sau materiale genetice care se presupune că au sau avut efecte dăunătoare asupra biodiversității în urma introducerii, răspândirii și/sau creșterii în abundență sau virulență.		Limităm utilizarea "speciilor invazive" la speciile non-native pentru a simplifica lucrurile pentru factorii de decizie. "Speciile indigene problematice" sunt speciile indigene care au devenit supraabundente sau care cauzează probleme din cauza modificării ecosistemului de către om. "Agenții patogeni" sunt în general microorganisme care cauzează în mod direct boli la organisme individuale. Microorganismele care NU sunt agenți patogeni aparțin fie <i>rubricii 8.1 Specii alogene/neative invazive</i> , fie <i>rubricii 8.2 Specii native problematice</i> .
	<b>8.1 Specii invazive non-native/alogene</b>	Consultăți baza de date Global Invasive Species Database (GISD) și/sau clasificarea Linnean pentru a specifica organismul (organismele) cu care aveți de-a face la cel mai scăzut nivel de clasificare posibil (de	Plante, animale și alte specii dăunătoare care nu se găseau inițial în ecosistemul (ecosistemele) în cauză și care au fost introduse și răspândite direct sau indirect în acesta prin activități umane.		Definim speciile non-native/alogene/exotice ca fiind cele răspândite în mod intenționat, accidental sau facilitat de către om, cu excepția agenților patogeni. Nivelul 4 poate fi utilizat pentru identificarea taxonilor specifici de interes; este posibil ca unele specii să poată fi identificate doar la un grup taxonomic de ordin superior. Având în vedere deplasările ecosistemelor și ale speciilor determinate de schimbările climatice, este posibil să fie nevoie de o decizie judecătorească pentru a stabili când o specie "invadează" un ecosistem sau doar "migreză în mod natural".
		<i>șobolani pe insule, cai sălbatici, animale domestice neferale, animale domestice sălbatic, midii tip zebra, bambus, introducerea de specii pentru biocontrol, popularea cu pești exotici, evacuarea apei de balast</i>			

			exemplu, familie, gen, specie și/sau subspecie).		
	<b>8.2 Specii native problematice</b>		Consultați clasificarea Linnean pentru a specifica organismul (organismele) specific(e) (familie, gen, specie și/sau subspecie) de care vă ocupați; ar putea fi, de asemenea, un tip ecologic / o breaslă (de exemplu, pășunatul).	Plante, animale și alte specii dăunătoare care se găsesc inițial în ecosistemul (ecosistemele) în cauză, dar care au devenit "dezechilibrate" sau "eliberate" direct sau indirect din cauza activităților umane.	Această categorie exclude, de asemenea, agenții patogeni. Când o specie devine "problemată" (adică în afara intervalului său natural de variație), în special în contextul schimbărilor determinate de climă, este o chestiune de judecată. În multe cazuri, cauza principală a speciei problematice poate fi reprezentată de alte amenințări (de exemplu, vânătoarea care elimină prădătorii, ceea ce face ca speciile lor pradă să devină hiper abundente). În aceste cazuri, este, de asemenea, necesar să se decidă dacă amenințarea ar trebui să fie vânătoarea sau specia problematică. Nivelul 4 poate fi utilizat pentru a identifica taxonii specifici de interes.
		<i>supraabundență de căprioare indigene, înfloriri de alge, epidemii de insecte</i>			
	<b>8.3 Material genetic introdus</b>			Introducerea cauzată de om a genelor naturale sau sintetice în speciile din ecosistemele naturale.	Ca regulă generală, introducerea de organisme întregi (inclusiv, evident, materialul lor genetic) se încadrează în categoriile 8.1 și 8.2. Cu toate acestea, dacă problema principală este hibridizarea cu speciile indigene (de exemplu, somon de crescătorie), atunci introducerea de specii face parte din această categorie. Această categorie se va extinde probabil în mod dramatic odată cu apariția noilor tehnologii genetice.
		<i>culturi rezistente la pesticide, reproducerea somonului din crescătorii cu pești sălbatici, reproducerea pisicilor domestice cu pisici sălbatice, proiecte de restaurare care utilizează material săditor nelocal, insecte modificate genetic pentru biocontrol, copaci modificați genetic, somon sau crustacee modificate genetic</i>			
	<b>8.4 Agenți patogeni</b>		Consultați clasificarea Linnean pentru a preciza organismul patogen specific (familie, gen, specie și/sau subspecie) și specia gazdă cu care vă confrunțați.	Agenți nativi și non-nativi dăunători care provoacă boli sau afecțiuni la o specie gazdă, inclusiv bacterii, viruși, prioni, ciuperci și alte microorganisme.	Facem distincție între microorganismele patogene care provoacă în mod direct boli la organisme individuale și speciile de macroorganisme invazive sau problematice care afectează ecosistemele. Agenții patogeni care provoacă niveluri de îmbolnăvire care se încadrează în "intervalul de variație naturală sau acceptabilă" pentru populația unei specii nu reprezintă o amenințare. În cazurile în care speciile indigene invazive sau problematice servesc drept vectori pentru transmiterea agenților patogeni, utilizatorii vor dori probabil să se concentreze asupra organismelor care pot fi gestionate ca amenințare directă. Nivelul 4 poate fi utilizat pentru a identifica taxonii specifici care prezintă motive de îngrijorare.
		<i>ciurma care afectează rozătoarele, boala cronică de epuizare care afectează cervidele, boala olandeză a ulmului sau arsura castanului, ciuperca Chytrid care afectează amfibienii, boala de epuizare a seastarului</i>			

<b>9. Poluare</b>			Amenințări generate de introducerea de materiale sau energie exotice și/sau în exces din surse punctuale sau difuze.	Acest ordin se referă la materialele exotice sau în exces introduse în mediu, care au adesea o zonă spațială de impact diferită de sursa lor de activitate umană. Evident, există o distincție fină atunci când poluarea provine dintr-o altă amenințare - de exemplu, ar trebui ca o scurgere de petrol dintr-o conductă să fie clasificată la 4.2 <i>Linii de utilități și servicii</i> sau 9.1 <i>Poluare transmisă prin apă și alte efluenți</i> ? Va trebui să judecați care dintre acestea reprezintă amenințarea directă în situația dumneavoastră. În unele cazuri, sursa de poluare poate fi necunoscută sau poate proveni dintr-o sursă istorică (de exemplu, metale grele îngropate în sedimente). În aceste cazuri, este posibil să fiți nevoit să faceți o presupunere cu privire la categoria căreia să îi atribuiți poluantul. Noile clasificări de nivel 3 ajută la articularea atât a sursei de poluare, cât și a tipului de poluant.
	<b>9.1 Poluarea cauzată de apă și alți efluenți</b>	Specificați toxinele.	Poluanți lichizi și de origine hidrică proveniți din diverse activități umane; include atât efectele acestor poluanți asupra locurilor în care sunt generați/aplicați, cât și asupra locului în care ajung în mediu.	Această categorie include apele uzate și deșeurile industriale, precum și aplicarea de substanțe chimice toxice (de exemplu, insecticide și erbicide) în operațiunile agricole și forestiere. Cu toate acestea, în cazul în care aceste substanțe chimice plutesc în aer, ele ar trebui codificate ca parte a 9.3 <i>Poluanți aeropurtați</i> . Deși ploaia acidă este, din punct de vedere tehnic, transmisă prin lichide, aceasta ar trebui codificată ca parte a 9.3 <i>Poluanți transportați prin aer</i> . Rețineți că tipul de sursă de nivel 3 include în mod deliberat diferitele amenințări din clasele A și B, conform logicii conform căreia dorim să separăm poluarea de activitățile umane care o generează.
	<i>deversări de la stațiile de tratare a deșeurilor municipale, scurgeri de la sistemele septice, ape uzate netratate, closete, îngrășăminte și pesticide de pe peluze și terenuri de golf, substanțe chimice toxice de la fabrici, deversări ilegale de substanțe chimice, încărcare cu nutrienți de la scurgerea îngrășămintelor, scurgerea erbicidelor, gunoiul de grajd de la ferme, excesul de nutrienți din acvacultură, scurgerile de petrol de la conducte, levigatul de la reziduurile miniere, arsenicul de la extracția aurului, scurgerile de la rezervoarele de combustibil, uleiul sau sedimentele de la drumuri, sarea de pe drumuri, eroziunea de la exploatarea forestiere, substanțele chimice toxice din sedimentele râurilor dragate</i>			
	<b>9.2 Gunoi și deșeuri solide</b>			

		<i>deșeurile municipale, gunoi de grajd de la operațiunile de creștere a animalelor, reziduuri miniere, gunoi de la mașini, materiale plastice agricole în sol, resturi de la bărci, microplastice, unelte de pescuit fantomă, resturi de construcții, plumb de la vânătoare</i>		Gunoii și alte materiale solide, inclusiv cele care încurcă animalele sălbatice.	Această categorie se referă, în general, la deșeurile solide din afara depozitelor de deșeurile desemnate - depozitele de deșeurile în sine ar trebui incluse în <i>1.2 Zone comerciale și industriale</i> . De asemenea, toxinele care se scurg din deșeurile solide - de exemplu, mercurul care se scurge dintr-o groapă de gunoi în apele subterane - ar trebui să intre la <i>9.1 Poluarea prin apă și alte efluenți</i> .
	<b>9.3 Poluanți aerieni</b>			Poluanți atmosferici din surse punctiforme și nepunctiforme.	Poate fi dificil să se determine sursele multor poluanți atmosferici - și, prin urmare, dificil să se ia măsuri pentru a-i contracara.
		<i>ploi acide provenite din industrie, dispersia în vânt a poluanților sau a particulelor de pe câmpurile agricole, praful de pe șosele, incinerarea gunoiului, arderile de metan, smogul provenit din emisiile vehiculelor, fumul de la incendiile de pădure, precipitațiile radioactive</i>			
	<b>9.4 Emisiile de energie</b>			Intrări de căldură, sunet, lumină sau alte energii ondulatorii care perturbă speciile sau ecosistemele.	Aceste aporturi de energie pot avea efecte puternice asupra anumitor specii sau ecosisteme.
		<i>luminile de pe plajă care dezorientază țestoasele, apa încălzită de la centralele electrice, explorarea seismică a petrolului, zgomotul de la autostrăzi sau avioane, câmpurile electromagnetice de la cabluri, sonarul de la submarine care deranjează balenele, valurile bărcilor de agrement</i>			
<b>10. Dezastre naturale</b>				Perturbări naturale potențial catastrofale, care ar trebui luate în calcul de conservatoriști, în special când fac management pentru populații de specii sau ecosisteme mici / rămase.	Chiar dacă acestea pot fi perturbări "naturale" ale sistemului, totuși, dacă sunteți însărcinat cu conservarea unei mici populații de specii rămase sau a unui ecosistem, este posibil să trebuiască să luați în considerare acești factori în planificarea și prioritizarea amenințărilor. De exemplu, dacă gestionați ultima populație de iguane roz care trăiesc într-o căldare vulcanică din Insulele Galapagos, care ar putea erupe în orice moment, sau dacă un procent mare din indivizii rămași ai unei specii se află într-o instalație de reproducere în captivitate care este vulnerabilă în fața unui uragan, atunci este clar

				că trebuie să vă preocupați de aceste amenințări existențiale la adresa supraviețuirii speciei.
	<b>10.1 Evenimente geologice</b>		Evenimente geologice specifice care au efecte potențial catastrofale asupra speciilor și ecosistemelor vulnerabile.	
		<i>erupții vulcanice, cutremure, tsunami, avalanșe, alunecări de teren</i>		
	<b>10.2 Evenimente meteorologice severe</b>		Fenomene meteorologice specifice care pot avea efecte catastrofale asupra speciilor și ecosistemelor vulnerabile.	Există o suprapunere potențială între un eveniment specific de furtună, care ar intra aici, și modificările regimurilor de furtună, care ar intra în <i>11.3 Modificări ale precipitațiilor și ale regimurilor hidrologice</i> . Însă chiar și un uragan "normal" sau o secetă pot distruge o mică populație de specii rămase. Unele inundații ar putea fi legate de evenimente geologice, dar propunem să plasăm toate inundațiile aici.
		<i>furtunide ploaie / vânt, uragane / cicloane / taifunuri, furtuni de grindină, viscole, furtuni de praf, inundații</i>		
	<b>11. Schimbări climatice</b>		Schimbări în tiparul de climă rezultate din creșterea gazelor de seră în atmosferă.	Strict vorbind, fenomenele climatice individuale pot face parte din regimurile naturale de perturbare în multe ecosisteme și, prin urmare, sunt, din punct de vedere tehnic, "stresuri" și nu "amenințări directe". Ele acționează însă ca o amenințare în cazul în care o specie sau un ecosistem este afectat de alte amenințări și și-a pierdut rezistența, fiind astfel vulnerabil la perturbare. În plus, multe evenimente climatice (de exemplu, ciclurile musonice sau ENSO) pot crește în frecvență sau intensitate în afara intervalului lor natural de variație din cauza influențelor umane. Chiar dacă este posibil ca majoritatea proiectelor să nu poată aborda cauzele profunde ale acestor amenințări legate de schimbările climatice, acestea trebuie să ia în considerare luarea de măsuri pentru a contracara efectele acestor amenințări. Ca regulă generală, Conservation Measures Partnership recomandă codificarea celor mai imediate efecte ale schimbărilor climatice ca amenințări directe.
	<b>11.1 Schimbări în regimurile fizice și chimice</b>		Modificări la scară largă ale condițiilor abiotice ale ecosistemelor.	Include în primul rând modificările mediului geofizic, în special ale apei și aerului. Deși creșterea nivelului mării ar putea fi plasată aici, am inclus-o la <i>11.3 Modificări ale precipitațiilor și ale regimurilor hidrologice</i> .
		<i>acidificarea oceanelor, deplasarea zonei minime de oxigen acvatic, modificări ale salinității, modificări ale CO2 atmosferic care afectează creșterea plantelor, pierderea sedimentelor, modificări ale curenților oceanici, modificări ale jet stream-ului, modificări ale acoperirii noroase</i>		
	<b>11.2 Modificări ale regimurilor de temperatură</b>		Schimbări la scară largă ale temperaturii medii, variabilității,	Pierderea stratului de zăpadă și a ghețarilor este adesea o combinație a schimbării temperaturii și a regimurilor de precipitații, dar este atribuită

		<i>valuri de căldură, valuri de frig, cicluri de îngheț-dezghet, modificări ale temperaturii oceanice, bule de căldură marine, pierderea stratului de zăpadă sau a ghețarilor, topirea gheții marine</i>		sezonalității și extremelor, inclusiv schimbări ale temperaturilor extreme, creșterea temperaturii medii de vară și scăderea temperaturii minime de iarnă/primăvară.	aici, în special atunci când problema este schimbarea temperaturii peste punctul de îngheț, mai degrabă decât lipsa precipitațiilor.
	<b>11.3 Modificări ale precipitațiilor și ale regimurilor hidrologice</b>			Schimbări la scară largă în media, variabilitatea, sezonalitatea și extremele precipitațiilor, inclusiv scăderea sau creșterea precipitațiilor, schimbări în calendarul precipitațiilor, schimbări în forma precipitațiilor (de exemplu, zăpadă vs ploaie), schimbări în ratele de evapotranspirație și ciclurile hidrologice, precum și secete și inundații.	Impactul anumitor fenomene de furtună este menționat <i>la punctul 10.2 Fenomene meteorologice severe.</i>
		<i>regimul precipitațiilor, secete, calendarul ploilor, reducerea acumulării de zăpadă, creșterea gravității inundațiilor, creșterea nivelului mării, micșorarea sau pierderea lacurilor</i>			
<b>12. Amenințări necunoscute</b>				Amenințări care nu pot fi identificate.	Cerută de IUCN pentru cazurile în care amenințările la adresa speciilor sunt necunoscute.

## Regulamentul Parcului Național Retezat Rezervație a Biosferei (2007)

### CAPITOLUL I - ÎNFIINȚAREA, SCOPUL, LIMITELE, ZONAREA ȘI MANAGEMENTUL PARCULUI NAȚIONAL RETEZAT – REZERVAȚIE A BIOSFEREI

**Art.1. Parcul Național Retezat Rezervație a Biosferei (PNRRB)**, înființat în anul 1935 prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 593, reconfirmat prin Legea nr. 137/1995 și prin Legea 5/2000, este arie naturală protejată de interes național și internațional, fiind încadrat la categoria parcuri naționale, corespunzătoare categoriei a II-a IUCN.

**Art.2. (1) Scopul principal** al Parcului Național Retezat Rezervație a Biosferei este cel de protecție și conservare a unor eșantioane reprezentative pentru spațiul biogeografic național, cuprinzând elemente naturale cu valoare deosebită sub aspectul fizico-geografic, floristic, faunistic, hidrologic, geologic, paleontologic, speologic, pedologic sau de altă natură, oferind posibilitatea vizitării în scopuri științifice, educative, recreative și turistice.

(2) Se permit activități tradiționale desfășurate de proprietarii terenurilor, cu reglementarea acestora de către Administrația Parcului Național Retezat.

**Art.3.** Parcul Național Retezat a fost desemnat ca **Rezervație a Biosferei** de către Comitetul MaB UNESCO la cea de a VI-a sesiune a Consiliului Internațional de Coordonare a Programului Om-Biosferă, de la Paris din 1979.

**Art.4. (1) Descrierea limitelor Parcului Național Retezat (PNR), conform HG 230/2003 privind delimitarea rezervațiilor biosferei, parcurilor naționale și parcurilor naturale și constituirea administrațiilor acestora, este prezentată în Anexa 1.**

(2) **Harta** cu zonarea internă este prezentată în Anexa 2 la Regulament.

**Art.5.** Principalele zone funcționale ale Parcului Național Retezat (zonarea internă) sunt:

**A. Zona cu protecție strictă**, din care în momentul de față face parte **Rezervația științifică Gemenele- Tău Negru**, care corespunde categoriei I IUCN, cuprinde o zonă sălbatică în care nu au existat intervenții antropice sau nivelul acestora a fost foarte redus. În zona cu protecție strictă se interzice desfășurarea oricăror activități umane, cu excepția activităților de cercetare, educație și ecoturism, cu limitările descrise în planurile de management

**B. Zonele de protecție integrală**, Zonele de protecție integrală cuprind cele mai valoroase bunuri ale patrimoniului natural din interiorul ariei protejate naturale protejate.

(1) În interiorul acestor zone, sunt interzise:

a) orice forme de exploatare sau utilizare a resurselor naturale, precum și orice forme de folosire a terenurilor, incompatibile cu scopul de protecție și/sau de conservare;

b) activitățile de construcții-investiții, cu excepția celor destinate administrării ariei naturale protejate și/sau activităților de cercetare științifică ori a celor destinate asigurării siguranței naționale sau prevenirii unor calamități naturale.

(2) Prin excepție de la prevederile alin. (1), în zonele de protecție integrală, în afara perimetrelor rezervațiilor științifice cu regim strict de protecție, se pot desfășura următoarele activități: a) științifice și

educative; b) activități de ecoturism care nu necesită realizarea de construcții-investiții; c) utilizarea rațională a pajiștilor pentru cosit și/sau pășunat numai cu animale domestice, aflate în proprietatea membrilor comunităților care dețin pășuni sau care dețin dreptul de utilizare a acestora în orice formă recunoscută prin legislația națională în vigoare, pe suprafețele, în perioadele și cu speciile și efectivele avizate de administrația parcului, astfel încât să nu fie afectate habitatele naturale și speciile de floră și faună prezente; d) localizarea și stingerea operativă a incendiilor; e) intervențiile pentru menținerea habitatelor în vederea protejării anumitor specii, grupuri de specii sau comunități biotice care constituie obiectul protecției, în baza aprobării autorității publice centrale pentru protecția mediului, în conformitate cu planul de management;

f) intervențiile în scopul reconstrucției ecologice a ecosistemelor naturale și al reabilitării unor ecosisteme necorespunzătoare sau degradate, la propunerea administrației și cu avizul consiliului științific, în baza aprobării de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului; g) acțiunile de înlăturare a efectelor unor calamități, la propunerea administrației ariei naturale protejate, cu avizul consiliului științific, în baza aprobării autorității publice centrale pentru protecția mediului. În cazul în care calamitățile afectează suprafețe de pădure, acțiunile de înlăturare a efectelor acestora se fac la propunerea administrației ariei naturale protejate, cu avizul consiliului științific, în baza aprobării autorității publice centrale care răspunde de silvicultură; h) acțiunile de prevenire a înmulțirii în masă a dăunătorilor forestieri, care nu necesită extrageri de arbori, și acțiunile de monitorizare a acestora; i) acțiunile de combatere a înmulțirii în masă a dăunătorilor forestieri, care necesită evacuarea materialului lemnos din pădure, în cazul în care apar focare de înmulțire, la propunerea administrației ariei naturale protejate, cu avizul consiliului științific și în baza aprobării autorității publice centrale care răspunde de silvicultură.

**C. Zonele-tampon** denumite și **zone de conservare durabilă** fac trecerea între zonele cu protecție integrală și cele de dezvoltare durabilă. (1) În zonele de conservare durabilă se pot desfășura următoarele activități:

a) științifice și educative; b) activități de ecoturism care nu necesită realizarea de construcții-investiții; c) utilizarea rațională a pajiștilor pentru cosit și/sau pășunat pe suprafețele, în perioadele și cu speciile și efectivele avizate de administrația parcului natural, astfel încât să nu fie afectate habitatele naturale și speciile de floră și faună prezente; d) localizarea și stingerea operativă a incendiilor; e) intervențiile pentru menținerea habitatelor în vederea protejării anumitor specii, grupuri de specii sau comunități biotice care constituie obiectul protecției, cu aprobarea autorității publice centrale pentru protecția mediului, a planului de acțiune provizoriu, elaborat în acest scop de consiliul științific al parcului și valabil până la intrarea în vigoare a planului de management; f) intervențiile în scopul reconstrucției ecologice a ecosistemelor naturale și al reabilitării unor ecosisteme necorespunzătoare sau degradate, la propunerea consiliului științific al ariei naturale protejate, cu aprobarea autorității publice centrale pentru protecția mediului; g) acțiunile de înlăturare a efectelor unor calamități, cu acordul administrației ariei naturale protejate, emis în baza aprobării autorității publice centrale pentru protecția mediului. În cazul în care calamitățile afectează suprafețe de pădure, acțiunile de înlăturare a efectelor acestora se fac cu acordul administrației ariei naturale protejate, emis în baza aprobării autorității publice centrale care răspunde de silvicultură; h) activitățile de protecție a pădurilor, acțiunile de prevenire a înmulțirii în masă a dăunătorilor forestieri, care necesită evacuarea materialului lemnos din pădure în cantități care depășesc prevederile amenajamentelor, se fac cu acordul administrației ariei naturale protejate, emis în baza aprobării autorității publice centrale care răspunde de silvicultură; i) activități tradiționale de utilizare a unor resurse regenerabile, în limita capacității productive și de suport a ecosistemelor, prin tehnologii cu impact redus, precum recoltarea de fructe de pădure, de ciuperci și de plante medicinale, cu respectarea normativelor în vigoare. Acestea se pot desfășura numai de către persoanele fizice sau juridice care dețin/administrează terenuri în interiorul parcului sau de comunitățile locale, cu acordul administrației ariei naturale

protejate;j)lucrări de îngrijire și conducere a arboretelor, lucrări speciale de conservare cu accent pe promovarea regenerării naturale și fără extragerea lemnului mort, cu excepția cazurilor în care se manifestă atacuri de dăunători ai pădurii ce se pot extinde pe suprafețe întinse, în primul rând de parcele întregi limitrofe zonelor cu protecție strictă sau integrală, în restul zonei-tampon fiind permisă aplicarea de tratamente silvice care promovează regenerarea pe cale naturală a arboretelor: tratamentul tăierilor de transformare spre grădinărit, tratamentul tăierilor grădinărite și cvasigrădinărite, tratamentul tăierilor progresive clasice sau în margine de masiv cu perioada de regenerare de minimum 10 ani. Tratamentele silvice se vor aplica cu restricții impuse de planurile de management al parcurilor și de ghidurile de gospodărire a pădurilor în arii protejate.

**D. Zona de dezvoltare durabilă** cuprinde perimetrele construite, care sunt delimitate ca atare în Planurile de Urbanism General (PUG), în zonele pe Valea Râului Mare, Râușor, Pietrele și pe valea Jiului de Vest. Limitele acestor zone sunt stabilite prin PUG aferente comunelor Râu de Mori, Sălaș și Uricani și se prezintă pe hărțile anexate prezentului Regulament.

**Art.6.** (1) Responsabilitatea administrării Parcului Național Retezat revine **Administrației Parcului Național Retezat (APNR)**, subunitate a Direcției Silvice Deva, aflată în structura Regiei Naționale a Pădurilor- Romsilva, conform Ordinului MAPPM 287/02.04.1999. APNR transpune în practică Planul de management (PM) prin care se realizează gospodărirea unitară și integrată a ariei naturale protejate, urmărește respectarea acestuia, organizează și desfășoară activități specifice și supraveghează toate activitățile care se desfășoară pe teritoriul PNRRB, astfel încât să se asigure îndeplinirea obiectivelor de management a Parcului Național, în conformitate cu obiectivele de parc național.

(2) Activitățile de cercetare, educație și de ecoturism care se desfășoară pe teritoriul Rezervației Științifice Gemenele, cu limitările descrise în planul de management, sunt permise cu acordul Academiei Române și al APNR.

(3) Personalul angajat al Academiei are atribuțiuni de control și pază pe teritoriul Rezervației și de administrare a bunurilor Academiei de pe raza PNRRB. Programul de control și pază se integrează în planul de pază elaborat de APNR.

**Art.7.** (1) Activitățile APNR legate de conservarea biodiversității sunt coordonate și aprobate de **Consiliul Științific al Parcului Național Retezat**, constituit în baza prevederilor Legii 462/2001, prin Ordinul MAPM nr. 509 din 06.06.2002.

(2) Eliberarea de acorduri de către APNR pentru executarea de lucrări și desfășurarea de activități care pot avea impact negativ asupra mediului, în cuprinsul parcului și în zona adiacentă se face numai cu avizul CS.

**Art.8.** Participarea factorilor interesați la managementul Parcului se asigură prin **Consiliul Consultativ de Administrare**, care are un rol consultativ în planificarea și realizarea activităților legate de gospodărirea Parcului Național Retezat și care s-a constituit în baza prevederilor Legii 462/2001, prin Ordinul MAPM nr. 460 din 22.05.2002.

**Art.9.** Pe teritoriul PNR și în vecinătatea acestuia se interzice desfășurarea de activități care generează un impact negativ asupra mediului. Autorizarea activităților, planurilor și proiectelor se face cu acordul APNR. Comisia Monumentelor Naturii din Academia Română (denumită mai departe CMN) analizează și avizează efectuarea de lucrări și activități susceptibile de a avea impact negativ asupra mediului în PNR.

## **CAPITOLUL II - REGLEMENTAREA ACTIVITĂȚILOR ÎN PARCUL NAȚIONAL RETEZAT**

### **Activități de silvicultură, vânătoare și pescuit**

**Art.10.** (1) Pe terenurile care fac parte din fondul forestier inclus în Parcul Național Retezat se execută numai lucrările prevăzute în amenajamentele silvice, cu respectarea reglementărilor în vigoare privind zona funcțională a pădurilor și a Planului de management al PNR. Aprobarea amenajamentelor silvice se face în urma avizării acestora de către APNR.

(2) Alte lucrări în afara celor prevăzute în amenajamentele silvice se execută cu acordul APNR, avizul CMN, precum și cu aprobarea autorităților publice centrale care răspund de silvicultură și de mediu.

(3) Reamenajarea unităților de producție de pe teritoriul PNRRB se va face în colaborare cu APNR și Consiliul Științific al parcului național, în baza avizelor Academiei Române, ținându-se cont de zona internă de detaliu a PNRRB.

**Art.11** APNR are dreptul de a verifica aplicarea în practică a tipului, intensității și volumului tratamentelor/tăierilor în fondul forestier național și în vegetația forestieră din afara fondului forestier național de pe raza PNR. Structurile silvice de administrare sunt obligate să înainteze la APNR pentru avizare borderoul/planul de amplasare a tăierilor de masă lemnoasă de pe suprafața PNR înainte de începerea noului an forestier iar în situațiile când nu se constituie borderou, punerea în valoare și autorizarea exploatării se face cu acordul APNR.

**Art.12** Amenajamentele silvice și silvopastorale, atât pentru fondul forestier de stat cât și pentru cel privat de pe raza PNR, nu pot fi supuse aprobării decât cu avizul APNR, în scopul punerii în concordanță cu PM al parcului. Pentru aceasta firma care efectuează lucrările de amenajare depune la APNR o copie a carnetului de teren și invită la recepția lucrărilor din teren un reprezentant al APNR. După avizarea lucrărilor de teren, firma de amenajare înaintează administrației parcului o copie a listelor pentru conferința a II-a de amenajare cu cel puțin 30 de zile înainte de desfășurarea acesteia. Autoritatea competentă pentru aprobarea amenajamentelor, invită un reprezentant al APNR la conferințele de amenajare și la comisiile de avizare.

**Art.13.** (1) Se interzice pescuitul în zona cu protecție strictă și în zonele de protecție integrală.

(2) Se interzice pescuitul în perioadele de prohibiție și pescuitul cu mijloace și metode ilegale.

(3) Pe întreaga suprafață a PNR activitatea de vânătoare este strict interzisă.

(4) La distanțe mai mici de 1 kilometru de la limita PNR, se interzice hrănirea, amplasarea de hrănitari și nădirea exemplarelor din speciile de interes cinegetic.

(5) Pe teritoriul PNR, este interzisă urmărirea vânatului rănit.

(6) Este interzis accesul pe teritoriul PNR a persoanelor cu arme de vânătoare, chiar dacă armele sunt purtate în toc.

(7) În zonele limitrofe PNR, este interzisă urmărirea și hăituirea exemplarelor din fauna de interes cinegetic cu autovehicule sau cu ambarcațiuni a căror viteză de deplasare este mai mare de 5km/oră, precum și exercitarea vânătorii din autovehicule.

(8) Faptele ilegale din domeniile vânătorii și pescuitului pot fi constatate și sancționate de personalul APNR și al celorlalte unități silvice cu atribuții în zona Parcului, aceștia fiind împuterniciți în acest sens, precum și de alte persoane abilitate conform prevederilor legale.

### ***Pășunat***

**Art.14.** (1) Utilizarea pășunilor alpine este permisă doar pentru satele care dețin pășuni în zona Parcului Național Retezat, în condițiile prevăzute în prezentul Regulament, în baza unui contract încheiat cu proprietarul/administratorul legal al pășunii și avizat de Administrația Parcului Național Retezat. Contractele se vor încheia după modelul convenit cu APNR.

(2) Închirierea pășunilor aflate în zonele cu protecție integrală către deținători de animale din zona învecinată cu Parcul Național Retezat, alții decât proprietarii pășunilor, se face pe bază de contract încheiat între părți cu acordul APNR.

(3) Responsabilitatea exploatării pășunilor din PNR este în sarcina proprietarilor acestora (persoane fizice, asociații de proprietari sau comunități).

(4) Proprietarii/administratorii pășunilor vor suporta consecințele legale pentru încheierea unor contracte de pășunat care nu respectă prevederile legale privind pășunatul (ex. respectarea capacității de suport a pășunilor, locul de pășunat, speciile de animale domestice, numărul de câini și altele.)

(5) Administrația PNR are dreptul de a verifica în teren respectarea legalității privind pășunatul

**Art.15.** Pe teritoriul Parcului Național Retezat activitatea pastorală se desfășoară respectându-se studiile de specialitate în domeniu, inclusiv încărcătura de animale (capacitatea de suport) conform bonității pășunilor subalpine și alpine, stabilită prin amenajamentele silvopastorale sau prin studii de specialitate inițiate de APNR.

**Art.16.** Pășunatul se supune următoarelor reglementări:

- a. pășunatul este interzis , în zona cu protecție strictă
- b. pășunatul este permis în zonele cu protecție integrală numai cu animale domestice aflate în proprietatea membrilor comunităților care dețin pășuni sau care dețin dreptul de utilizare a acestora în orice formă recunoscută prin legislația națională în vigoare, pe suprafețele, în perioadele și cu speciile și efectivele avizate de administrația parcului, astfel încât să nu fie afectate habitatele naturale și speciile de floră și faună prezente ;
- c. pășunatul se permite doar pe suprafețele pășunilor delimitate prin studiile de specialitate inițiate de APNR, fiind interzis pe suprafețele acoperite cu vegetație forestieră, jnepeniș sau alți arbuști, pe grohotișuri și pe stâncăriile înierbate. pășunatul cu caprine este strict interzis pe tot teritoriul Parcului Național Retezat;
- d. pășunatul este interzis pe platoul din jurul lacului Bucura, unde se află amplasate Refugiul Salvamont și locul de campare, precum și în zonele traversate de potecile turistice până în Curmătura Bucurei, Poarta Bucurei și vf. Peleaga; suprafețele permise la pășunat în căldarea lacului Bucura se delimitează de comun acord cu APNR și se evidențiază în contract.
- e. se permite pășunatul cu bovine și cabaline în căldările lacurilor Ana, Lia, Viorica și Florica, pe suprafețele stabilite de comun acord cu APNR și precizate pe contract, astfel încât să nu se deranjeze coloniile de marmote existente în zonă;
- f. pășunatul cu ovine este interzis pe văile Stânișoara, Pietrele, Vl. Rea;
- g. amplasarea stânelor și a adăposturilor pastorale, care să fie adaptate specificului montan și încadrate în peisaj, este permisă numai cu aprobarea APNR;
- h. este interzisă amplasarea locurilor de târlire în imediata apropiere a pâraielor sau a lacurilor alpine sau în amonte de lacuri;
- i. numărul admis de câini se stabilește prin contractul de pășunat, în funcție de numărul de oi din fiecare turmă, în limitele prevăzute de legislația în vigoare. Câinii vor avea obligatoriu jujee. Pentru fiecare câine este obligatoriu să se prezinte adeverința de vaccinare.
- j. trecerea prin fond forestier și trecerea la apă se face cu respectarea reglementărilor în vigoare, în baza contractului încheiat cu administratorii/propietarii de pădure.

**Art.17.** APNR inițiază periodic studii pentru stabilirea capacității de suport a pășunilor pe care le aduce la cunoștință proprietarilor în vederea reglementării corespunzătoare a pășunatului.

**Art.18.** APNR monitorizează activitatea de pășunat în PNRRB pentru stabilirea impactului acestei activități asupra florei și faunei din Parc și pentru stabilirea unor eventuale măsuri de refacere a zonelor degradate sau instituirea de restricții în zonele afectate.

## Cercetare științifică

**Art.19.** Cercetarea științifică în PNRRB va fi orientată, pe cât posibil, spre realizarea scopului primordial, cel de conservare a biodiversității și a peisajului Masivului Retezat. PNRRB

**Art.20.** În baza rezultatelor temelor de cercetare desfășurate în PNRRB, acceptate și avizate de forurile științifice abilitate, APNR propune măsurile de conservare ce se impun pentru realizarea obiectivelor Parcului, măsuri care se aprobă de către Consiliul Științific.

**Art.21.** (1) Activitatea de cercetare științifică pe teritoriul PNRRB se desfășoară cu avizul APNR, care sprijină logistic, la solicitare și în măsura posibilităților, activitatea de cercetare. Temele de cercetare de pe teritoriul Rezervației Științifice se avizează de către Academia Română, urmând ca APNR să fie înștiințată.

(2) În cazul temelor de cercetare de pe teritoriul PNR, se va încheia un contract cu cei care derulează tema, contract care să asigure accesul APNR la rezultate în vederea utilizării lor în activitatea de management a Parcului. Clauzele contractului se stabilesc de comun acord de către părți. Dreptul asupra utilizării rezultatelor se stabilește prin contract.

(3) Orice studii care planifică activități de exploatare a resurselor naturale pe suprafața parcului cum sunt studiile care planifică activități: silvice (amenajamente și alte studii sumare), agricole, zootehnice, turistice, piscicole, cinegetice, geologice, etc, orice proiecte care planifică lucrări de construcții de orice fel, activități sportive, etc., se supun în mod obligatoriu de către proiectanți avizării APNR. Avizarea este absolut necesară în vederea verificării de către administrația parcului a încadrării activităților planificate de studii sau proiectele menționate mai sus în prevederile Planului de Management al PNRRB.

**Art.22.** În cazul apariției unor specii invazive de plante și animale, care periclitează integritatea ecosistemelor, se vor lua măsuri de stopare și eliminare a acestora pe baza documentațiilor avizate de CS.

## Activitatea speologică

**Art.23.** (1) Activitatea speologică se desfășoară conform reglementărilor legale în vigoare, cu avizul APNR.

(2) Administrarea peșterilor de pe teritoriul PNR se poate încredința, sub directă coordonare a APNR, organizațiilor neguvernamentale de specialitate, conform legislației în vigoare.

(3) Accesul în peșterile de pe teritoriul Parcului Național Retezat se face cu avizul APNR

## Turism, reguli de vizitare

**Art.24.** În Parcul Național Retezat sunt permise activități de turism și de educație, cu respectarea regulilor de vizitare a Parcului, potrivit prezentului Regulament. Nu sunt permise activități de turism în zonele cu protecție strictă.

**Art.25.** Punctele de acces în Parcul Național Retezat sunt la Gura-Zlata, Gura Apei, Rotunda, Râușor, Cârnic, Baleia, Stâna de Râu, Buta, Câmpușel.

**Art.26.** (1) Accesul în Rezervația Științifică Gemenele este permis doar în baza autorizației eliberate de Academia Română - Comisia Monumentelor Naturii, cu avizul APNR. Accesul va fi aprobat numai pentru cercetători, biologi sau specialiști în domenii legate de conservare/mediu, studenți de la secții cu specializări în domeniile respective, grupuri care desfășoară excursii de studii/practică în aceste domenii.

(2) Mărimea grupului care intră în Rezervația Științifică nu poate fi mai mare de 9, decât în cazuri excepționale aprobate de CMN.

(3) Cei care vizitează Rezervația Științifică vor depune la CMN și la APNR un raport cu observațiile realizate pe perioada deplasării, având ca anexă fișa completată cu observațiile accidentale, conform modelului primit

cu ocazia aprobării.

(4) Excepțiile de la restricția de acces vor fi: personalul APNR, personalul silvic și personalul împuternicit pentru patrulări/controale, în cazul în care aceste categorii sunt

în exercițiul funcțiunii, pe bază de delegație.

**Art.27.** (1) Pentru completarea resurselor financiare necesare bunei administrări a ariilor naturale protejate, potrivit planurilor de management și regulamentelor, administratorii acestora pot institui un sistem de tarife, ce se stabilește de APNR, cu avizul autorității naționale pentru arii protejate.

(2) Tarifele prevăzute la alin. (1) se constituie ca venituri proprii pentru sistemul de arii naturale protejate și se pot institui pentru vizitarea sau pentru facilitățile, serviciile și activitățile specifice desfășurate în ariile naturale protejate, în conformitate cu prevederile regulamentului ariei naturale protejate.

(3) În cazul instituirii tarifelor de vizitare, acestea vor fi încasate prin bilete de vizitare. Forma și valoarea biletului de vizitare se stabilesc de către APNR, cu avizul autorității naționale pentru arii protejate. Biletele se pot obține la Centrele de vizitare Nucșoara și Ostrovel, la Punctele de informare Gura Zlata- Brădățul, în alte locuri anunțate pe site-ul [www.retezat.ro](http://www.retezat.ro). Pe teritoriul Parcului, biletele se obțin de la persoane autorizate de APNR, cu legitimație eliberată de APNR.

(4) Excepții de la plata tarifului de vizitare:

- a. copii sub 5 ani,
- b. voluntari care dovedesc cu adresă scrisă sau cu contract de voluntariat semnat de APNR că prestează o activitate utilă Parcului,
- c. personalul de supraveghere a animalelor pentru care s-au contractat pășuni în Parcul Național Retezat,
- d. personalul APNR și membrii Consiliului Științific,
- e. personalul silvic de la ocoalele silvice de pe raza Parcului sau din Direcția Silvică Deva,
- f. personalul de pază al Academiei Române,
- g. membrii serviciilor Salvamont care activează în Masivul Retezat,
- h. personalul de serviciu al construcțiilor aflate pe teritoriul Parcului,
- i. împuterniciții pentru implementarea Regulamentului Parcului, pe bază de legitimație,
- j. personal de la alte unități/instituții, cu delegație în interes de serviciu,
- k. localnicii care dețin terenuri în Parcul Național Retezat și dovedesc cu acte de identitate faptul că au domiciliul stabil într-una din localitățile care dețin terenuri în Parc
- l. ghizii de turism angajați de APNR
- m. persoanele cu handicap, pentru care legislația în vigoare prevede scutirea de plata unor taxe.

(4) vor achita 50% din valoarea biletului de vizitare următoarele categorii de vizitatori:

- a. copii între 5 și 7 ani,
- b. elevi și studenți, dacă dovedesc această calitate cu acte legale, vizate pe anul în curs,
- c. pensionarii, dacă dovedesc această calitate cu cuponul de pensie.

**Art.28.** (1) Vizitarea Parcului Național Retezat este permisă numai pe traseele turistice marcate cu semne convenționale (marcaje vopsite, cu bandă, triunghi, cruce sau punct de culori diferite în funcție de traseu și încadrate cu alb) și pe traseele de alpinism marcate și pitonate de către împuterniciții ai APNR și stabilite ca fiind accesibile în lista avizată anual de autoritatea de specialitate în domeniu, care va solicita acordul APNR.

(2) Abaterea de la traseele menționate la alineatul 1 este permisă pentru:

- a. patrulări ale persoanelor autorizate de APNR, cu delegații eliberate de APNR,
- b. membrii serviciilor publice Salvamont în acțiuni de salvare, patrulări sau antrenamente,
- c. jandarmi montani,

- d. personal silvic în exercitarea atribuțiilor de serviciu,
- e. personal de însoțire a animalelor la pășunat,
- f. pentru cercetători, în cadrul temelor avizate de APNR, cu aprobare scrisă de la APNR,
- g. voluntari angajați de APNR, cu aprobare scrisă de la APNR,
- h. competiții, acțiuni, tabere organizate, în cazul în care prin programul acțiunii s-a solicitat și motivat abaterea de la trasee și s-a aprobat de către APNR,
- i. alpiniști echipați, pentru accesul de la poteca turistică marcată la intrarea pe traseul de alpinism.
- j. speologi echipați, pentru acces la peșteri.

**Art.29.** Întreținerea marcajelor turistice, reamenajarea traseelor turistice și de escaladă, deschiderea de noi trasee și amplasarea panourilor indicatoare și informative se fac numai cu aprobarea APNR și, în cazul traseelor noi, după omologarea acestora conform prevederilor legale.

**Art.30.** Camparea pe teritoriul Parcului Național Retezat se reglementează astfel:

- a. Camparea este permisă numai în locurile special amenajate de către proprietarii/ administratorii de terenuri, în următoarele puncte:
  - în zona cabanelor Gura-Zlata, Rotunda, Râușor, Pietrele, Buta, Câmpușel;
  - în Poiana Pelegii, căldarea Bucurei (în apropierea refugiului Salvamont), în căldarea Zănoaga (în apropierea refugiului Salvamont; pentru o singură noapte), Stâna de Râu, precum și în locurile de campare amenajate de APNR și ocoalele silvice de-a lungul văilor Râului Mare, Lăpușnicului Mare și Jiului de Vest;
- b. Camparea este interzisă în zona cu protecție strictă- Rezervația Științifică Gemenele
- c. Săparea de șanțuri în jurul corturilor sau utilizarea oricăror materiale de origine vegetală (cetină, ferigi, mușchi) sub corturi este interzisă,
- d. Camparea în afara perimetrelor permise se poate face numai în următoarele situații:
  - pentru activitate de cercetare, cu aprobare scrisă de la APNR,
  - pentru voluntarii care lucrează pe teritoriul Parcului cu aprobare scrisă de la APNR, în situația în care sarcinile primite o impun.
- e. în locurile de campare se poate încasa tarif de campare de către administratorii terenului sau partenerii/împuterniciții acestora în cazul în care se asigură condiții minime de campare. Acest tarif se aduce la cunoștința APNR și se afișează obligatoriu în apropierea locului de campare de către cei ce îl incasează

**Art.31.** Aprinderea focului pe teritoriul Parcului Național Retezat se reglementează astfel:

- a. focurile de tabără sunt permise doar în vetrele special amenajate în acest scop în câmpările din zonele: Cabana Pietrele, Cabana Gura-Zlata, Poiana Pelegii, Râușor, cu condiția să existe lemn de foc asigurat de administratorii locului de campare. Se vor respecta normele de prevenire și stingere a incendiilor;
- b. sunt strict interzise adunatul și defrișarea vegetației lemnoase uscate sau verzi, pentru facerea focului.
- c. este interzisă aprinderea focului în golul alpin și în fondul forestier, cu excepția locurilor special amenajate de către administratorii terenului. În locurile de campare din golul alpin sau în cele din alte zone, în care nu se asigură lemn de foc de către proprietari, se permite doar utilizarea primusului.

**Art. 32.** Regimul deșeurilor pe teritoriul Parcului Național Retezat se reglementează astfel:

- a. este interzisă abandonarea deșeurilor de orice fel pe teritoriul Parcului Național Retezat; Turiștii au obligația de a evacua deșeurile pe care le generează pe timpul vizitării Parcului. Deșeurile vor fi evacuate în afara Parcului și se lasă doar în locuri special amenajate pentru colectare;
- b. gestionarii/proprietarii cabanelor, pensiunilor, caselor de vacanță, a altor clădiri și a locurilor de campare pentru care se percepe taxă de campare au responsabilitatea evacuării deșeurilor și a depozitării

temporare a acestora cu respectarea condițiilor legale, astfel încât să nu existe posibilitate de acces pentru câini și animale sălbatice. Locurile permise pentru depozitarea temporară a deșeurilor provenite din activitatea cabanelor sunt: Cârnici, Cabana Pietrele, Cabana Gura-Zlata, Cabana Gura Apei, Cabana Rotunda, Râuşor, Canton silvic Câmpuşel, Cabana Buta, Cabana Baleia;

c. responsabilitatea evacuării, deșeurilor menajere provenite din activitatea cabanelor/ pensiunilor/ caselor de vacanță/ altor clădiri și a locurilor de campare revine administratorilor/proprietarilor acestora;

d. pentru punctele de colectare a deșeurilor comune mai multor cabane și clădiri, APNR, împreună cu proprietarii/gestionarii, va stabili un program de evacuare/plată a serviciilor de evacuare a deșeurilor.

**Art.33.** (1) Se interzice tăierea, incendierea, distrugerea sau degradarea prin orice mijloace a jneapănului și a zâmburului. (2) Se interzice tăierea, ruperea sau scoaterea din rădăcini a arborilor, puiștilor sau lăstarilor, precum și însușirea celor ruși sau doborâți de fenomene naturale sau de către alte persoane.

**Art.34.** (1) Se interzice distrugerea sau colectarea în orice scop, fără avizul APNR a exemplarelor de faună de pe tot cuprinsul PNR. (2) Se interzice distrugerea, degradarea, respectiv colectarea în orice scop, fără acordul APNR, a ciupercilor, plantelor, rocilor și a oricăror eșantioane de origine naturală de orice fel din zona de protecție strictă și din zonele de protecție integrală, din Parcul Național Retezat.

**Art.35.** Colectarea de specii de floră, faună roci și a oricăror eșantioane de origine naturală din zona de protecție strictă și din zonele de protecție integrală se poate face doar cu scop științific și numai cu acordul scris al APNR.

**Art.36.** (1) Accesul câinilor în PNRRB este permis doar în condițiile în care câinii sunt ținuți permanent în lesă și cu achitarea tarifului de intrare pentru câini, având valoarea de 50% din valoarea biletului de vizitare a Parcului. Pentru fiecare câine stăpânii trebuie să prezinte toate actele de dovadă a vaccinării. (2) Câinii utilitari folosiți în acțiuni specifice pe teritoriul PNRRB sunt exceptați de la plata tarifului de intrare și de la obligativitatea purtării lesei, proprietarii acestora având însă obligativitatea prezentării dovezii de vaccinare.

**Art.37.** Este interzisă perturbarea liniștii pe întreg teritoriul parcului (trasee, locuri de campare, cabane, etc) prin orice fel de mijloace (strigăte, pocnitori, folosirea de utilaje, aparatură și echipamente de orice fel etc).

**Art.38.** Este strict interzisă distrugerea sau degradarea panourilor informative și indicatoare, precum și a plăcilor, săgeților, stâlpilor sau a semnelor de marcaj de pe traseele turistice, a semnelor de delimitare a parcului.

**Art.39.** Este strict interzisă degradarea refugiilor, adăposturilor, podețelor, sau a oricărei alte construcții sau amenajări care servesc interesele de management ale zonei protejate.

**Art.40.** Este interzisă folosirea ambarcațiunilor de orice tip și a echipamentelor de scufundare pe lacurile alpine, cu excepția cazurilor de acțiuni de salvare și a celor de colectare de probe pentru cercetări științifice aprobate de APNR.

**Art.41.** Scăldatul și utilizarea de detergenți pentru spălare în apele curgătoare și în lacurile alpine sunt interzise.

**Art.42.** APNR monitorizează turismul pe teritoriul PNRRB, în vederea stabilirii impactului acestei activități asupra florei și faunei din Parc și pentru stabilirea măsurilor de protecție ce se impun, inclusiv a celor de restricționare a accesului turiștilor, dacă acest lucru se impune pentru conservare

**Art.43.** (1) În Parcul Național Retezat, în afara drumurilor unde accesul public este permis, este interzis accesul cu mijloace motorizate care folosesc combustibili fosili (automobile, ATV-uri, snowmobile, motociclete, scutere, motorete și altele). (2) Pe potecile turistice din PNR nu este permis accesul cu mijloace motorizate.

(3) Fac excepție de la prevederile aliniatului (1): a. autovehiculele folosite de APNR pentru scopuri de management, b. autovehiculele folosite de instituții cu rol de control, pe baza ordinului de deplasare, c. autovehicule folosite pentru intervenții urgente (Ambulanța, Smurd, Salvamont, Pompieri, Poliție, Jandarmerie), d. autovehicule folosite pentru aprovizionarea și administrarea cabanelor și pensiunilor, e. autovehicule folosite pentru aprovizionarea stânelor.

(3) APNR poate stabili anual lista drumurilor de pe teritoriul PNR, pe care este interzis accesul public cu mijloace motorizate.

### Serviciul Salvamont

**Art.44.** Pe teritoriul PNRRB funcționează formații Salvamont care asigură permanență în puncte fixe, patrulează pe traseele turistice și intervin în caz de accidentare a turiștilor aflați în Masivul Retezat.

**Art.45.** Punctele de permanență Salvamont în Parcul Național Retezat sunt stabilite la Bucura, Poiana Pelegii, Zănoaga, Râușor, Gențiana, Pietrele, Buta și Câmpușel.

**Art.46.** APNR colaborează cu membrii echipelor Salvamont PNRRB în acțiunile de pază și de coordonare a voluntarilor pe diverse activități, organizate pe teritoriul Parcului.

**Art.47.** APNR sprijină logistic echipele Salvamont în limita posibilităților și în cazuri de forță majoră (accidente grave).

**Art.48.** (1) Competițiile, manifestările de grup de orice fel, cursurile de orice fel care presupun accesul pe teren în zona Parcului și taberele se organizează doar cu acordul serviciilor publice Salvamont și cu avizul APNR. Pentru obținerea acordurilor și a avizelor, programul acestor acțiuni se trimite în scris la APNR, care va solicita acordul serviciilor Salvamont și va emite aprobare scrisă cu precizarea eventualelor excepții de la prevederile prezentului Regulament.

(2) Pe teritoriul PNRRB cursurile de alpinism sau de ghizi sunt permise doar cu acordul serviciilor publice Salvamont și cu avizul APNR, dacă acestea sunt organizate și conduse de instructori autorizați de Federația Română de Alpinism – Escaladă pentru alpinism sau de instituțiile abilitate pentru ghizi. Autorizația va fi prezentată odată cu cererea de organizare a acțiunii.

### Construcții

**Art.49.** În Parcul Național Retezat există următoarele clădiri:

- a. în proprietatea Academiei Române: Casa laborator Gemenele, punctele de observare și control de la Pietrele, Rotunda, Gura Zlata, cabana Rotunda
- b. în proprietatea Regiei Naționale a Pădurilor: canton silvic Pietrele, canton silvic și cabana Gura Zlata, canton silvic Gura Apei, canton silvic și cabana Rotunda, observator Poiana Pelegii, observator Judele, observator Slăvei, observator Râușor, observator Coșuri, refugiul Stănuleți, refugiul Zănoaga, refugiul/stână Poiana Pelegii, observatorul din Retezatul mic;
- c. în proprietatea Regiei Naționale Apele Române: construcțiile de lângă lacul de acumulare Gura Apei-Tomeasa.
- d. în proprietatea Sarmis SA: Complexul turistic Pietrele,
- e. în proprietatea Clubului Montan Floarea Reginei: refugiul Gențiana;
- f. refugiile Salvamont Bucura și Condor;
- g. în proprietatea S.C. Mittal Hunedoara: Complex „Alpin” Râușor;
- h. în proprietatea Hidroconstrucția Deva: colonia Râușor, construcții din zona barajului Gura Apei;
- i. în proprietatea Primăriei Sălașu de Sus: magazie de lemne Pietrele

j. proprietari privați: case de vacanță în perimetrul construibil de la Râușor, Cabana Buta.

**Art.50.** Pe teritoriul PNRRB, în afara zonelor de dezvoltare durabilă (cu infrastructură turistică), este interzisă realizarea de orice construcții, cu excepția celor de utilitate publică, care vor deservi activități de cercetare sau de administrare și gospodărire a Parcului.

**Art.51.** Realizarea de construcții noi cu scop științific, adăposturi necesare administrării și gospodăririi parcului este permisă numai cu avizul Consiliului Științific al PNRRB.

**Art.52.** (1) Sunt interzise activitățile din perimetrul PNR sau din vecinătatea acestuia care pot să genereze un impact negativ semnificativ asupra speciilor sălbatice și habitatelor naturale pentru care au fost desemnate, în lipsa actelor de reglementare specifice. (2) Construirea de cabane/pensiuni/case de vacanță/adăposturi turistice sau realizarea oricăror altor investiții în Parc este permisă doar cu avizul APNR și al Consiliului Științific al PNR. Proiectele și documentațiile se avizează de către structurile de administrare a Parcului, conform prevederilor legale (3) Emiterea actelor de reglementare pentru planuri/proiecte/activități în Parcul Național Retezat și în vecinătatea acestuia se realizează numai cu avizul APNR

(4) Construcțiile, dotările și alte amenajări existente în perimetrul Parcului Național Retezat, realizate din investiții publice pe terenuri ce aparțin domeniului public, vor fi destinate, cu prioritate, activităților administrative și științifice ale celor care le asigură managementul, precum și altor activități în legătură cu buna administrare.

### **Finanțarea activităților**

**Art.53.** Finanțarea activităților APNR se poate asigura din fonduri provenite:

- a. din bugetul de stat sau al autorităților locale;
- b. de la Regia Națională a Pădurilor;
- c. din activități proprii și din sistemul de tarife al APNR;
- d. din proiecte întocmite de APNR sau în colaborare cu alte organizații/instituții și finanțate prin programe locale, naționale sau internaționale,
- e. din subvenții, donații, sponsorizări, contribuții.

### **CAPITOLUL III - SANCTIUNI**

**Art. 54.** Încălcarea dispozițiilor prezentului regulament atrage, după caz, răspunderea contravențională, penală, materială sau civilă conform legislației în vigoare.

**Art. 55.** Încălcarea prevederilor din prezentul regulament constituie contravenții dacă faptele nu au fost săvârșite astfel încât potrivit legii penale, să constituie infracțiuni.

**Art.56.** (1) Cuantumul amenzilor se stabilește și se reactualizează periodic, la solicitarea APNR, de către Consiliul Județean Hunedoara, prin emiterea de hotărâri.

**Art.57.** (1) Încălcarea prevederilor legale, altele decât cele sancționate conform hotărârii de Consiliu Județean, se sancționează potrivit dispozițiilor legale în vigoare, de către persoanele împuternicite prin acte normative specifice.

(2) Sancțiunile stabilite pentru încălcarea prezentului Regulament se pot aplica atât persoanelor fizice cât și persoanelor juridice.

**Art.58.** Contravenientul poate achita pe loc sau în termen de cel mult 48 de ore de la data încheierii procesului verbal jumătate din minimul amenzii.

**Art.59.** Prevederile art.55 se completează cu dispozițiile Ordonanței nr.2 din 12 iulie 2001 aprobată și modificată prin Legea nr.180/2002 privind regimul juridic al contravențiilor.

**Art.60.** Aplicarea prezentului Regulament se face de către personalul APNR și de către personalul împuternicit de către Președintele Consiliului Județean Hunedoara. Personalul împuternicit să aplice Regulamentul își va dovedi identitatea cu legitimații emise de autoritatea pentru arii protejate. al căror format va fi popularizat în mass-media și pe panourile informative de la intrările în Parc.

**Art.61.** Contravaloarea amenzilor încasate în baza prezentului Regulament se încasează la bugetul Consiliului Județean Hunedoara, cu recomandarea ca sumele respective să poată fi alocate în sprijinul activităților desfășurate în Parcul Național Retezat.

#### **CAPITOLUL IV**

##### ***DISPOZIȚII FINALE***

**Art.62.** Prezentul regulament poate fi modificat de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului în baza avizului Academiei Române, la propunerea APNR în urma acordului Consiliului Științific.

**Art.63.** Anexele nr. 1 și 2 fac parte integrantă din prezentul Regulament.

**Art.64.** Regulamentul va fi adus la cunoștința publicului la centrele de vizitare, punctele de informare și pe [www.retezat.ro](http://www.retezat.ro).

Art. 65. Anexele 1, 2 și 3 fac parte integrantă din prezentul Regulament.

## Anexa 1 - PARCUL NAȚIONAL RETEZAT - Limite

Parcul Național Retezat este desemnat internațional de către Comitetul MAB UNESCO ca Rezervație a Biosferei.

Limita nordică. Pornește din valea Râului Mare [IV-1.117.14], amunte de Casa Verde, pe limita fondului forestier (borna silvică 4 UP VI, OS Retezat), până în borna silvică I UP V, OS Retezat, apoi urcă prin pădure pe culmea secundară Muchia Picuiului, în Vf. Pecuiu (1827,3 m) și se continuă spre S V până în Vf. Poienii (1736,0 m). De aici coboară la limita fondului forestier (borna silvică 19 UP V, OS Retezat, și continuă pe aceasta până la confluența pâraielor Lăncițu/Gârlii, prin bornele silvice 20, 24, 458, 459, 468, 461, 44, UP V, OS Retezat, în continuare limita urmărește amunte malul drept al pâraului Gârlii până la borna silvică 46 UP V, OS Retezat, apoi se orientează din nou pe limita fondului forestier cu proprietățile comunei Râu de Mori (bornele silvice 51, 45, 49, UP V, OS Retezat), pe versantul stâng al Lăncițului, până pe culmea care coboară din Vf. Retezatu spre Vf. Pecuiu (în borna silvică 47 UP V, OS Retezat). De aici limita coboară în valea Râușor [IV-1.117.14.8] (borna silvică 51 UP I, OS Retezat), după care urmează avale malul stâng al pâraului, până la confluența Râușor/Stevea. În continuare, limita urmărește traseul drumului forestier până la confluența Râușor/pr. Sec (borna silvică 34 UP I, OS Retezat). De aici se orientează spre SE, pe culmea Secului, până sub cota 1683,0 m (borna silvică 31 UP I, OS Retezat), situată pe culmea Lolaia - Rucșorii, trece prin Vf. Lolăii (1532,0 m) din care coboară pe o culme secundară la confluența Lolaia (Pietrile)/Obârșia Nucșoarei (prin bornele silvice 320, 321, 262, UP VI, OS Pui). De la confluență, limita urcă pe o culme secundară prin bornele silvice 260, 256, UP VI, OS Pui la borna silvică 258 UP VI, OS Pui, de la care coboară în Valea Mălăieștilor (borna silvică 224 UP VI, OS Pui), din care urcă pe un afluent al acesteia până în Vf. Mic (1634,0 m), în continuare, limita coboară pe un interfluviu secundar, prin locul numit Coliba Iancului (borna silvică 185 UP VI, OS Pui), în pâraul Păros (borna silvică 185 UP VI, OS Pui), apoi urmărește aval malul stâng al acestuia până la borna 160 UP VI, OS Pui. De la aceasta, urcă pe un bot de deal la borna silvică 159 UP VI, OS Pui, din care coboară în Pârâul Mic (borna silvică 157 UP VI, OS Pui), urmărește amunte pâraul până la borna silvică 146 UP VI, OS Pui, după care urcă în culmea Întâlnicioara (borna silvică 137 UP VI, OS Pui), în continuare limita de nord coboară în valea Râu Alb (borna 134 UP, OS Pui), apoi urcă pe Culmea Coroeștilor (borna silvică 79 UP VI, OS Pui).

Limita estică. Pornește din Culmea Coroeștilor (borna silvică 79 UP VI, OS Pui), situată pe interfluviiul dintre Râu Alb [IV-1.117.10] și Pârâul Poienii, trece prin Vf. Brădetului (1861,3 m) și cota 1862,7 m, după care urmărește interfluviiul dintre Râu Alb și Râu Bărbat [IV-1.117.7], până în Vf. Capu Găierului (1846,5 m), trecând prin cotele 1862,7 m și 1834,0 m. Din Vf. Capu Găierului (1846,5 m), coboară pe o culme secundară în Râu Bărbat, prin bornele silvice 219 și 218 UP V, OS Pui, și urmărește amunte (circa 2 km) malul drept al Râului Bărbat, până la borna silvică 162 UP V, OS Pui. În continuare urcă culmea Pilugu Mare, trecând prin vârfurile Lazărului (2282,0 m), Gruniu (2219,0 m) și Vf. Morii (2383,0 m), până în șaua dintre Vf. Custurii și Vf. Morii. Din acest punct coboară spre S în pâraul Morii, pe care îl urmează aval prin bornele silvice 101 și 98 UP V, OS Lupeni, apoi urcă pe un afluent de dreapta al acestuia până la liziera pădurii (borna silvică 100 UP V, OS Lupeni). În continuare urmărește limita fondului forestier (pe sub culmea Străunile), până la borna silvică 38 UP V, OS Lupeni, din care coboară pe o culme secundară în valea Buta (borna silvică 39 UP V, OS Lupeni) pe care o urmează aval, pe malul stâng până la ieșirea din Cheile Butei (borna silvică 3 UP V, OS Lupeni).

Limita sudică. Începe la ieșirea din Cheile Butei (borna silvică 3 UP V, OS Lupeni) urcă în Culmea Negrișar prin borna silvică 6 UP V, OS Lupeni, de la care urmărește limita nordică a unor enclave din UP IV (E9 și E3), trecând prin bornele silvice 372, 325, 323, 324, 317, 309, toate din UP IV, OS Lupeni până în valea Jiului de Vest (borna silvică 303 din UP IV, OS Lupeni). De aici urmărește amunte malul drept al Jiului de Vest, până la confluența Scocu Sec (Jara)/Jiu de Vest (borna 198 UP IV, OS Lupeni), apoi se continuă pe un interfluviu secundar (Culmea Pietra Soarbele) până la limita jnepenișului cu golul alpin (borna silvică 241 UP IV Lupeni), trecând prin bornele silvice 244 UP IV, OS Lupeni (cota 1376,0 m) și 242 UP IV, OS Lupeni. Limita se continuă spre S pe marginea fondului forestier, prin bornele silvice 236 și 235 UP IV, OS Lupeni până în interfluviiul Cema/Jiu de Vest (borna silvică 453 UP IV, OS Lupeni). Din acest punct, limita Parcului Național Retezat este comună cu cea a Parcului Național Domogled - Valea Cernei, până în Vf. Morii (2279,0 m) și se menține până în Vf. Paltina (2149,1 m) pe Culmea Soarbele (interfluviiul Cerna [VI-2]/Jiu[VII]). Din Vf.

Paltina (2149,1 m), limita trece pe interfluviul Cerna/Mureș [IV-1] pe care îl urmează prin Vf. Galbena (2161,0 m), cotele 2174,0 m și 2113,0 m, Vf. Micușă (2179,6 m), Vf. Scărișoara (2211,0 m), și Vf. Bulzului (2245,4 m). Din Vf. Morii (2279,0 m), limita coboară pe la obârșia pâraului Morii până la intrarea acestuia în pădure (borna 351 UP III, OS Retezat), urmărește limita fondului forestier până în valea Râu Șes (bona 121 UP III, OS Retezat), prin bornele silvice 102, 104, 106, 108, 110, 112, 114, 117, 116, 115, 119 UP III, OS Retezat.

Limita vestică. Din valea Râu Șes (bona 121 UP III, OS Retezat) urmează limita fondului forestier până în pâraul Corciova (borna silvică 205 UP III, OS Retezat), pe sub Vf. Prislop (1838,8 m) și Vf. Soju (1961,5 m), prin culmea care coboară din Vf. Soju (borna silvică 134 UP III, OS Retezat), pâraul Șcheiu (borna 146 și 352 UP III, OS Retezat), trecând prin bornele 149, 150, 151, 154, 156, 158, 166, 173, 179, 187, 193 UP III, OS Retezat, în continuare limita urmărește aval malul stâng al pâraului Corciova până la acumularea Gura Apei (borna silvică 204 UP III, OS Retezat), urmărește malul de NV al lacului de acumulare, până în dreptul barajului, pe care îl traversează către malul drept al Râului Mare (borna silvică 339 UP III, OS Retezat). Mai departe limita urmărește limita fondului forestier până în dreptul muchiei Runcului, unde se întâlnește cu limita de N (borna 4 UP V, OS Retezat).